

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Strategia Rozwoju Gminy Czarny Dunajec na lata 2014-2020

Projekt „5 urzędów na 5 – doskonalenie jakości usług drogą do lepszej oceny działania administracji” o numerze POKL.05.02.01-00-020/12, realizowany w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego – Działanie 5.2. Wzmocnienie potencjału administracji samorządowej, Priorytet V – Dobre rządzenie.

Lider Projektu:

FRDL MISTIA | ul. Szlak 73a, 31-153 Kraków | tel.: 12 633 51 54 | www.mistia.org.pl | e-mail: mistia@mistia.org.pl

Partnerzy Projektu:

Gmina Biały Dunajec

Gmina Bystra-Sidzina

Gmina Czarny Dunajec

Gmina Łąpsze Niżne

Gmina Iwanowice

Projekt: „5 urzędów na 5 – doskonalenie jakości usług drogą do lepszej oceny działania administracji” o numerze POKL.05.02.01-00-020/12, w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego – Działanie 5.2. Wzmocnienie potencjału administracji samorządowej, Priorytet V – Dobre rządzenie.

Strategia Rozwoju Gminy Czarny Dunajec na lata 2014-2020

Opracowanie:

FRDL Małopolski Instytut Samorządu Terytorialnego i Administracji

**FRDL Małopolski Instytut Samorządu
Terytorialnego i Administracji**

SPIS TREŚCI

Wprowadzenie	4
Przesłanki budowy Strategii Rozwoju Gminy Czarny Dunajec na lata 2014-2020	5
Metodologia prac	6
Organizacja procesu tworzenia Strategii	6
Ramy instytucjonalne lokalnej polityki rozwoju	9
Nadrzędne dokumenty strategiczne	10
Strategie Zintegrowane	11
Strategia Rozwoju Województwa Małopolskiego	12
Subregionalny Program Rozwoju 2014-2020	15
Diagnoza podstawowych uwarunkowań rozwojowych	16
Analiza SWOT	21
Wizja i misja rozwoju Gminy Czarny Dunajec	29
Plan operacyjny	31
OBSZAR PRIORYTETOWY I: AKTYWNOŚĆ GOSPODARCZA I RYNEK PRACY	0
Cel Operacyjny I.1. Wzmacnianie i promocja przedsiębiorczości oraz wspieranie zatrudnienia	35
Cel Operacyjny I.2. Rozwój potencjału gospodarczego gminy	40
Cel Operacyjny I.3. Rozwój zrównoważonego rolnictwa górskiego, w tym rolnictwa ekologicznego oraz regionalnego przetwórstwa rolno-spożywczego	43
Cel Operacyjny I.4. Rozwój infrastruktury technicznej zwiększającej atrakcyjność inwestycyjną gminy	46

OBSZAR PRIORYTETOWY II: JAKOŚĆ ŻYCIA I AKTYWNOŚĆ MIESZKAŃCÓW.....	1
Cel Operacyjny II.1. Rozwój oferty edukacyjnej, kulturalnej i rekreacyjno-sportowej	50
Cel Operacyjny II.2. Wysoki poziom bezpieczeństwa mieszkańców w wymiarze zdrowotnym i społecznym	53
Cel Operacyjny II.3. Rozwój infrastruktury wodno-kanalizacyjnej, ochrony środowiska i energii odnawialnej.....	57
Cel Operacyjny II.4. Sprawność administracyjna i rozwój współpracy z partnerami (społecznymi, gospodarczymi, samorządowymi i zagranicznymi).....	61
Cel Operacyjny II.5. Rozwój społeczeństwa informacyjnego.....	66
OBSZAR PRIORYTETOWY III: TURYSTYKA I DZIEDZICTWO PRZYRODNICZO-KULTUROWE	1
Cel Operacyjny III.1. Rozwój infrastruktury turystycznej.....	71
Cel Operacyjny III.2. Uatrakcyjnienie i zintegrowanie oferty turystycznej gminy	73
Cel Operacyjny III.3. Promocja turystyczna gminy.....	77
Cel Operacyjny III.4. Dbłość o dziedzictwo przyrodniczo-kulturowe gminy zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju	80
System monitorowania i ewaluacji Strategii Rozwoju Gminy.....	86
Poziom organizacyjny	86
Poziom merytoryczny	89
Poziom społeczny	91
Ramy współpracy międzysektorowej i międzygminnej w zakresie realizacji Strategii Rozwoju Gminy Czarny Dunajec na lata 2014-2020.....	93

Wprowadzenie

Strategia Rozwoju Gminy Czarny Dunajec na lata 2014-2020 jest podstawowym i najważniejszym dokumentem samorządu gminy, określającym obszary, cele i kierunki interwencji polityki rozwoju, w kompetencjach realizowanych przez władze gminy.

Respektując obowiązujące zasady rozwoju regionalnego w Polsce (tzw. nowy paradygmat rozwoju regionalnego) oraz wyzwania, przed jakimi stoi Gmina Czarny Dunajec, Strategia uwzględnia potrzeby i oczekiwania całej wspólnoty gminnej. Gmina Czarny Dunajec poprzez swoje niepowtarzalne walory przyrodnicze i bogactwo regionalnych tradycji, jak również położenie w centrum Podhala, należącego do najczęściej odwiedzanych regionów turystycznych naszego kraju, w niewielkiej odległości od Zakopanego, Nowego Targu czy Bukowiny Tatrzańskiej, na granicy państwa polskiego ze Słowacją, stanowi jeden z atrakcyjniejszych obszarów rekreacyjno-turystycznych w Małopolsce. Wykorzystanie szans związanych z takim położeniem, bogactwem tradycji, kultury i dziedzictwa przyrodniczo-kulturowego gminy stanowi jedno z najważniejszych wyzwań, stojących przed całą wspólnotą samorządową w perspektywie 2020 roku. W tym kontekście, u podstaw realizacji celów i kierunków interwencji Strategii leży nawiązywanie współpracy pomiędzy Gminą Czarny Dunajec a sąsiednimi jednostkami samorządu terytorialnego, sektorem gospodarczym, organizacjami pozarządowymi i innymi instytucjami. Wyzwanie to sprawia, iż Strategia Rozwoju Gminy Czarny Dunajec na lata 2014-2020 zawiera zadania będące w kompetencjach innych szczebli samorządowych i partnerów gospodarczych oraz społecznych.

W systemie zarządzania polityką rozwoju, Strategia pełni kluczową rolę, jako generalny plan postępowania władz samorządowych, partnerów gospodarczych i społecznych, którzy mogą się na nią powoływać w procesie pozyskiwania środków zewnętrznych oraz w oparciu o nią budować własne plany strategiczne. Dzięki temu dokument ten jest również narzędziem kierowania i intensyfikowania współpracy z partnerami samorządowymi, prywatnymi i pozarządowymi. Tworzenie partnerstw na etapie realizacji poszczególnych kierunków interwencji niniejszej Strategii, będzie miało kluczowe znaczenie dla rozwoju gminy, w tym również w związku z pozyskiwaniem zewnętrznych środków finansowych. Realizacja kierunków interwencji Gminy Czarny Dunajec, nierzadko będzie się wiązać z podejmowaniem współpracy pomiędzy samorządami wszystkich szczebli, partnerami społecznymi i prywatnymi. Stąd też Strategia nie obejmuje wyłącznie zadań będących w kompetencjach samorządu gminnego, ale wskazuje na rozwiązania niezbędne dla stałego i efektywnego rozwoju całej wspólnoty lokalnej. Takie podejście jest zgodne z nowym paradygmatem polityki regionalnej państwa – wieloszczeblowym zarządzaniem Strategią.

Strategia Rozwoju Gminy Czarny Dunajec na lata 2014-2020 jest spójna z priorytetami i celami dokumentów szczebla krajowego i regionalnego, tj. Krajowej Strategii Rozwoju

Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie; Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju do 2030 r.; Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju do 2030 r.; średniookresowej Strategii Rozwoju Kraju 2020; krajowych strategii sektorowych oraz Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020.

Strategia Rozwoju Gminy Czarny Dunajec na lata 2014-2020 została przygotowana w wyniku prac prowadzonych przez władze samorządowe Gminy Czarny Dunajec oraz ekspertów FRDL Małopolskiego Instytutu Samorządu Terytorialnego i Administracji, przy ścisłej współpracy z partnerami społecznymi i prywatnymi. Działania te prowadzono w ramach projektu „5 urzędów na 5 – doskonalenie jakości usług drogą do lepszej oceny działania administracji” (projekt nr POKL.05.02.01-00-020/12) finansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego. Dokument uwzględnia wnioski i rekomendacje sformułowane w ramach szerokiej debaty publicznej, której elementem były w szczególności sesje z udziałem Konwentu Strategicznego.

Przesłanki budowy Strategii Rozwoju Gminy Czarny Dunajec na lata 2014-2020

Opracowanie Strategii Rozwoju Gminy Czarny Dunajec na lata 2014-2020 jest odpowiedzią na dynamikę zmian społeczno-gospodarczych, zachodzących w obrębie gminy, jak i w jej otoczeniu (rzeczywiste procesy i zjawiska – natury gospodarczej, społecznej, kulturowej, zarządczej, itp.), a także wynika z nurtu przesłanek formalno-prawnych, uzasadniających potrzebę weryfikacji dokumentów strategicznych wszystkich JST w kraju (konieczność przeglądu i weryfikacji Strategii w kontekście dostosowania założeń do wytycznych i rekomendacji, które płyną z dokumentów o charakterze nadrzędnym).

Wśród kluczowych czynników, determinujących potrzebę przygotowania Strategii Rozwoju Gminy na lata 2014-2020, należy zatem wymienić:

- 1) Dostosowywanie polityki rozwoju do zmieniających się uwarunkowań społecznych oraz gospodarczych w gminie i jej otoczeniu;
- 2) Dostosowanie Strategii Rozwoju Gminy Czarny Dunajec do nowych dokumentów strategicznych szczebla regionalnego i krajowego;
- 3) Uspójnienie horyzontu czasowego Strategii Rozwoju Gminy Czarny Dunajec z horyzontem czasowym nowego okresu programowania Unii Europejskiej oraz dokumentów nadrzędnych;
- 4) Dostosowanie Strategii Rozwoju Gminy Czarny Dunajec do tworzonego Subregionalnego Programu Rozwoju – dla subregionu podhalańskiego.

Metodologia prac

Strategia Rozwoju Gminy Czarny Dunajec na lata 2014-2020 kładzie nacisk na zrównoważony rozwój gminy, bazujący na zintegrowaniu polityki środowiskowej, gospodarczej, przestrzennej i społeczno-kulturowej. Konstrukcję dokumentu Strategii oparto na partycypacyjno-eksperckim modelu budowy planów strategicznych jednostek samorządu terytorialnego, w pełni oddającym oczekiwania krajowych oraz unijnych instytucji odpowiedzialnych za rozwój terytorialny w Polsce.

Strategię opracował Konwent Strategiczny, powołany przez Wójta Gminy Czarny Dunajec. W jego skład weszli m.in. przedstawiciele władz samorządowych gminy, urzędnicy samorządowi, reprezentanci sfery biznesu oraz lokalnych organizacji. Prace Konwentu prowadzili konsultanci FRDL Małopolskiego Instytutu Samorządu Terytorialnego i Administracji w Krakowie. Zespół realizacyjny tworzyli: Wojciech Odzimek – Koordynator Zespołu Zarządzania Strategicznego FRDL MISTiA, Dawid Hoinkis – konsultant z zakresu zarządzania i planowania strategicznego w Zespole Zarządzania Strategicznego MISTiA oraz Tomasz Nosal i Tomasz Żygłowicz.

Organizacja procesu tworzenia Strategii

Publiczne zarządzanie strategiczne na szczeblu samorządu gminnego to kierowanie wieloobszarowym rozwojem w długim przedziale czasu, dzięki wykorzystaniu rzetelnej wiedzy płynącej z analizy i oceny bieżącej sytuacji oraz antycypowaniu spodziewanych scenariuszy rozwoju JST, a także dzięki przewidywaniu zmian w otoczeniu.

Zgodnie z tymi założeniami, proces budowy Strategii Rozwoju Gminy Czarny Dunajec na lata 2014-2020 przebiegał wieloetapowo:

1. Obraz środowiska lokalnego – diagnoza społeczno-gospodarcza.

Celem pozyskania obiektywnej oceny sytuacji społeczno-gospodarczej oraz potencjału JST, przeprowadzona została diagnoza społeczno-gospodarcza Gminy Czarny Dunajec. Analizę przeprowadzono w oparciu o metodologię zastosowaną do delimitacji subregionów funkcjonalnych województwa małopolskiego. Główną motywacją było zachowanie spójności dokumentu strategii z jednym z głównych dokumentów nadrzędnych, czyli ze Strategią Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020. Zastosowana metoda pozwoliła na określenie potencjału rozwojowego Gminy Czarny Dunajec w przyjętych 7 obszarach badawczych, ujmujących w sposób kompleksowy ogół zjawisk społeczno-gospodarczych, zachodzących na jej terenie. Każdy obszar podzielono w zależności od jego charakteru i stopnia złożoności na podobszary:

- 1) potencjał turystyczny (podobszary: baza turystyczna, popyt na turystykę),
- 2) potencjał gospodarczy (podobszary: struktura gospodarki, struktura gospodarki, przedsiębiorczość, innowacyjność, rynek pracy),

- 3)kapitał ludzki (podobszary: potencjał demograficzny, potencjał intelektualny),
- 4)jakość życia (podobszary: ochrona zdrowia, problemy społeczne, edukacja, kultura, kultura fizyczna i gospodarka komunalna),
- 5)infrastruktura (dostępność) komunikacyjna (podobszary: transport drogowy, transport kolejowy, infrastruktura teleinformatyczna);
- 6)atrakcyjność turystyczna (podobszary: krajobraz przyrodniczy, zagrożenia przyrodnicze),
- 7)zarządzanie rozwojem (podobszary: zarządzanie publiczne, kapitał społeczny, stan finansów samorządowych).

W analizie poszczególnych podobszarów badawczych uwzględniono łącznie około 80 wskaźników statystycznych, które pozwoliły na przedstawienie poszczególnych aspektów badania w sposób mierzalny, zapewniający porównywalność oraz przeprowadzenie możliwie obiektywnej oceny i interpretacji poszczególnych zjawisk i trendów społeczno-gospodarczych. Wykorzystano m.in. takie źródła danych statystycznych, jak: Bank Danych Lokalnych GUS, Regionalna Izba Obrachunkowa w Krakowie; Ministerstwo Finansów; Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej; Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Krakowie; Urząd Statystyczny w Krakowie; Urząd Komunikacji Elektronicznej. Efektem prac było powstanie Raportu diagnostycznego dla Gminy Czarny Dunajec, opisującego podstawowe uwarunkowania rozwojowe gminy w ujęciu dynamicznym i porównawczym (w zestawieniu z 4 innymi gminami wiejskimi w województwie małopolskim, partycypującymi w projekcie „5 urzędów na 5 – doskonalenie jakości usług drogą do lepszej oceny działania administracji” o numerze POKL.05.02.01-00-020/12 oraz w odniesieniu do średniej dla ogółu gmin województwa małopolskiego oraz powiatów: krakowskiego, nowotarskiego, tatrzańskiego i suskiego). Wnioski z diagnozy społeczno-gospodarczej stały się materiałem wyjściowym do analizy zasobów własnych i otoczenia (analiza SWOT) podczas warsztatów z Konwentem Strategicznym, powołanym przez Wójta Gminy Czarny Dunajec. W niniejszym dokumencie, w rozdziale pn. Diagnoza podstawowych uwarunkowań rozwojowych zawarto najważniejsze wnioski z przeprowadzonej analizy społeczno-gospodarczej.

2. Analiza strategiczna uwarunkowań zewnętrznych i wewnętrznych metodą SWOT.

Raport diagnostyczny, charakteryzujący podstawowe uwarunkowania rozwojowe Gminy Czarny Dunajec, posłużył jako impuls do dyskusji dotyczącej zasobów wewnętrznych gminy oraz wpływu otoczenia zewnętrznego. W trakcie prac warsztatowych z Konwentem Strategicznym dokonano oceny i analizy potencjału Gminy Czarny Dunajec, jej słabości oraz szans i zagrożeń istotnych z punktu widzenia dalszego rozwoju społeczno-gospodarczego (analiza SWOT). Wyniki analizy SWOT stały się podstawą do sformułowania podstawowych wyzwań i zagadnień strategicznych dla Gminy Czarny Dunajec.

3. Identyfikacja obszarów priorytetowych i sformułowanie planu operacyjnego.

Przedmiotem kolejnych prac warsztatowych stał się wybór obszarów priorytetowych i celów strategicznych oraz budowa planu operacyjnego Strategii Rozwoju Gminy Czarny Dunajec na lata 2014-2020. W oparciu o wyniki diagnozy społeczno-gospodarczej oraz analizy SWOT, dokonano identyfikacji obszarów priorytetowych (kierunków rozwoju) dla Gminy Czarny Dunajec. W efekcie przeprowadzonych z Konwentem Strategicznym prac zdefiniowano 3 priorytety rozwojowe:

OBSZAR PRIORYTETOWY I: AKTYWNOŚĆ GOSPODARCZA I RYNEK PRACY

OBSZAR PRIORYTETOWY II: JAKOŚĆ ŻYCIA I AKTYWNOŚĆ MIESZKAŃCÓW

OBSZAR PRIORYTETOWY III: TURYSTYKA I DZIEDZICTWO PRZYRODNICZO-KULTUROWE

Kolejnym etapem prac warsztatowych z udziałem Konwentu Strategicznego była weryfikacja zaproponowanej przez ekspertów FRDL MISTiA matrycy Strategii Rozwoju Gminy Czarny Dunajec. Matryca powstała na bazie dokonanych wcześniej analiz i opracowań, wytycznych i założeń zawartych w dokumentach strategicznych szczebla krajowego i regionalnego, a także z uwzględnieniem wniosków płynących z opracowanej uprzednio analizy SWOT i postulatów zgłaszanych przez członków Konwentu Strategicznego.

4. System monitoringu, ewaluacji i aktualizacji Strategii.

Ostatnim etapem prac było opracowanie podsystemów strategii, dotyczących monitorowania osiągania celów i realizacji poszczególnych kierunków interwencji oraz aktualizowania dokumentu – zgodnie ze zmieniającymi się uwarunkowaniami wewnętrznymi i w otoczeniu gminy.

Ramy instytucjonalne lokalnej polityki rozwoju

Konieczność tworzenia gminnych dokumentów planistycznych o charakterze strategicznym nie wynika wprost z przepisów prawa. Znowelizowana w 2013 r. ustawa o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, tworząca podstawy prawne do przygotowania przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego zasad wdrażania programów Unii Europejskiej na lata 2014-2020, wśród dokumentów strategicznych opracowywanych przez jednostki samorządu terytorialnego wymienia jedynie strategie rozwoju województw oraz strategie ponadregionalne. Katalog ten pozostawia jednak otwarty, a wśród podmiotów odpowiedzialnych za prowadzenie polityki rozwoju wymienia samorząd gminny.

Ugruntowana praktyka prowadzenia polityki rozwoju na szczeblu gminnym realizowana jest najczęściej w postaci tworzenia gminnych strategii rozwoju. Zasady lokalnej polityki rozwoju powinny jednak uwzględniać wytyczne w zakresie prowadzenia polityki rozwoju na wyższych szczeblach. Poczynając od dokumentów na szczeblu Unii Europejskiej, w szczególności uwzględniając zasady Europejskiej Polityki Spójności, poprzez strategiczne dokumenty krajowe, przygotowywane przede wszystkim przez administrację rządową, a kończąc na wojewódzkiej i subregionalnej strategii rozwoju, opracowywanych przez samorząd województwa.

Schemat 1 Układ zależności i hierarchia europejskich, krajowych i regionalnych dokumentów strategicznych.

Przedstawiony schemat przedstawia aktualny system prowadzenia polityki rozwoju, oparty o hierarchiczny układ dokumentów strategicznych, wzajemnie ze sobą spójnych i powiązanych. Obejmuje on wytyczne płynące ze strategii Europa 2020, Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju, Średniookresowej Strategii Rozwoju Kraju (SRK) oraz 9 strategii zintegrowanych, obejmujących 8 strategii branżowych i Krajową Strategię Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie (KSRR). W tak ujęty system wpisuje się Strategia Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020, stanowiąca z kolei podstawę dla konstruowania subregionalnych i lokalnych dokumentów strategicznych. W procesie lokalnego planowania strategicznego należy jednak pamiętać o zachowaniu spójności i relacyjnym powiązaniu z systemem nadrzędnych dokumentów strategicznych, szczególnie tych opracowanych po wejściu w życie aktualnej strategii wojewódzkiej.

Tak zdefiniowany układ instytucjonalny programowania polityki rozwoju, w którym dokumenty niższego szczebla uwzględniają priorytety wynikające z programów nadrzędnych, wzmacnia efekty rozwojowe poprzez jednoznaczne określanie kluczowych kierunków interwencji. Spójność w wymiarze wertykalnym jednocześnie prowadzi do koncentracji środków publicznych na jasno zdefiniowanych celach rozwojowych.

Nadrzędne dokumenty strategiczne

Fundamentalne wytyczne dotyczące polityki rozwoju płyną z nadrzędnych dokumentów europejskich, określających zasady Europejskiej Polityki Spójności. Ważna jest też sama filozofia redystrybucji środków europejskich, która w ostatnich latach uległa przeorientowaniu z funkcji wyrównawczej na wzmacnianie konkurencyjności obszarów silnych oraz lepsze wykorzystanie istniejących potencjałów rozwojowych. Będąca podstawą Europejskiej Polityki Spójności Strategia Europa 2020 oparta została na trzech priorytetach: (1) rozwoju gospodarki opartej na wiedzy i innowacjach, (2) promocji gospodarki oszczędzającej zasoby, zielonej i konkurencyjnej, (3) sprzyjaniu gospodarce o wysokim zatrudnieniu, sprzyjającej spójności społecznej i terytorialnej.

Głównym dokumentem szczebla krajowego, wskazującym strategiczne zadania państwa w horyzoncie czasowym spójnym z dokumentami europejskimi, tym samym oddającym priorytety rozdziału funduszy europejskich na lata 2014-2020 jest średniookresowa **Strategia Rozwoju Kraju 2020. Aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka, sprawne państwo (SRK)**. Dokument ten, przyjęty 25 września 2012 r., wpisuje się w nowy system strategicznego zarządzania rozwojem kraju poprzez uwzględnienie wytycznych odnośnie głównych kierunków rozwoju, płynących z długookresowej strategii rozwoju kraju **Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności**. Podstawowe priorytety SRK, koncentrujące główne działania i wyznaczające kierunki interwencji, mające na celu przyspieszenie procesów rozwojowych, to: (1) sprawne i efektywne państwo, (2) konkurencyjna gospodarka, (3) spójność społeczna i terytorialna. W kontekście programowania polityki rozwoju

na szczeblach niższych ważne jest, że SRK stanowi odniesienie dla dokumentów przygotowywanych na potrzeby programowania środków Unii Europejskiej na lata 2014-2020 – umowy partnerstwa i programów operacyjnych.

Strategie Zintegrowane

Dopełnieniem i swoistym narzędziem realizacji priorytetów określonych przez SRK jest 9 strategii zintegrowanych, których zadaniem jest rozwinięcie działań SRK i uszczegółowienie reform w niej określonych. Z punktu widzenia lokalnej polityki rozwoju kluczowe miejsce zajmuje dokument **Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010-2020. Regiony, miasta, obszary wiejskie**. Zgodnie z przedstawionym w nim, nowym paradygmatem rozwoju regionalnego, w proces planowania strategicznego należy włączyć następujące wytyczne:

- wykorzystywanie zasobów endogenicznych regionów (uniezależnianie się od transferów zewnętrznych),
- tworzenie polityk wieloletnich i zdecentralizowanych w przeciwieństwie do dotychczasowych dotacji jednorazowo przeznaczanych na działania krótkoterminowe,
- finansowanie inwestycji wyselekcjonowanych (jako tych działań, które w największym stopniu przyczyniają się do rozwoju społeczno-gospodarczego regionu i powodują jego dyfuzję),
- wieloszczeblowe zarządzanie polityką regionalną – zaangażowanie wielu partnerów przez władze regionalne,
- zróżnicowane podejście do różnych typów regionów – wykorzystywanie specjalizacji regionalnych i subregionalnych oraz reagowanie na specyficzne bariery rozwojowe.

Wytyczne te zostały sformułowane przede wszystkim w celu wzmocnienia procesu programowania polityki rozwoju na szczeblu wojewódzkim. Jednak myśl zawarta w powyższych uwagach może stanowić ważną wskazówkę podczas programowania polityki rozwoju na szczeblu powiatowym i gminnym. Ponadto, zgodnie z rekomendacjami KSRR, w procesie zarządzania strategiami rozwoju postuluje się tworzenie i utrwalanie szerokich partnerstw między instytucjami publicznymi i społeczeństwa obywatelskiego tak, by zapewnić skuteczny i wielopoziomowy system zarządzania polityką rozwoju.

Spośród pozostałych strategii zintegrowanych szczególnie ważne dla lokalnej polityki rozwoju jest uwzględnienie wytycznych płynących z tych strategii, które w istotnym stopniu dotyczą obszarów związanych z zakresem zadań własnych jednostek samorządu terytorialnego. Wśród najważniejszych strategii należy wymienić następujące dokumenty:

Strategia Innowacyjności i Efektywności Gospodarki „Dynamiczna Polska 2020” – dokument przygotowany przez Ministerstwo Gospodarki i uchwalony 15 stycznia 2013 r. – szczególnie w zakresie działań zmierzających do realizacji takich celów jak: dostosowanie

otoczenia regulacyjnego i finansowego do potrzeb innowacyjnej gospodarki, stymulowania innowacyjności poprzez wzrost efektywności wiedzy i pracy oraz wspieranie napływu innowacyjnych i odpowiedzialnych inwestycji;

Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020 – dokument przygotowany przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego i uchwalony 26 marca 2013 r. – szczególnie w zakresie działań zmierzających do wzmocnienia partycypacji obywatelskiej w procesie kreowania lokalnej polityki rozwoju, wzmacniania wzajemnego zaufania obywateli oraz zaufania obywateli do instytucji i organów państwa, a także wzmacniania gotowości mieszkańców do działania na rzecz społeczności lokalnej;

Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020 – dokument przygotowany przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej i uchwalony 18 czerwca 2013 r. – szczególnie w zakresie działań na rzecz wzrostu poziomu zatrudnienia mieszkańców, wydłużenia aktywności zawodowej osób starszych, przeciwdziałaniu procesom wykluczenia społecznego oraz kreowania polityki edukacyjnej zmierzającej do podniesienia poziomu kompetencji i kwalifikacji obywateli.

Strategia Rozwoju Województwa Małopolskiego

Najważniejszym dokumentem określającym zasady polityki rozwoju na szczeblu regionalnym jest **Strategia Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020 (SRWM)**. Zapisy dokumentu postulują koncentrację środków na precyzyjnie zdefiniowanych priorytetach, operacjonalizację i parametryzację działań strategicznych, przejrzysty podział zadań i odpowiedzialności za poszczególne obszary polityki rozwoju, prowadzący jednak do mobilizacji zasobów wielu aktorów społecznych.

Struktura SRWM obejmuje 7 głównych obszarów polityki rozwoju województwa, a także kierunki i sposoby działania w tych obszarach. Dla każdego z obszarów interwencji sformułowano cel strategiczny, stanowiący opis pożądanego kierunku zmian w perspektywie do 2020 roku. Każdy z celów strategicznych w ramach obszarów realizowany jest poprzez wyodrębnione kierunki polityki rozwoju, złożone z katalogu działań priorytetowych. W odniesieniu do poszczególnych kierunków polityki sformułowana została strategia postępowania, określająca pożądaný stan docelowy, a także określająca czynniki sprzyjające i ograniczające możliwość osiągnięcia zmiany będącej pochodną realizacji celu strategicznego. Na poniższym schemacie zobrazowano strukturę dokumentu.

Schemat 2 Struktura Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020.

Rekomendacje dotyczące programowania lokalnej polityki rozwoju można odnaleźć w SRWM w ramach obszaru: Rozwój miast i terenów wiejskich. Wśród kierunków polityki rozwoju w tym obszarze zwrócono uwagę na potrzebę integracji przestrzennej na poziomie lokalnym i zapewnienie powiązań lokalnych w obrębie obszarów wiejskich, dla których centrami są małe i średnie miasta, docelowo zapewniające jednolity standard dostępności podstawowych usług i dóbr publicznych. Umocnienie pozycji małych i średnich ośrodków miejskich jako lokalnych centrów gospodarczych ośrodków usług publicznych uznane zostało za warunek rozwoju okalających je terenów wiejskich. Projektowane działania opierają się na założeniu, że ważnymi elementami decydującymi o atrakcyjności małych miast są zasoby społeczne i kulturowe oraz przestrzeń publiczna.

Wśród kluczowych działań w ramach wspomnianego kierunku przewidziano poprawę dostępności podstawowych usług publicznych w zakresie lokalnej infrastruktury społecznej, o charakterze: edukacyjnym, kulturalnym, rekreacyjnym i sportowym oraz zdrowotnym.

Kolejnym kierunkiem polityki jest rozwój gospodarczy małych i średnich miast oraz terenów wiejskich. Celem działań określonym w ramach tego kierunku jest przede wszystkim przeciwdziałanie narastającym wewnątrzregionalnym różnicowaniom o charakterze gospodarczym. Projektowane przez Zarząd Województwa Małopolskiego działania uwzględniają szereg poniższych założeń:

- w ramach polityki rozwoju miast nie należy ograniczać się do wzmacniania infrastruktury społecznej i technicznej, lecz wysoki nacisk położyć także na tworzenie ofert zachęcających do lokowania nowych przedsięwzięć,

wykorzystanie potencjału istniejących przedsiębiorstw oraz wzmacnianie relacji kapitałowych;

- zapleczem dla wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich są małe i średnie miasta;
- aktywizacja terenów wiejskich warunkowana jest wdrożeniem bardziej efektywnych mechanizmów wsparcia funkcjonowania zarówno rolnictwa, jak i działalności okołorolniczej i pozarolniczej;
- aby zwiększyć partycypację obywatelską w programowaniu polityki rozwoju lokalnego należy określić trwałe ramy współpracy władz lokalnych i regionalnych.

W ramach kluczowych działań odnoszących się do poprawy kondycji gospodarczej małych i średnich miast główny nacisk położony został na rozwój oferty inwestycyjnej jednostek, połączony ze wspieraniem działań lokalnych instytucji rynku pracy – na rzecz zwiększenia zatrudnienia i przeciwdziałania bezrobociu. Natomiast, wśród priorytetów dla obszarów wiejskich, wyróżniono wsparcie obszarów rolniczych poprzez wdrożenie instrumentów wsparcia dla rolnictwa ekologicznego oraz marketingu wysokiej jakości produktów lokalnych i regionalnych. Takie działanie wpisuje się w oczekiwanie wzmożonego wykorzystania miejscowych przewag konkurencyjnych. Innym priorytetem aktywizacji obszarów wiejskich jest wspieranie działalności pozarolniczej, szczególnie na terenach atrakcyjnych rezydencjonalnie i turystycznie.

Ostatnim kierunkiem polityki rozwoju w obszarze rozwoju miast i terenów wiejskich jest funkcjonalne zarządzanie przestrzenią na poziomie lokalnym. Zwraca się tutaj uwagę na podejmowanie działań z uwzględnieniem powiązań funkcjonalnych pomiędzy ośrodkami, ochrony tożsamości lokalnej, a także dbałości o otoczenie. Wśród kierunków interwencji wymienia się rewitalizację obszarów zdegradowanych, ochronę krajobrazu i ładu przestrzennego na obszarach wiejskich, planowanie przestrzenne prowadzone z uwzględnieniem realizacji koncepcji osadnictwa zwartej, w oparciu o miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego.

Ponadto w SRWM w ramach obszaru: Krakowski obszar metropolitalny i inne subregiony wyróżniono subregion podhalański, jako obszar funkcjonalny z ośrodkami policentrycznymi, które nie posiadają charakteru węzłowego, ale wykazują wyraźne cechy strukturalnego podobieństwa i podlegają oddziaływaniu procesów, które w szczególny sposób determinują ich rozwój. Rozwój subregionu podhalańskiego w SRWM określono jako jeden z kierunków polityki rozwoju Małopolski. W kontekście budowania Strategii Rozwoju Gminy Czarny Dunajec szczególne znaczenie przypisać należy tym kierunkom rozwoju, które kładą nacisk na rozwój potencjału gospodarczego subregionu podhalańskiego poprzez wzmacnianie funkcji turystycznej subregionu (rozwój infrastruktury i usług związanych z działalnością w zakresie rozwoju sportów zimowych) oraz wykorzystanie współpracy transgranicznej ze Słowacją (dla rozwoju wspólnej oferty turystycznej oraz rynku pracy).

Subregionalny Program Rozwoju 2014-2020

Elementem wdrażania Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020 jest przyjęcie indywidualnej ścieżki rozwoju dla pięciu subregionów wchodzących w skład województwa, w ramach tworzonego **Subregionalnego Programu Rozwoju na lata 2014-2020**. Jednym z kluczowych obszarów jest subregion podhalański, zajmujący powierzchnię 3 powiatów: nowotarskiego, suskiego i tatrzańskiego. W ramach prac nad weryfikacją i specyfikacją kierunków rozwoju subregionu zawartych w SRWM Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego przeprowadził szereg badań oraz konferencji subregionalnych. Projekt programu subregionalnego został przygotowany 31 sierpnia 2012 roku, natomiast do chwili obecnej nie ukończono prac nad finalnym kształtem dokumentu. Jak dotąd sprecyzowano układ Programu, który oprócz zróżnicowanej terytorialnie polityki rozwoju zawierał będzie dodatkowo uzgodnione listy przedsięwzięć, które rekomendowane będą do dofinansowania w ramach tzw. grantu subregionalnego, tj. wydzielonej puli środków w ramach regionalnego programu operacyjnego na lata 2014-2020.

Podsumowując pierwszy etap badań i dyskusji nad programem dla subregionu podhalańskiego, należy stwierdzić, że wśród kluczowych kierunków i możliwości rozwoju dominują zagadnienia dotyczące ciągłego rozwoju infrastruktury komunikacyjnej, budowy bazy sportowej i rekreacyjnej, ochrony środowiska, współpracy transgranicznej ze Słowacją, wspólnej promocji subregionu oraz wspierania przedsiębiorczości.

Dalszą koordynacją prac nad Programem prowadzona jest przez fora subregionalne, składające się z członków Zarządu Województwa Małopolskiego, radnych Sejmiku Województwa Małopolskiego, przedstawicieli samorządów powiatowych i gminnych, przedsiębiorców, organizacji gospodarczych, organizacji społecznych, instytucji naukowych, badawczych i rozwojowych, uczelni wyższych, Policji i Państwowej Straży Pożarnej oraz innych kluczowych instytucji z punktu widzenia subregionu. Prace nad stworzeniem programu subregionalnego oraz uzgodnienie listy projektów subregionalnych powinno nastąpić do lipca 2014 r.

Diagnoza podstawowych uwarunkowań rozwojowych

Pierwszą częścią prac nad opracowaniem Strategii Rozwoju Gminy Czarny Dunajec na lata 2014-2020 było przygotowanie diagnozy podstawowych uwarunkowań rozwojowych Gminy Czarny Dunajec, stanowiącej wieloaspektową analizę statystyczną procesów zachodzących we wspólnocie samorządowej. Poniżej zamieszczone zostało streszczenie analizy diagnostycznej.

Mimo, iż Czarny Dunajec uważany jest za jedną z atrakcyjniejszych dla turystów gmin Podhala, w obszarze potencjału turystycznego jednostkę oceniono niżej niż ogół gmin województwa małopolskiego. Jest to nade wszystko konsekwencją faktu, że Małopolska pozostaje regionem o bardzo silnym potencjale, opierającym się na bogactwie dziedzictwa i kultury oraz dobrze rozwiniętej bazie turystycznej, który odwiedzają corocznie miliony turystów. Potwierdzają to m.in. zapisy Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020, której jednym z priorytetów jest wysoka atrakcyjność Małopolski w obszarze przemysłów czasu wolnego - dzięki wykorzystaniu potencjału dziedzictwa regionalnego i kultury. Wedle Bandu Danych Lokalnych GUS, w 2012 roku na terenie Gminy Czarny Dunajec funkcjonowały jedynie 3 obiekty noclegowe. Statystyka publiczna nie ewidencjonuje bowiem licznych gospodarstw agroturystycznych i innych kwater, oferujących noclegi. Analizując wskaźniki dotyczące popytu na turystykę w gminie, można domniemywać, że tereny Gminy Czarny Dunajec – mimo położenia w malowniczym rejonie Podhala, są często omijane przez turystów, lokujących się chętniej w bardziej znanych górskich miejscowościach wypoczynkowych – Zakopanem, Nowym Targu czy Bukowinie Tatrzańskiej. Być może intensyfikacja działań promocyjnych, przy jednoczesnej współpracy z sektorem prywatnym w zakresie rozwoju infrastruktury turystycznej i okołoturystycznej, pozwoliłyby na zdynamizowanie sfery usług rekreacyjno-wypoczynkowych na terenie gminy. Należy dodać, że niższe wskaźniki w zakresie bazy i popytu na turystykę mogą wynikać także z braku ewidencji działalności mieszkańców gminy w zakresie obsługi turystów, w szczególności świadczenia usług zakwaterowania (udzielanie noclegów).

Jednym z atutów Gminy Czarny Dunajec, decydującym o jej wysokim potencjale turystycznych i rekreacyjnych, jest bogactwo walorów przyrodniczo-krajobrazowych, o czym świadczy fakt objęcia ochroną prawną 100% powierzchni gminy. Na jej terenie leży w całości (113,3 ha) jeden z obszarów programu Natura 2000 – Górny Czarny Dunajec oraz część innego (Torfowiska Orawsko-Nowotarskie). Wyniki gminy w obszarze atrakcyjności przyrodniczej, w ramach którego przeanalizowane zostały zagadnienia związane z krajobrazem przyrodniczym – w zestawieniu z kwestią zagrożeń przyrodniczych (ocena zaangażowania władz gmin i mieszkańców w ochronę środowiska naturalnego), były co prawda gorsze niż średnia dla ogółu gmin powiatu nowotarskiego, jak i województwa małopolskiego, wynikało to jednak z braku odpowiedniej infrastruktury, chroniącej środowisko naturalne przed degradacją (w 2012 roku odsetek mieszkańców korzystających

z oczyszczalni ścieków równy był 15,1%, co było wynikiem gorszym niż średnia powiatowa, jak i wojewódzka).

Silną stroną Gminy Czarny Dunajec są także wskaźniki dotyczące demografii:

- wysokie, dodatnie saldo migracji – przeciętne saldo migracji z lat 2007-2011 na 10 tys. mieszkańców w Gminie Czarny Dunajec było równe 27,10,
- dodatni przyrost naturalny - przeciętny przyrost naturalny na 1 tys. mieszkańców w latach 2007-2012 równy 3,08‰,
- korzystna struktura populacji ze względu na wiek - wskaźnik obciążenia demograficznego osobami starszymi (osoby w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym) w 2012 roku równy 23,51.

Aspekt jakościowy kapitału ludzkiego wymaga ciągłych działań doskonalących (poprawa poziomu i dostępności kształcenia na terenie gminy). Relatywnie mały odsetek mieszkańców gminy legitymuje się bowiem wykształceniem wyższym, a jakość edukacji odbiega in minus od poziomu wyznaczonego przez ogół gmin województwa małopolskiego. Przeciętne wyniki uczniów szkół, funkcjonujących na terenie Gminy Czarny Dunajec, z egzaminów po VI klasie szkoły podstawowej i z egzaminu gimnazjalnego (część matematyczno-przyrodnicza) w latach 2010-2012 były niższe od średniej wojewódzkiej.

Do ważniejszych atutów Gminy Czarny Dunajec zaliczyć należy także dostępność komunikacyjną, która determinuje nade wszystko jej atrakcyjność osiedleńczą i turystyczną, ma również wpływ na mobilność edukacyjną czy zarobkową mieszkańców. Wynika ona z położenia gminy w sieci efektywnych szlaków komunikacyjnych, łączących gminę z Krakowem i Nowym Targiem (inną kwestią jest wątpliwa jakość infrastruktury drogowej). Gminę przecinają dwie drogi wojewódzkie – nr 957 (prowadząca do Nowego Targu) i nr 958 (do Zakopanego). Mieszkańcy Gminy Czarny Dunajec nie mają bezpośredniego dostępu do transportu kolejowego. Posiadają za to umiarkowanie dobry dostęp do szerokopasmowego Internetu.

Ogólna ocena jakości życia mieszkańców Gminy Czarny Dunajec była niższa niż średnia dla ogółu gmin województwa małopolskiego i powiatu nowotarskiego. Wśród czynników, warunkujących słaby wynik na tym polu, należy wymienić ograniczoną dostępność do usług opieki zdrowotnej (biorąc się z relatywnie małej liczby zakładów opieki zdrowotnej i aptek w stosunku do liczby mieszkańców) czy słabo rozwiniętą sieć infrastruktury komunalnej:

- odsetek korzystających z instalacji wodociągowej w ludności ogółem w 2011 roku równy był 28,2%,
- odsetek korzystających z instalacji kanalizacyjnej równy był 17%,
- odsetek korzystających z instalacji gazowej wynosił zaledwie 0,4%.

We wszystkich przypadkach mieszkańcy Gminy Czarny Dunajec mieli gorszy dostęp do infrastruktury niż średnio mieszkańcy gmin województwa małopolskiego, jak i powiatu nowotarskiego). Poza tym, według danych z lat 2010-2011, dość znaczny odsetek mieszkańców gminy korzysta ze świadczeń opieki społecznej. W pewnym stopniu wpływają na to uwarunkowania demograficzne (relatywnie wysoka dzietność rodzin) oraz sytuacja gospodarcza. Pozytywnie oceniono natomiast podobszar edukacji – przeciętna liczba uczniów w klasie w latach 2010-2011 była niższa niż średnia powiatowa i wojewódzka (z drugiej strony, wpływa to na negatywnie na koszty związane z oświatą). Uczniowie szkół podstawowych i gimnazjów mają zapewnione dobre warunki nauki (zadowalający poziom komputeryzacji placówek itd.), choć nie do końca przekłada się to na ich wyniki. Odsetek szkół z wysokim wynikiem po VI klasie szkoły podstawowej w Gminie Czarny Dunajec w latach 2010-2012 wynosił 25,6%, podczas, gdy średnia wojewódzka równa była 34,7%. Na terenie gminy w analizowanym okresie nie funkcjonowały gimnazja, które skwalifikowane zostały jako szkoły z wysokim wynikiem z egzaminu gimnazjalnego (część matematyczno-przyrodnicza; średnia dla ogółu gmin regionu: 32,8%). Poza tym, mieszkańcy Gminy Czarny Dunajec charakteryzuje duża aktywność w aspekcie kultury fizycznej. Słabsze wskaźniki odnotowano natomiast w przypadku aktywności kulturalnej (czytelnictwo - wedle danych statystyki publicznej, w Gminie Czarny Dunajec w latach 2010-2012 było 111 czytelników bibliotek publicznych w przeliczeniu na 1 tys. ludności; organizacja imprez, uczestnicy wydarzeń kulturalnych). W ramach organizacji imprez kulturalno-rozrywkowych, konsekwentnie sięga się do bogactwa lokalnego folkloru, co skutkuje obecnością w kalendarzu kulturalnym gminy stałych wydarzeń, nawiązujących do tradycji góralskich.

W ramach oceny potencjału gospodarczego Gminy Czarny Dunajec analizowano wskaźniki dotyczące struktury gospodarki lokalnej, poziomu przedsiębiorczości i innowacyjności, a także sytuacji na rynku pracy. Atrakcyjność przyrodnicza stanowi silny potencjał, który (umiejętnie wykorzystany) może się przyczyniać do rozwoju np. turystyki i rekreacji. Z drugiej jednak strony, ograniczenia wynikające z prawnej ochrony zasobów naturalnych (obszary chronionego krajobrazu) utrudniają powstawanie dużych podmiotów gospodarczych i rozwój pewnych rodzajów działalności. Na terenie gminy brak jest dużych podmiotów gospodarczych (ponad 250 zatrudnionych), a wpływy do budżetu z CIT w latach 2010-2011 w przeliczeniu na 1 mieszkańca były równe zaledwie 2,64 zł. Obserwuje się niewielką aktywność gospodarczą w dziedzinie działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej, co skutkuje niskim poziomem innowacyjności gospodarki lokalnej. Spory udział w aktywności gospodarczo-usługowej mają gospodarstwa rolne, często dodatkowo prowadzące działalność pozarolniczą, głównie agroturystyczną, ale także drobną działalność rękodzielniczą, pamiątkarską czy przetwórczą. Generalnie, wskaźniki dotyczące przedsiębiorczości są niższe niż średnia powiatowa i wojewódzka:

- Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym w 2012 roku w Gminie Czarny Dunajec równa była 58 osobom, podczas gdy średnia dla ogółu gmin województwa wynosiła 121 osób.
- Liczba podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON na 1 tys. mieszkańców w latach 2010-2012 w gminie była równa 45 podmiotom. Średnia ogółu gmin powiatu nowotarskiego w tym okresie była niższa niż średnia wojewódzka (100 podmiotów na 1 tys. mieszkańców) i wynosiła 76 podmiotów w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców.
- Odsetek podmiotów zarejestrowanych w sektorze usług rynkowych w stosunku do liczby podmiotów ogółem w Gminie Czarny Dunajec w latach 2010-2012 był również niższy od średniej powiatowej oraz wojewódzkiej i wynosił 48,6%.

Niskie wskaźniki przedsiębiorczości wpływają na kształt oraz kondycję lokalnego rynku pracy. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w latach 2010-2012 wynosił 5% i był niższy od średniej dla ogółu gmin województwa małopolskiego oraz powiatu nowotarskiego, jednak pracujący (wg faktycznego miejsca pracy; bez prowadzących indywidualne gospodarstwa rolne oraz podmiotów gospodarczych do 9 osób) stanowili zaledwie 9,7% ludności w wieku produkcyjnym (średnia wojewódzka była w tym okresie równa 33%).

Procesy zarządzania rozwojem w przypadku Gminy Czarny Dunajec oceniono jako gorsze niż średnia dla ogółu gmin województwa oraz powiatu nowotarskiego. Główną przyczyną takiego stanu rzeczy był niski poziom kapitału społecznego, mierzonego m.in. poprzez liczbę organizacji pozarządowych oraz frekwencję w wyborach prezydenckich i samorządowych. Liczba fundacji, stowarzyszeń o organizacji społecznych w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców w latach 2010-2012 była równa 22 podmiotom. Frekwencja w ostatnich wyborach samorządowych wynosiła zaledwie 39,84%, a w wyborach prezydenckich – 45,49%. Społeczność lokalna rzadziej niż w województwie i powiecie nowotarskim aktywnie partycypuje w zarządzaniu własną wspólnotą samorządową. Potrzeba interwencji w celu pobudzenia mieszkańców do większego zaangażowania w sprawy rozwoju gminy. Sprawna współpraca międzysamorządowa i międzysektorowa powinna stanowić podstawę prowadzenia polityki rozwoju w latach 2014-2020. Poza tym, władze Gminy Czarny Dunajec dość aktywnie angażują się we wspieranie rozwoju, choć jeszcze nie dość często posługują się przy tym finansowaniem zewnętrznym, w szczególności unijnym. Udział wydatków inwestycyjnych gminy w wydatkach ogółem w latach 2010-2011 równy był 31,3% (średnie wojewódzka: 24,7%). Udział środków unijnych w wydatkach inwestycyjnych w latach 2010-2011 wynosił jednak zaledwie 1,2% (12,1%, średnie wojewódzka: 25,9%). Wyzwaniem dla gminy będzie więc jak najlepsze wykorzystanie możliwości, płynących z nowej perspektywy finansowej Unii Europejskiej. Korzystnie oceniono także sposób

gospodarowania funduszami publicznymi, choć alarmujące jest rosnące zadłużenie gminy. W 2012 roku zobowiązania ogółem Gminy Czarny Dunajec stanowiły 43% jej dochodów ogółem. Był to co prawda wynik gorszy niż średnia dla ogółu gmin powiatu nowotarskiego, jak i województwa małopolskiego, jednak jednocześnie lepszy (niższy) niż w 2011 roku. Wysokie zadłużenie skutkuje zwiększeniem wskaźnika obciążenia dochodów obsługą zadłużenia oraz zmniejszeniem zdolności gminy do samofinansowania inwestycji. Konieczne będzie zatem położenie nacisku na bardziej racjonalne i efektywne zarządzanie finansami gminy.

Analiza SWOT

Analiza SWOT stanowi jedną z najpopularniejszych metod diagnozy sytuacji, w jakiej znajduje się wspólnota samorządowa. Służy porządkowaniu i segregacji informacji, dzięki czemu stanowi użyteczną pomoc przy dokonywaniu oceny zasobów i otoczenia danej jednostki samorządu terytorialnego, ułatwia też identyfikację problemów i określenie priorytetów rozwoju. Jej nazwa to skrót od pierwszych liter angielskich słów, stanowiących jednocześnie pola przyporządkowania czynników, mogących mieć wpływ na powodzenie planu strategicznego – silne strony (strengths), słabe strony (weaknesses), szanse (opportunities) i zagrożenia (threats).

S -> STRENGTHS, czyli silne strony

W -> WEAKNESSES, czyli słabe strony

O -> OPPORTUNITIES, czyli okazje

T -> THREATS, czyli zagrożenia

	Czynniki wspierające rozwój	Czynniki hamujące rozwój
Czynniki wewnętrzne	SILNE STRONY	SŁABE STRONY
Czynniki zewnętrzne	SZANSE	ZAGROŻENIA

Zgodnie z powyższym, czynniki rozwoju podzielić można na wewnętrzne, na które społeczność lokalna ma wpływ (silne i słabe strony), oraz na czynniki zewnętrzne – umiejscowione w bliższym i dalszym otoczeniu jednostki (szanse i zagrożenia). Podział ten można przeprowadzić również w inny sposób, mianowicie: czynniki pozytywne, czyli atuty i szanse, oraz czynniki negatywne, czyli wady i zagrożenia. Poniżej przedstawione zostały wyniki analizy SWOT w odniesieniu do Gminy Czarny Dunajec.

Tabela 1 Analiza SWOT – czynniki wewnętrzne, mające wpływ na rozwój Gminy Czarny Dunajec.

CZYNNIKI WEWNĘTRZNE	
SILNE STRONY	SŁABE STRONY
Komunikacja, położenie	
1.Korzystne położenie komunikacyjne gminy: •lokalizacja gminy na przecięciu szlaków komunikacyjnych Nowy Targ-Jabłonka i Chabówka-Zakopane, •dobra dostępność komunikacja, •bliskość granicy polsko-słowackiej; 2.Bliskość Zakopanego jako ważnego ośrodka turystycznego („magnes przyciągający turystów i gości), a także jako rynku pracy i ośrodka usług publicznych wysokiej jakości.	1.Niezadawalający stan sieci komunikacyjnej na terenie gminy: •część nawierzchni w złym stanie technicznym, w szczególności drogi wojewódzkie, •brak obwodnicy odciążającej ruch samochodowy przepływający przez centrum miejscowości Czarny Dunajec (w granicach sołectwa), Chochółów, •potrzeby w zakresie uzupełnienia ciągów pieszych przy drogach. 2.Brak dostatecznej ilości parkingów, głównie w Czarnym Dunajcu; 3.Rozległość gminy, duże rozproszenie zabudowy, mające wpływ na koszty infrastruktury; 4.Istniejące obszary wykluczenia cyfrowego na terenie gminy – punktowo brak zasięgu sieci komórkowej i dostępu do sieci Internet; 5.Niska dostępność kolejowa gminy.
Turystyka, rekreacja, dziedzictwo kulturowe	
1.Atrakcyjne turystycznie warunki przyrodnicze i kulturowe Gminy Czarny Dunajec: •torfowiska wysokie, •kompleksy leśne, •górzyste tereny, •wody geotermalne, •rzeka Czarny Dunajec, •czyste powietrze, •rzeźba i krajobraz, •architektura sakralna (kapliczki przydrożne, kościoły w stylu góralskim, kościoły drewniane), •tradycja góralska, •wyroby regionalne. 2.Silnie zakorzenione tradycje regionalne: •budownictwo regionalne, w tym zabudowa	1.Niewystarczająca infrastruktura turystyczna: •niewykorzystane zasoby przyrodnicze Torfowisk Orawsko-Nowotarskich, •niewystarczająca ilość szlaków turystycznych, ścieżek rowerowych i tras do narciarstwa biegowego na terenie gminy, •niedostateczna promocja gminy i jej walorów turystycznych; 2.Potrzeby w zakresie ochrony oraz wykorzystania, w tym włączenia w obieg gospodarczy, zabytków i dziedzictwa kulturowego (np. zabytkowy budynek gimnazjum w Czarnym Dunajcu, Bachledówka, kapliczki na terenie gminy); 3.Zbyt szeroka i nieaktualna gminna ewidencja zabytków; 4.Brak infrastruktury konferencyjnej na terenie

Chochotowa, •kultura góralska, •działalność pasterska, •wyrób oscypka i innych produktów regionalnych, •przemysł drzewny, •rękodzieło góralskie, •konfekcja góralska, •odzież góralska, •malarstwo na szkło, •rzeźba góralska, •wyrób dzwonów; 6.Istniejąca infrastruktura turystyczna; 7.Obecność w Euroregionie Tatr; 8.Działalność Związku Podhalan – kultywowanie tradycji, rozwijanie folkloru, poczucia tożsamości lokalnej.	gminy; 5.Mały odsetek turystów zagranicznych, odwiedzających gminę; 6.Stosunkowo niska intensywność ruchu turystycznego.
Kapitał ludzki	
1.Znaczny potencjał obszarowy i ludnościowy gminy; 2.Aktywność społeczna mieszkańców gminy: •duża przedsiębiorczość mieszkańców, •działalność Podhalańskiej Lokalnej Grupy Działania, •działalność Caritasu, •znaczący potencjał intelektualny młodych mieszkańców gminy, •działalność oddziałów Związku Podhalan, •kontakty z polonią amerykańską, •działalność organizacji pozarządowych; 3.Dodatnie przeciętne saldo migracji z lat 2007-2011 na 10 tys. mieszkańców (na poziomie 27,1); 4.Dodatni przeciętny przyrost naturalny; 5.Wysoka aktywność społeczna w zakresie sportu i rekreacji.	1.Niskie przeciętne wyniki z egzaminu gimnazjalnego – części matematyczno-przyrodniczej.
Ochrona środowiska	
1.Czyste środowisko naturalne:	1.Skomplikowane procedury związane

•gleby nieskażone metalami ciężkimi, •gospodarowanie metodami ekologicznymi, •system ochrony powietrza; 2.Efektywna gospodarka odpadami w gminie; 3.100% powierzchni gminy prawnie chroniona; 4.Wysoka lesistość.	z funkcjonowaniem Programu Natura 2000; 2.Brak akceptacji społecznej Programu Natura 2000; 3.Potrzeby w zakresie rozwoju edukacji ekologicznej wśród społeczności lokalnej, głównie w szkołach; 4.Potrzeby w zakresie działań na rzecz ochrony środowiska - zanieczyszczenie wód i potoków, problem niskiej emisji.
Jakość życia, usługi	
1.Bliskość specjalistycznej opieki zdrowotnej w szpitalach powiatowych, dobrze działające ośrodki zdrowia w gminie, całodobowa opieka medyczna, oddział ratunkowy w gminie (karetka); 2.Nowoczesna infrastruktura oświatowa oraz gęsta sieć szkół podstawowych, gimnazjalnych oraz ponadgimnazjalnych; 3.Warunki umożliwiające poszerzanie oferty sportowo-rekreacyjnej gminy: •dogodne tereny dla narciarstwa biegowego, •możliwość budowy wyciągów, •dobrze rozwinięty sport szkolny, •możliwość organizowania w bazie oświatowej gminy „zielonych szkół”, 3.Istniejąca baza sportowa - tereny sportowe i stadion, w niektórych szkołach – sale sportowe, orliki, lodowisko kryte w trakcie budowy; 4.Duże nakłady na zajęcia sportowe (szkółki narciarstwa biegowego, treningi piłki nożnej – współpraca z klubami sportowymi, np. z Wisłą Kraków, treningi tenisa stołowego, siatkówki, animatorzy na orlikach); 5.Duża ilość imprez kulturalnych na terenie gminy.	1.Brak infrastruktury i kadr polityki społecznej; 2.Problemy społeczne; 3.Potrzeby w sferze oświaty: •niewystarczająca oferta zajęć pozalekcyjnych dla dzieci, w szczególności brak zajęć artystycznych, plastycznych, muzycznych, rozwijających przedsiębiorczość i kreatywność, •edukacja przyrodnicza, •opieka dla dzieci i młodzieży z patologicznych rodzin, •potrzeba rozwoju bazy szkolnictwa zawodowego, kursowego (przekwalifikującego) oraz zanikających zawodów, •potrzeba wsparcia dzieci z problemami w nauce oraz szczególnie uzdolnionych. •potrzeby uzupełnienia bazy oświatowej, związane w szczególności z budową obiektu w Cichej; 3.Problemy w sferze edukacji - niedostateczne wykształcenie Romów; 4.Problemy w sferze kultury: •potrzeba modernizacji i rozwoju infrastruktury kultury, w szczególności dot. budynku Ochotniczej Straży Pożarnej z salą widowiskową,

	• brak punktów sprzedaży produktów wytwarzanych lokalnie, • brak oferty kształcenia w zakresie ginących profesji. 5. Brak mieszkań socjalnych i chronionych; 6. Niedostatecznie rozwinięta infrastruktura komunalna: • niewystarczająco rozwinięta sieć kanalizacyjna w gminie, • słabo rozwinięta sieć gazociągu, • potrzeby w zakresie rozwoju sieci wodociągowej; 7. Problemy związane z rozproszoną zabudową, nieładem architektonicznym, niszczącymi, opuszczonymi gospodarstwami.
Potencjał gospodarczy i rynek pracy	
1. Stosunkowo wysoki odsetek zatrudnionych w sektorze usług rynkowych.	1. Brak zorganizowanego targowiska na terenie gminy; 2. Problemy w sektorze rolnictwa: • rozdrobniona struktura gruntów w rolnictwie, co utrudnia jego rozwój, a jednocześnie niska świadomość społeczna w zakresie scalania gruntów; • ograniczone możliwości produkcyjne w rolnictwie ze względu na niską klasę bonitacyjną gleb oraz tereny górskie, • niewielka ilość gospodarstw ekologicznych, • potrzeba wyspecjalizowania rolnictwa (gospodarstwa agroturystyczne, hodowla ekologiczna), • brak możliwości rozwoju pasterstwa; 3. Problemy na lokalnym rynku pracy: • niewystarczająca ilość miejsc pracy, • brak gminnych terenów inwestycyjnych i ograniczenie możliwości inwestycyjnych przez tereny prawnie chronione, • mała liczba firm, • emigracja, powodująca brak chętnych

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

	do pracy w niektórych zawodach, np. profesjach regionalnych i lokalnych.
Zarządzanie rozwojem	
1.Status gminy wiejskiej, umożliwiający korzystanie z programów przeznaczonych na aktywizację obszarów wiejskich; 2.100% powierzchni gminy objęte miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego; 3.Wysoki udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach gminy ogółem; 4.Zadowalający stan finansów gminy.	1.Brak stałej współpracy transgranicznej z sąsiadującymi gminami; 2.Niewystarczająca promocja organizowanych w gminie imprez.

Tabela 2 Analiza SWOT – czynniki zewnętrzne, mające wpływ na rozwój Gminy Czarny Dunajec.

CZYNNIKI ZEWNĘTRZNE	
SZANSE	ZAGROŻENIA
1. Dostępność zewnętrznych źródeł finansowania, w tym m.in. nowa perspektywa finansowa Unii Europejskiej; 2. Zróżnicowanie narzędzi finansowych, kształtujących rozwój gmin, w tym rozwój partnerstwa publiczno-prywatnego; 3. Rozwój współpracy terytorialnej, międzysektorowej i międzyorganizacyjnej; 4. Poprawa zewnętrznej dostępności komunikacyjnej (inwestycje zewnętrzne – rozbudowa układu drogowego, np. dokończenie przebudowy i remontu drogi „Zakopianki”, co zwiększy dostępność powiatu nowotarskiego); 5. Funkcjonalne zarządzanie przestrzenią, w tym m.in. scalanie gruntów; 6. Czarny Dunajec jako ważny ośrodek funkcji lokalnych; 7. Uzyskanie przez gminę statusu uzdrowiska, pozyskiwanie torfu jako surowca uzdrowiskowego; 8. Realizacja projektu pn. Historyczno-kulturowo-przyrodniczy Szlak dookoła Tatr (trasy piesze, rowerowe, narciarskie, edukacyjne, konne); 9. Utworzenia Lokalnej Organizacji Turystycznej w Gminie Czarny Dunajec; 10. Rozwój skutecznego systemu promocji i informacji turystycznej w regionie małopolskim; 11. Rozwój turystyki sobotnio-niedzielnej, agroturystyki, a także tzw. ekoturystyki, turystyki zrównoważonej (odpowiadającej na wyszukane i zróżnicowane gusta turystów) (trend ogólnoeuropejski); 12. Potencjał rekreacyjny i turystyczny rzeki Dunajec;	1. Niepewna sytuacja gospodarcza kraju i państw Unii Europejskiej (globalny kryzys gospodarczy, mający wpływ na kondycję ekonomiczną / sytuację przedsiębiorców / zakładów pracy); 2. Biurokracja, skomplikowane i często zmieniające się procedury pozyskiwania środków europejskich; 3. Dysproporcje w wynagrodzeniu za pracę pomiędzy regionem, krajem a UE - odpływ wykwalifikowanej siły roboczej za granicę (emigracja młodych i wykształconych osób, masowe wyjazdy do Stanów Zjednoczonych); 4. Niż demograficzny, mający wpływ na ekonomiczny wymiar oświaty; 5. Starzenie się społeczeństwa; 6. Niska efektywność programów związanych z aktywizacją zawodową osób bezrobotnych oraz przekwalifikowaniem; 7. Rosnące koszty pomocy społecznej przy jednoczesnych niewystarczających stałych środkach; 8. Roszczeniowość osób korzystających z pomocy społecznej; 9. Polityka rolna państwa – skomplikowane przepisy dot. produktów lokalnych i tradycyjnych oraz ekologicznej żywności; 10. Niska opłacalność produkcji rolnej; 11. Zamieranie tradycji rolnych; 12. Ograniczenia wynikające z objęcia gminy prawną ochroną przyrodniczą; 13. Problemy w zakresie tworzenia stref aktywności gospodarczej na terenie gminy – rozdrobnienie gruntów, nieuregulowana własność gruntów, itp.; 14. Wysokie koszty pracy dla pracodawców; 15. Wysokie koszty odśnieżania w terenie górskim.

13.Powstanie na terenie gminy term podhalańskich – aquaparku połączonego z kompleksem basenów termalnych; 14.Popyt w Polsce na usługi turystyczne oparte na zasobach przyrodniczych - możliwość rozwoju turystyki przy Dolinie Dunajca; 15.Rozwój tzw. pielgrzymkowej turystyki oraz promocja miejsc związanych z osobą papieża Jana Pawła II; 16.Napływ turystów do Małopolski, rozwój gospodarczy regionu; 17.Możliwość współpracy z sąsiednimi gminami i stworzenie wraz z nimi komplementarnej oferty turystycznej, a także uzupełnianie oferty turystycznej gminy Czarnej Dunajec propozycjami sąsiednich gmin i regionu; 18.Strategia Ekorozwoju Gminy Czarny Dunajec; 19.Podnoszenie świadomości ekologicznej społeczeństwa. 20.Rozwój technologii (np. w dziedzinie recyklingu odpadów komunalnych, komunikacji, dostępu do informacji); 21.Rozwój alternatywnych źródeł energii, m.in. wykorzystanie biomasy; 22.Utworzenie na terenie gminy punktu sprzedaży produktów lokalnych; 23.Modernizacja produkcji rolnej; 24.Rosnący popyt na zdrową żywność; 25.Wyznaczenie terenów inwestycyjnych w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego; 26.Racjonalizacja sieci szkół na terenie gminy; 27.„Renesans” szkolnictwa zawodowego i praktycznego w Polsce; 28.Rozwój intelektualny mieszkańców gminy, m.in. poprzez kontakty z wyjeżdżającymi za granicę - wzrost znajomości języków obcych; 29.Stopniowe podnoszenie się stopy życiowej społeczeństwa.	
--	--

Wizja i misja rozwoju Gminy Czarny Dunajec

Wizja rozwoju Gminy Czarny Dunajec stanowi projekcję, opis pożądanego stanu rzeczywistości lokalnej w perspektywie 2020 roku. Określa stan docelowy, do którego dążyć będzie cała wspólnota gminy, tj. władze samorządowe oraz ich partnerzy (lokalni oraz ponadlokalni), wykorzystując przy tym możliwości płynące z własnych atutów i szans pojawiających się w otoczeniu. Wizja ukierunkowana jest prognostycznie, określa cel, do jakiego zmierza Gmina Czarny Dunajec. Wskazuje ona zasadniczy kierunek podejmowanych działań.

WIZJA „GMINA CZARNY DUNAJEC 2020”

Czarny Dunajec w 2020 roku jest gminą przyjazną i atrakcyjną do życia, pracy oraz wypoczynku i rekreacji, w pełni wykorzystującą swój turystyczny potencjał poprzez łączenie walorów krajobrazowo-przyrodniczych oraz bogactwa regionalnej kultury i tradycji, dbającą o rozwój trwały i zrównoważony, stwarzającą dogodne warunki dla swoich mieszkańców oraz gości

Misja jest nadrzędnym celem rozwoju Gminy Czarny Dunajec. Określa ona również rolę władz samorządowych w procesie rozwoju wspólnoty lokalnej. Zgodnie z misją, władze samorządowe pełnią rolę inicjatora dla realizacji przedsięwzięć zgodnych ze Strategią Rozwoju Gminy Czarny Dunajec, a podejmowanych przez różnych aktorów życia społecznego i gospodarczego – liderów lokalnych, organizacje pozarządowe, instytucje publiczne, przedsiębiorców, grupy nieformalne mieszkańców. Ponadto, władze samorządowe są także realizatorem własnych projektów (leżących w zadaniach własnych oraz we współpracy z innymi jednostkami samorządu terytorialnego), zmierzających do rozwoju Gminy Czarny Dunajec, upowszechniania jej walorów, ułatwiania współpracy partnerów lokalnych i wdrażania innowacyjnych rozwiązań.

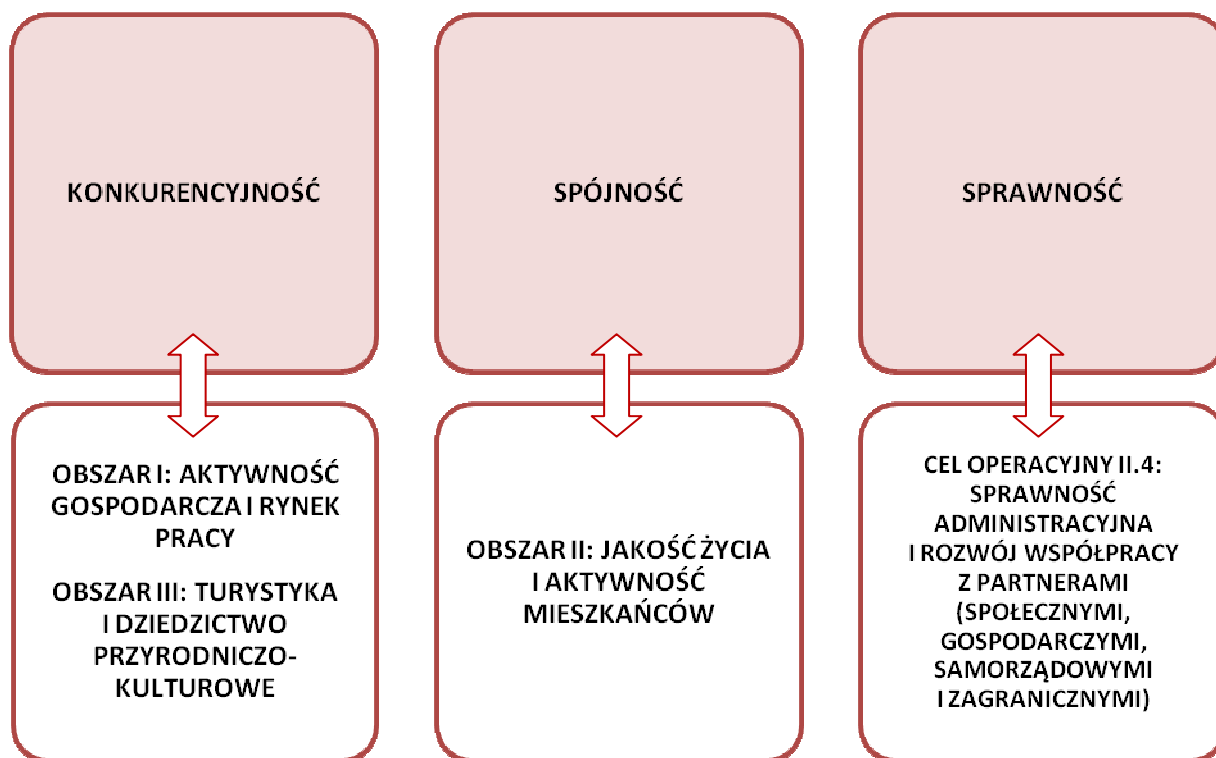
MISJA ROZWOJU GMINY CZARNY DUNAJEC

Naszą misją jest efektywne wykorzystanie szans rozwojowych Gminy Czarny Dunajec, dzięki właściwemu zagospodarowaniu potencjałów kulturowych i przyrodniczych, aby stała się jedną z najatrakcyjniejszych dla mieszkańców, przedsiębiorców i turystów gmin Podhala.

Plan operacyjny

Przyjęta przez Radę Ministrów 13 lipca 2010 roku, Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020, nakreśliła nowe ramy kreowania rozwoju regionów w Polsce. Dokument ten zawiera propozycje działań, których celem jest zwiększenie poziomu i jakości życia w regionach, oraz stworzenie odpowiednich dla rozwoju oraz spełnienia społecznego ram gospodarczo-społecznych i instytucjonalnych. Układ celów, który został scharakteryzowany w Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego, został zharmonizowany z kierunkami rozwoju Unii Europejskiej i odzwierciedlony w triadzie celów: konkurencyjność – spójność – sprawność. Konstrukcja i treść obszarów kluczowych (oraz celów) niniejszej Strategii Rozwoju stanowi odpowiedź na potrzeby, aspiracje i możliwości rozwojowe wspólnoty Gminy Czarny Dunajec a jednocześnie wkomponowuje się w założenia najważniejszego dokumentu, określającego politykę regionalną w kraju. Korelację celów KSRR z obszarami strategicznymi Strategii Rozwoju Gminy Czarny Dunajec na lata 2014-2020 przedstawia poniższy rysunek.

Schemat 3 Korelacja celów KSRR z obszarami strategicznymi Strategii Rozwoju Gminy Czarny Dunajec

Priorytety wyszczególnione w Strategii wynikają z przyjętej wizji rozwoju Gminy Czarny Dunajec do 2020 roku i zdefiniowanych wyzwań rozwojowych. Ze względu na stwarzanie w perspektywie długookresowej największych możliwości wzrostu, uznane one zostały za najważniejsze.

Wyodrębniono zatem **3 obszary priorytetowe**, które są względem siebie równoważne i uzupełniające się:

OBSZAR PRIORYTETOWY I: AKTYWNOŚĆ GOSPODARCZA I RYNEK PRACY

OBSZAR PRIORYTETOWY II: JAKOŚĆ ŻYCIA I AKTYWNOŚĆ MIESZKAŃCÓW

OBSZAR PRIORYTETOWY III: TURYSTYKA I DZIEDZICTWO PRZYRODNICZO-KULTUROWE

Dla każdego z obszarów priorytetowych sformułowany został cel strategiczny (w perspektywie 2020 roku), z którego wynikają cele operacyjne. Dla ich urzeczywistnienia wyodrębniono natomiast kierunki interwencji – kluczowe zadania i projekty do realizacji. Należy je traktować jako pewną propozycję, otwartą listę przedsięwzięć w danym zakresie, określającą ogólne ramy koncentracji aktywności programowej, finansowej i organizacyjnej całej wspólnoty Gminy Czarny Dunajec w perspektywie długofalowej.

Dla zapewnienia kontroli nad stopniem realizacji poszczególnych celów niniejszej Strategii Rozwoju stworzono listę rekomendowanych mierników. Mierniki te są użyteczne przede wszystkim w czasie dokonywania monitoringu realizacji oraz aktualizacji dokumentu. Lista mierników stanowi bazową propozycję, która podczas prowadzenia procesów monitorowania i przeglądu strategicznego może być modyfikowana i uzupełniana – zgodnie z potrzebami jednostek wdrażających.

Poniższy schemat prezentuje strukturę celów Strategii Rozwoju Gminy Czarny Dunajec na lata 2014-2020.

Schemat 4 Struktura celów Strategii Rozwoju Gminy Czarny Dunajec na lata 2014-2020.

AKTYWNOŚĆ GOSPODARCZA I RYNEK PRACY	JAKOŚĆ ŻYCIA I AKTYWNOŚĆ MIESZKAŃCÓW	TURYSTYKA I DZIEDZICTWO PRZYRODNICZO-KULTUROWE
<i>Cel strategiczny: Rozwój potencjału gospodarczego gminy i zwiększenie elastyczności lokalnego rynku pracy</i>	<i>Cel strategiczny: Doskonalenie jakości usług publicznych oraz rozwój kapitału społecznego</i>	<i>Cel strategiczny: Rozwój potencjału turystycznego gminy i wzrost liczby turystów</i>
Cel operacyjny I.1 Wzmacnianie i promocja przedsiębiorczości oraz wspieranie zatrudnienia Cel operacyjny I.2 Rozwój potencjału gospodarczego gminy Cel operacyjny I.3 Rozwój zrównoważonego rolnictwa górskiego, w tym rolnictwa ekologicznego oraz regionalnego przetwórstwa rolno-spożywczego Cel operacyjny I.4 Rozwój infrastruktury technicznej, zwiększającej atrakcyjność inwestycyjną gminy	Cel operacyjny II.1 Rozwój oferty edukacyjnej, kulturalnej i rekreacyjno- sportowej Cel operacyjny II.2 Wysoki poziom bezpieczeństwa mieszkańców w wymiarze zdrowotnym i społecznym Cel operacyjny II.3 Rozwój infrastruktury wodno-kanalizacyjnej, ochrony środowiska i energii odnawialnej Cel operacyjny II.4 Sprawność administracyjna i rozwój współpracy z partnerami (społecznymi, gospodarczymi, samorządowymi i zagranicznymi) Cel operacyjny II.5 Rozwój społeczeństwa informacyjnego	Cel operacyjny III.1 Rozwój infrastruktury turystycznej Cel operacyjny III.2 Uatrakcyjnienie i zintegrowanie oferty turystycznej gminy Cel operacyjny III.3 Promocja turystyczna gminy Cel Operacyjny II.4 Dbłość o dziedzictwo przyrodniczo-kulturowe gminy zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju

OBSZAR PRIORYTETOWY I: AKTYWNOŚĆ GOSPODARCZA I RYNEK PRACY

Cel strategiczny: **Rozwój potencjału gospodarczego gminy i zwiększenie elastyczności lokalnego rynku pracy**

Założenia niniejszego obszaru priorytetowego korespondują z celami oraz kierunkami polityki Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020:

Obszar 1. Gospodarka wiedzy i aktywności – Silna pozycja Małopolski jako regionu atrakcyjnego dla inwestycji, opartego na wiedzy, aktywności zawodowej i przedsiębiorczości mieszkańców – kierunki polityki:

1.1 Rozwój kapitału intelektualnego

1.4 Rozwój kształcenia zawodowego i wspieranie zatrudnienia

1.5 Wzmacnianie i promocja przedsiębiorczości.

Obszar 3. Infrastruktura dla dostępności komunikacyjnej – Wysoka zewnętrzna i wewnętrzna dostępność komunikacyjna regionu dla konkurencyjności gospodarczej i spójności przestrzennej

Obszar 4. Krakowski Obszar Metropolitalny i inne subregiony – Silna pozycja konkurencyjna krakowskiego obszaru metropolitalnego w przestrzeni europejskiej oraz wzrost potencjału ekonomicznego subregionów w wymiarze regionalnym i krajowym – 4.4 Rozwoju subregionu podhalańskiego

Obszar 5. Rozwój miast i terenów wiejskich – Aktywne ośrodki usług publicznych i gospodarczych zapewniające szanse na rozwój mieszkańców małych i średnich miast oraz terenów wiejskich – 5.2 Rozwój gospodarczy małych i średnich miast oraz terenów wiejskich

Cel Operacyjny I.1. Wzmacnianie i promocja przedsiębiorczości oraz wspieranie zatrudnienia				
Kierunki interwencji	Strategia postępowania	Jednostka realizująca	Jednostka monitorująca	Partnerzy
I.1.1. Nawiązanie współpracy międzygminnej w zakresie budowy systemu doradztwa dla przedsiębiorców	<i>Kluczowym narzędziem rozwiązywania problemów związanych z bezrobociem jest aktywne stymulowanie przedsiębiorczości mieszkańców i wspieranie zatrudnienia. Zadaniem władz gminy w tym zakresie jest wspieranie działań doradczych i szkoleniowych w zakresie przedsiębiorczości, oferowanych najczęściej przez organizacje pozarządowe oraz instytucje otoczenia biznesu. Należy dążyć do nawiązywania współpracy międzygminnej (np. w ramach gmin powiatu nowotarskiego) w zakresie organizacji systemu doradztwa i szkoleń dla przedsiębiorstw oraz osób chcących założyć działalność gospodarczą, wykorzystując regionalne instytucje otoczenia biznesu.</i>	Urząd Gminy	Urząd Gminy	Gminy sąsiednie, Starostwo Powiatowe, Powiatowy Urząd Pracy, instytucje otoczenia biznesu (IOB), organizacje pozarządowe
I.1.2. Podjęcie współpracy międzygminnej (lub z Instytucjami Otoczenia Biznesu) w celu utworzenia Funduszu Pożyczkowego dla małych i średnich przedsiębiorstw	<i>Jednym z efektywniejszych narzędzi wsparcia i stymulowania lokalnej przedsiębiorczości są zwrotne narzędzia finansowe. Rolą gminy powinno być nawiązywanie współpracy z instytucjami otoczenia biznesu, oferującymi różnorodne formy wsparcia finansowego. Dostępność instrumentów pożyczkowych i poręczeniowych oraz wiedza z zakresu efektywnego wykorzystania tych narzędzi stanowić powinna</i>	Urząd Gminy	Urząd Gminy	Gminy sąsiednie, Starostwo Powiatowe, instytucje otoczenia biznesu (IOB), organizacje pozarządowe

	<i>istotną formę wsparcia rozwoju przedsiębiorczości na terenie gminy – szczególnie dla małych i mikro-firm, które najczęściej nie spełniają warunków bankowych w zakresie korzystania z kredytów i pożyczek. Gmina Czarny Dunajec powinna dążyć do porozumienia międzygminnego w zakresie utworzenia takich instrumentów z wykorzystaniem środków unijnych (perspektywa 2014-2020) lub nawiązania współpracy z instytucjami otoczenia biznesu posiadającymi podobne instrumenty, celem objęcia jej terenu ich zasięgiem.</i>			
I.1.3. Intensyfikowanie współpracy z przedsiębiorcami w ramach powołanej Lokalnej Organizacji Turystycznej – wspólne projekty, zrzeszanie się przedsiębiorstw	<i>Powołanie Lokalnej Organizacji Turystycznej na terenie Gminy Czarny Dunajec jest pierwszym krokiem do integracji środowiska turystycznego – sfery biznesu, organizacji pozarządowych oraz władz samorządowych. LOT będzie miała za zadanie rozwijanie oferty turystycznej na terenie gminy poprzez pozyskiwanie środków zewnętrznych na te cele oraz realizację projektów z udziałem różnorodnych partnerów.</i>	Urząd Gminy	Urząd Gminy	Przedsiębiorcy z branży turystycznej, organizacje pozarządowe
I.1.4. Rozwijanie różnorodnych form edukacji w zakresie przedsiębiorczości wśród młodzieży szkolnej	<i>Przedsiębiorczość stanowi wg Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020 jedną z kompetencji kluczowych, która wymaga znacznego wzmocnienia wśród młodych pokoleń. Definiowana jest jako niezbędna dla młodych ludzi do ich samorealizacji, rozwoju osobistego, aktywności i zatrudnienia. Celem kierunku jest rozwój tych kompetencji wśród dzieci i młodzieży</i>	Placówki oświatowe	Gminny Zespół Oświatowy	Przedsiębiorcy, Powiatowy Urząd Pracy, organizacje pozarządowe, instytucje otoczenia biznesu

	<i>począwszy od szkoły podstawowej. Włączenie treści niezbędnych do rozwoju kompetencji kluczowych winno odbywać się od początku procesu kształcenia. Stosowanie metod aktywnych w tym procesie, takich jak: gry symulacyjne, kontakt z przedsiębiorcami, zajęcia z doradcami zawodowymi, konkursy, wizyty w firmach lokalnych, instytucjach, bankach oraz warsztaty edukacyjne znacznie uatrakcyjnijają proces nauczania przedsiębiorczości w oczach młodych ludzi.</i>			
I.1.5. Promowanie i wspieranie indywidualnych inicjatyw gospodarczych mieszkańców gminy	<i>Kierunek interwencji ma na celu promocję lokalnej przedsiębiorczości na rynku subregionalnym, regionalnym i krajowym. Promocja inicjatyw gospodarczych podejmowanych na terenie gminy, produktów, towarów i usług powinno odbywać się poprzez wydawnictwa materiałów promocyjnych, udział w targach gospodarczych i turystycznych, nawiązywanie kontaktów gospodarczych z partnerami samorządowymi z zagranicy.</i>	Urząd Gminy	Urząd Gminy	Przedsiębiorcy lokalni
I.1.6. Systemowe wsparcie uzdolnionej młodzieży m.in. poprzez stypendia oraz nagrody	<i>Celem kierunku interwencji jest wspieranie najzdolniejszych uczniów na wszystkich poziomach edukacji tak, aby efektywnie motywować młodych mieszkańców gminy do jeszcze większego rozwoju zainteresowań naukowych i pasji, co w przyszłości przekłada się najczęściej na kształtowanie zaradności i operatywności.</i>	Urząd Gminy	Gminny Zespół Oświatowy	Placówki oświatowe, przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe

I.1.7. Propagowanie przekwalifikowania osób bezrobotnych, zagrożonych utratą pracy i poszukujących pracy	<i>Dynamicznie zmieniająca się sytuacja na rynku pracy, szczególnie w zakresie stosowania nowych technologii w procesie produkcji oraz dostarczania usług, a także zmieniające się gusta i preferencje klientów wymagają ciągłego dostosowywania wiedzy i umiejętności do zmieniających się oczekiwań i potrzeb pracodawców. Ważne jest budowanie świadomości mieszkańców w zakresie potrzeby ciągłej edukacji i podnoszenia umiejętności, a w przypadku istotnych zmian strukturalnych na rynku pracy, przekwalifikowania się i nauki nowego zawodu. Nie mniej ważne jest budowanie świadomości przedsiębiorców w zakresie konieczności wspierania aktywności edukacyjnej pracowników. Działania niniejsze powinny być realizowane przy pomocy środków unijnych, w tym w ramach projektów systemowych zarządzanych na terenie gminy przez GOPS.</i>	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej	Regionalny Ośrodek Pomocy Społecznej, Powiatowy Urząd Pracy, instytucje szkoleniowe i otoczenia biznesu, organizacje pozarządowe
I.1.8. Promocja szkolnictwa zawodowego oraz nauki zawodów rzemieślniczych wśród młodzieży i osób bezrobotnych	<i>Atrakcyjność i efektywność lokalnej gospodarki zależy w istotnym stopniu od możliwości i kosztów pozyskania pracowników. Wspieranie rozwoju lokalnego powinno zatem opierać się na ścisłej współpracy z lokalnymi przedsiębiorcami, której efektem będą zmiany polityki szkoleniowej na poziomie ponadgimnazjalnym oraz rozwój metod kształcenia zawodowego, pozwalające dostosowywać kompetencje i umiejętności mieszkańców do konkretnego zapotrzebowania lokalnych pracodawców. Istotnym elementem</i>	Starostwo Powiatowe w Nowym Targu	Gminny Zespół Oświatowy	Powiatowy Urząd Pracy, Wojewódzki Urząd Pracy, placówki oświatowe, Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego, organizacje pozarządowe, cechy rzemiosł

	<i>pakietu działań edukacyjnych powinno być kształcenie praktyczne w miejscu pracy. Mimo, iż kształcenie zawodowe nie leży w bezpośrednich kompetencjach samorządu gminnego, to powinien mieć wpływ na dostosowywanie kierunków kształcenia do specyfiki gospodarki lokalnej i potrzeb własnych przedsiębiorców. W tym zakresie niezbędna jest współpraca z organami prowadzącymi szkoły zawodowe, przedsiębiorcami, a także uczestnictwo w projektach z tego zakresu.</i>			
I.1.9. Wspieranie oraz promowanie zatrudniania młodych ludzi w trzecim sektorze i przy działaniach społecznych (wolontariat)	<i>Krzewienie idei wolontariatu oraz pracy społecznej wśród młodego pokolenia ma na celu zwiększanie wrażliwości na sprawy społeczności lokalnej oraz aktywność i przedsiębiorczość. Jest to również dobra metoda pozyskiwania doświadczenia zawodowego i kształcenia umiejętności praktycznych. Działania niniejsze powinny być propagowane i realizowane przez lokalne organizacje pozarządowe przy wsparciu ze strony gminy.</i>	Organizacje pozarządowe	Urząd Gminy	Placówki oświatowe, parafie, grupy nieformalne społeczności lokalnej, instytucje publiczne
I.1.10. Rozwój międzynarodowej współpracy uczniów i nauczycieli dla pogłębiania znajomości nowoczesnych programów kształcenia oraz języków obcych	<i>Kierunek interwencji ma na celu wykorzystanie współpracy międzynarodowej samorządu oraz placówek oświatowych do poznawania i wdrażania nowych metod kształcenia, a także nauki języków obcych – poprzez wspólne projekty z młodzieżą zagraniczną, wymiany młodzieży, itp. Na terenie Gminy Czarny Dunajec niezbędne jest rozwinięcie współpracy zagranicznej placówek oświatowych w tym zakresie. W tym celu należy zaktywizować</i>	Placówki oświatowe	Gminny Zespół Oświatowy	Urząd Gminy, gminy partnerskie, partnerskie placówki oświatowe, Euroregion Tatry

	współpracę gminy z partnerskimi jednostkami samorządu terytorialnego oraz wykorzystanie kontaktów transgranicznych.			
Cel Operacyjny I.2. Rozwój potencjału gospodarczego gminy				
Kierunki interwencji	Strategia postępowania	Jednostka realizująca	Jednostka monitorująca	Partnerzy
I.2.1. Rezerwowanie w planach zagospodarowania przestrzennego gminy terenów atrakcyjnych gospodarczo pod inwestycje	Atrakcyjne położenie gminy (walory pod inwestycje turystyczne, bliskość granicy Państwa, zasoby torfu, itp.) może stanowić o jej znaczącej pozycji inwestycyjnej. Kluczowym czynnikiem przyciągającym potencjalnych inwestorów mogą być strefy aktywności gospodarczej czyli specjalnie wydzielone i przygotowane do inwestycji obszary, charakteryzujące się uzbrojeniem technicznym. Niezmiernie ważnym czynnikiem jest również dostępność komunikacyjna Czarnego Dunajca, która w perspektywie do 2020 r. powinna ulec znacznej poprawie (budowa trasy szybkiego ruchu z Lubnia do Nowego Targu). Rolą władz gminy w tym obszarze jest właściwa polityka przestrzenna, uwzględniająca scalanie gruntów, włączanie do stref gospodarczych gruntów będących w posiadaniu przedsiębiorców, zmiany przeznaczenia gruntów w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego. Dużą trudnością w tym zakresie na terenie gminy Czarny Dunajec jest mała ilość gruntów nadających się do zainwestowania gospodarczego – obszary Natura 2000, ukształtowanie terenu, obszary zalewowe,	Urząd Gminy	Urząd Gminy	Przedsiębiorcy lokalni, właściciele gruntów, gminy sąsiednie

	<i>rozdrobnienie gruntów, itp. Niemniej jednak kolejna perspektywa finansowa Unii Europejskiej (lata 2014-2020) będzie promowała zadania z tego zakresu i należy stopniowo pokonywać te bariery i korzystać ze środków unijnych.</i>			
I.2.2. Tworzenie stref aktywności gospodarczej, w tym m.in. we współpracy z podmiotami komercyjnymi	<i>Ograniczony zasób terenów samorządowych, rozdrobnienie gruntów, obszary prawnie chronione, czy ukształtowanie terenu to bariery niesprzyjające organizowaniu zwartych stref gospodarczych. Szczególnie brak terenów gminnych nadających się pod zainwestowanie gospodarcze stwarza duże trudności w tym zakresie. Kolejna perspektywa finansowa na lata 2014-2020 przewiduje mechanizmy współpracy z partnerami prywatnymi w tym zakresie, co dla Małopolski (jako regionu o największym rozdrobnieniu gruntów) jest kwestią fundamentalną. Narzędzia w postaci wykupów gruntów przez samorząd, przejmowanie gruntów Skarbu Państwa, wymiana oraz dzierżawa będą uzasadnionymi elementami projektów tworzenia stref aktywności gospodarczej.</i>	Urząd Gminy	Urząd Gminy	Przedsiębiorcy lokalni, właściciele gruntów
I.2.3. Poprawa dostępności komunikacyjnej stref aktywności gospodarczej	<i>Uzbrajanie i przygotowywanie inwestycyjne gruntów przeznaczonych pod zainwestowanie gospodarcze oraz otwieranie nowego zasobu terenów (np. poprzez infrastrukturę komunikacyjną). Działania te będą wspierane w nowej perspektywie finansowej na lata 2014-2020 przez środki unijne. W działaniach tych należy uwzględnić zwarte strefy</i>	Urząd Gminy	Urząd Gminy	Przedsiębiorcy lokalni, właściciele gruntów

	<i>z udziałem gruntów prywatnych.</i>			
I.2.4. Poprawa standardów obsługi inwestorów	<i>Kierunek interwencji ma na celu doskonalenie procedur obsługi inwestorów zainteresowanych inwestowaniem na terenie gminy. Działania te można określić stosowaniem „szybkiej ścieżki administracyjnej” i opieki nad konkretnymi inwestycjami. W przypadku gminy Czarny Dunajec może to dotyczyć np. inwestycji z zakresu turystyki. Pomoc inwestorom w pokonywaniu zawichości prawnych i biurokracji, również poprzez kontakt z innymi szczeblami samorządu terytorialnego i instytucjami zaangażowanymi w proces inwestycyjny, celem przyspieszania procedur decyzyjnych.</i>	Urząd Gminy	Urząd Gminy	Inwestorzy
I.2.5. Promocja gospodarcza Gminy Czarny Dunajec	<i>Kierunek interwencji ma na celu opracowanie jednolitego systemu promocji gospodarczej gmin z terenu powiatu nowotarskiego – opracowanie logo promocji gospodarczej, ujednolicenie szaty graficznej materiałów promocyjnych (rozpoznawalność na zewnątrz), wizualizacja marki gospodarczej. Działania te powinny zmierzać do opracowania kompleksowej oferty inwestycyjnej gminy Czarny Dunajec oraz promocji terenów pod działalność gospodarczą. Niezbędna jest w tym zakresie współpraca z podmiotami organizującymi kooperację międzynarodową oraz mediami, wspieranie uczestnictwa lokalnych przedsiębiorstw w zagranicznych i krajowych targach gospodarczych,</i>	Urząd Gminy	Urząd Gminy	Gminy sąsiednie, Starostwo Powiatowe, Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego, media lokalne i regionalne

	<i>misjach gospodarczych, współpracy prowadzonej przez władze samorządowe z gminami partnerskimi.</i>			
Cel Operacyjny I.3. Rozwój zrównoważonego rolnictwa górskiego, w tym rolnictwa ekologicznego oraz regionalnego przetwórstwa rolno-spożywczego				
Kierunki interwencji	Strategia postępowania	Jednostka realizująca	Jednostka monitorująca	Partnerzy
I.3.1. Wspieranie działań zmierzających do poprawy struktury obszarowej zainteresowanych gospodarstw (upowszechnienie dzierżaw i scalenia ziemi rolniczej), poprawy rozłogu ziemi, wielkości pól i legalizacji statusu władania ziemią rolniczą	<i>Działania w zakresie przestrzennego porządkowania gruntów będą w Małopolsce istotnym kierunkiem w nowej perspektywie finansowej do 2020 r. Przedsięwzięcia te mają na celu tworzenie większych, zwartych i dobrze skomunikowanych obszarów funkcjonalnych na terenie gmin, w tym o funkcjach rolniczych. Należy monitorować potrzeby w tym zakresie na terenie Gminy Czerny Dunajec oraz włączyć jej obszar do planowanych projektów z tego zakresu. Jest to fundament dla jakichkolwiek działań rozwojowych – produkcji rolnej, inwestycyjnych, turystycznych, itp. Stąd też, mimo trudności realizacyjnych (mentalność społeczności lokalnej), należy wskazywać na dobre pojedyncze przykłady z tego zakresu i korzystać ze środków zewnętrznych na te cele.</i>	Starostwo Powiatowe w Nowym Targu	Urząd Gminy	Rady sołeckie, rolnicy, ARiMR, Ośrodek Doradztwa Rolniczego, Izby Rolne
I.3.2. Promowanie przedsiębiorczości w rolnictwie i gospodarstwach, w tym wsparcie dla pozyskiwania środków pomocowych	<i>Współpraca ze służbami odpowiedzialnymi za rynek pracy w zakresie rozwoju oferty usług dotyczących podnoszenia oraz zmiany kwalifikacji na różnych etapach życia – w powiązaniu z potrzebami regionalnego rynku pracy, a także w zakresie</i>	Urząd Gminy	Urząd Gminy	Starostwo Powiatowe w Nowym Targu, Ośrodek Doradztwa Rolniczego, Powiatowy Urząd Pracy, Izby Rolne, Lokalna Grupa

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

	<i>rozwoju przedsiębiorczości, pośrednictwa pracy i poradnictwa zawodowego. Działania związane z udziałem w programach dotyczących wdrażania mechanizmów służących zakładaniu działalności gospodarczej, praktycznej nauki zawodu oraz poprawy jakości i efektywności usług w zakresie planowania i rozwoju kariery zawodowej oraz wspierania zatrudnienia. Propagowanie wśród rolników możliwości pozyskiwania środków zewnętrznych na działania związane z unowocześnianiem produkcji, mechanizacją, wprowadzaniem nowych rozwiązań i metod gospodarowania, ale również w zakresie inwestycji przedsiębiorczych pozarolniczych. Wsparcie w postaci doradztwa, pomocy w sporządzaniu biznes planów i wniosków aplikacyjnych.</i>			Działania
I.3.3. Wsparcie rozwoju rolnictwa i przetwórstwa żywności wysokiej jakości oraz markowych (regionalnych) produktów żywnościowych	<i>Rozwój rolnictwa ekologicznego (produkcja naturalnych i zdrowych produktów) również stanowi pewną alternatywę dla rozdrobnionego rolnictwa, nieposiadającego warunków dla upraw wysokotowarowych. Działania z tego zakresu również zależą od popytu na te produkty, który jednak z roku na rok rośnie (w dużych ośrodkach miejskich, w ośrodkach turystycznych). Prowadzenie gospodarstwa ekologicznego jest obarczone skomplikowanymi procedurami dochowania warunków produkcji, utrzymywania certyfikatów. Jednak niniejszy kierunek interwencji odnosi się nie tylko do gospodarstw certyfikowanych, ale w ogóle do produkcji rolnej niestosującej środków chemicznych i wytwarzających produkty metodami</i>	Ośrodek Doradztwa Rolniczego	Urząd Gminy	Rolnicy, ARiMR, Izby Rolne, Lokalna Grupa Działania, Koła Gospodyń Wiejskich, organizacje pozarządowe

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

	<i>tradycyjnymi. Barięą jest ograniczenie prawne uniemożliwiające sprzedaż bezpośrednią z gospodarstwa rolnego produktów przetworzonych (np. dżemów, marynat, wyrobów wędliniarskich, serów, przetworów nabiałowych, itp.). W ostatnim czasie powstają rządowe projekty łagodzące te ograniczenia, które być może w najbliższej przyszłości umożliwią wykorzystanie tego ogromnego potencjału terenów wiejskich. Działania te również powinny się opierać na formach stowarzyszeniowych rolników. Wzmocnieniem lokalnego rolnictwa i przetwórstwa powinno być zrzeszanie rolników w grupy producenckie, spółdzielnie i inne formy współdziałania. Zadania z tego zakresu są niezwykle trudne w realizacji i uzależnione od zainteresowania społeczności rolników. Jednak przykłady funkcjonujących grup rolniczych wskazują na ewidentne korzyści natury ekonomicznej. Ważną rolę władz lokalnych w tym zakresie jest wspieranie i propagowanie tych form stowarzyszeniowych.</i>			
I.3.4. Promocja i wsparcie dla postępu biologicznego w rolnictwie, w tym dla hodowli ras lokalnych, uprawy rzadkich (lokalnych) odmian owoców, itp.	<i>Alternatywą dla rolnictwa na terenie Gminy Czarny Dunajec jest wsparcie dla tradycyjnych metod gospodarowania, które na dzień dzisiejszy zanikają (ze względu na niską opłacalność, duże nakłady pracy, itp.). Jednak wspólna gospodarka rolna UE promuje działania w zakresie powrotu do gospodarowania w zgodzie ze środowiskiem naturalnym, przywracania dawnych, tradycyjnych (lokalnych) lub rzadkich upraw, czy też hodowli ras lokalnych. Kierunek interwencji ma na celu realizację projektów z tego zakresu, ze wsparciem środków zewnętrznych. Powodzenie działań i ich trwałość</i>	Urząd Gminy	Urząd Gminy	Ośrodek Doradztwa Rolniczego, rolnicy, Izby Rolne, Lokalna Grupa Działania, Koła Gospodyń Wiejskich, organizacje pozarządowe

	<i>uzależniona jest od popytu na produkty lokalne i tradycyjne, który obecnie na terenie dużych aglomeracji miejskich i obszarów turystycznych przyrasta w szybkim tempie. Potrzebne są również działania w zakresie organizacji tego typu produkcji, marketingu, sprzedaży, itp. – które zdecydowanie łatwiej realizować w grupach zorganizowanych. Na terenie Gminy Czarny Dunajec z pewnością można mówić o warunkach dla wdrażania tego typu działań w zakresie hodowli owiec, lokalnych ras bydła rzeźnego, produkcji mleka, produkcji ziół i roślin leczniczych.</i>			
Cel Operacyjny I.4. Rozwój infrastruktury technicznej zwiększającej atrakcyjność inwestycyjną gminy				
Kierunki interwencji	Strategia postępowania	Jednostka realizująca	Jednostka monitorująca	Partnerzy
I.4.1. Przebudowa i rozwój gminnych ciągów komunikacyjnych – opracowanie gminnego programu rozbudowy i bieżącej modernizacji układu komunikacyjnego	<i>Modernizacja dróg gminnych oraz rozbudowa lokalnego układu komunikacyjnego jest ważnym zadaniem dla otwierania nowych terenów inwestycyjnych, turystycznych i osadniczych. Działania z tego zakresu pozwolą na wykorzystanie szans związanych z atrakcyjnym położeniem Czarnego Dunajca dla zwiększenia zainwestowania gospodarczego oraz poprawy komfortu życia. Zadania związane z modernizacją i przebudową dróg gminnych i innych ciągów komunikacyjnych (ciągów pieszych, tras rowerowych) powinny być oparte o program wieloletni.</i>	Urząd Gminy	Urząd Gminy	Inni zarządcy dróg

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

I.4.2. Współpraca z samorządem powiatu nowotarskiego i innymi zarządcami dróg w zakresie poprawy standardu dróg i ciągów pieszych na terenie gminy	<i>Współpraca ze Starostwem Powiatowym w Nowym Targu powinna dotyczyć modernizacji infrastruktury komunikacyjnej należącej do szczebla powiatowego na terenie gminy Czarny Dunajec. Te same działania powinny dotyczyć również innych zarządców dróg.</i>	Urząd Gminy	Urząd Gminy	Inni zarządcy dróg
I.4.3. Poprawa dostępności komunikacyjnej terenów zagospodarowania inwestycyjnego i turystycznego, w tym budowa parkingów i organizacja systemów transportu zbiorowego	<i>Kierunek interwencji ma na celu rozbudowę infrastruktury komunikacyjnej dla udrożnienia atrakcyjnych terenów zainwestowania turystycznego i gospodarczego. Zadanie to dotyczy również budowy parkingów (w centrach miejscowości, przy atrakcjach turystycznych) oraz monitorowania funkcjonowania systemu transportu zbiorowego.</i>	Urząd Gminy	Urząd Gminy	Inni zarządcy dróg, przedsiębiorcy
I.4.4. Budowa obwodnicy od miejscowości Czarny Dunajec do miejscowości Chochotów	<i>Obwodnica zbiorcza wszystkich obszarów zurbanizowanych i miejscowości od Czarnego Dunajca do Chochotowa w istotny sposób wpłynęłaby na wyprowadzenie ruchu kołowego poza centra miejscowości. Działanie to znacznie zwiększyłoby atrakcyjność turystyczną centrów miejscowości, bezpieczeństwo mieszkańców i turystów oraz komfort zamieszkiwania. Nie bez znaczenia jest również skrócenie czasu dojazdu do miejscowości turystycznych położonych za Chochotowem, wzdłuż drogi wojewódzkiej nr 958.</i>	Zarząd Dróg Wojewódzkich	Urząd Gminy	-

Proponowane mierniki realizacji w obszarze I AKTYWNOŚĆ GOSPODARCZA I RYNEK PRACY

Cel operacyjny	Mierniki realizacji	Źródło danych
Cel Operacyjny I.1. Wzmacnianie i promocja przedsiębiorczości oraz wspieranie zatrudnienia	Liczba osób bezrobotnych z terenu gminy	Powiatowy Urząd Pracy
	Liczba nowych podmiotów gospodarczych zarejestrowanych na terenie gminy	Centralna Ewidencja i Informacja o Działalności Gospodarczej
	Liczba projektów międzynarodowej wymiany młodzieży	Urząd Gminy, placówki oświatowe, organizacje pozarządowe
Cel Operacyjny I.2. Rozwój potencjału gospodarczego gminy	Powierzchnia zidentyfikowanych terenów gminnych wydzielonych pod strefy aktywności gospodarczej	Urząd Gminy
	Liczba podmiotów działających w strefach aktywności gospodarczej gminy	Urząd Gminy
Cel Operacyjny I.3. Rozwój zrównoważonego rolnictwa górskiego, w tym rolnictwa ekologicznego oraz regionalnego przetwórstwa rolno-spożywczego	Struktura rolnictwa – przeciętna wielkość gospodarstwa rolnego [ha]	Urząd Gminy
	Stosunek gospodarstw indywidualnych prowadzących działalność rolniczą do liczby ludności w wieku produkcyjnym	Urząd Gminy
	Liczba ekologicznych gospodarstw rolnych (z certyfikatem)	Urząd Gminy
Cel Operacyjny I.4. Rozwój infrastruktury technicznej zwiększającej atrakcyjność inwestycyjną Gminy Czarny Dunajec	Długość zmodernizowanych dróg różnych kategorii na terenie gminy [km]	Urząd Gminy
	Długość [km] obwodnic na terenie gminy	Urząd Gminy
	Liczba miejsc parkingowych na terenie gminy	Urząd Gminy

OBSZAR PRIORYTETOWY II: JAKOŚĆ ŻYCIA I AKTYWNOŚĆ MIESZKAŃCÓW

Cel strategiczny: **Doskonalenie jakości usług publicznych oraz rozwój kapitału społecznego**

Założenia niniejszego obszaru priorytetowego korespondują z celami oraz kierunkami polityki Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020:

Obszar 1. Gospodarka wiedzy i aktywności – Silna pozycja Małopolski jako regionu atrakcyjnego dla inwestycji, opartego na wiedzy, aktywności zawodowej i przedsiębiorczości mieszkańców – 1.1 Rozwój kapitału intelektualnego

Obszar 4. Krakowski Obszar Metropolitalny i inne subregiony – Silna pozycja konkurencyjna krakowskiego obszaru metropolitalnego w przestrzeni europejskiej oraz wzrost potencjału ekonomicznego subregionów w wymiarze regionalnym i krajowym – 4.4 Rozwoju subregionu podhalańskiego

Obszar 5. Rozwój miast i terenów wiejskich – Aktywne ośrodki usług publicznych i gospodarczych zapewniające szanse na rozwój mieszkańców małych i średnich miast oraz terenów wiejskich – 5.1 Rozwój funkcji lokalnych centrów usług publicznych

Obszar 6. Bezpieczeństwo ekologiczne, zdrowotne i społeczne – Wysoki poziom bezpieczeństwa mieszkańców Małopolski w wymiarze środowiskowym, zdrowotnym i społecznym – kierunki polityki:

6.1 Poprawa bezpieczeństwa ekologicznego oraz wykorzystanie ekologii dla rozwoju Małopolski – kierunki polityki:

6.1 Poprawa bezpieczeństwa ekologicznego oraz wykorzystanie ekologii dla rozwoju Małopolski

6.2 Poprawa bezpieczeństwa zdrowotnego: profilaktyka i ochrona zdrowia

6.3 Poprawa bezpieczeństwa społecznego: integrująca polityka społeczna

6.4 Wsparcie systemu zarządzania bezpieczeństwem publicznym

Obszar 7. Zarządzanie rozwojem województwa – Efektywnie zarządzane województwo, którego rozwój oparty jest na współpracy i mobilizowaniu zasobów – 7.3 Rozwój współpracy terytorialnej

Cel Operacyjny II.1. Rozwój oferty edukacyjnej, kulturalnej i rekreacyjno-sportowej

Kierunki interwencji	Strategia postępowania	Jednostka realizująca	Jednostka monitorująca	Partnerzy
II.1.1. Modernizacja bazy edukacyjnej i doposażenie szkół funkcjonujących na terenie gminy	<i>Warunki w jakich uczą się dzieci i młodzież oraz to, jakie pomoce naukowe mają do dyspozycji, determinuje w dużym stopniu wyniki w nauce, a w konsekwencji wpływa na późniejszą karierę na rynku pracy. W ramach niniejszego kierunku interwencji mieszczą się wszelkie działania mające na celu ulepszanie i modernizację bazy oświatowej, jak i doposażenie placówek szkolnych.</i>	Urząd Gminy, placówki oświatowe	Gminny Zespół Oświatowy	Ministerstwo Edukacji Narodowej, sponsorzy
II.1.2. Rozszerzenie oferty edukacyjnej dla dzieci i młodzieży szkolnej, przy szczególnym uwzględnieniu kształcenia kompetencji kluczowych	<i>Kształtowanie kompetencji kluczowych, rozumianych jako te, które niezbędne są osobom do ich samorealizacji, rozwoju osobistego, aktywności obywatelskiej, integracji społecznej i zatrudnienia, stanowi jeden z priorytetów Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego do roku 2020. W nawiązaniu do tych zapisów, Gmina Czarny Dunajec będzie dążyła do podniesienia jakości i rozwijania propozycji edukacyjnych – szczególnie związanych z kompetencjami kluczowymi: językowymi, matematycznymi, informatycznymi, itd.</i>	Urząd Gminy, placówki oświatowe, organizacje pozarządowe	Gminny Zespół Oświatowy	Ministerstwo Edukacji Narodowej, Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego
II.1.3. Rozwój szkolnictwa ustawicznego oraz nauki ginących zawodów	<i>Dynamicznie zmieniająca się sytuacja na rynku pracy, ciągła potrzeba doskonalenia własnej wiedzy i umiejętności, dostosowywania ich do nowych oczekiwań pracodawców i społeczeństwa, warunkują</i>	Placówki kształcenia ustawicznego	Gminny Zespół Oświatowy	Powiatowy Urząd Pracy, Związek Podhalan, organizacje pozarządowe, Centrum Kultury

	<i>wzrost znaczenia kształcenia ustawicznego. W ramach niniejszego kierunku zakłada się kształtowanie i promocję postaw związanych z uczeniem się przez całe życie oraz korzystaniem z kształcenia ustawicznego (budowanie świadomości mieszkańców w zakresie potrzeby ciągłej edukacji i podnoszenia umiejętności, a w przypadku istotnych zmian strukturalnych na rynku pracy, przekwalifikowania się i nauki nowego zawodu, jak również budowanie świadomości przedsiębiorców w zakresie konieczności wspierania aktywności edukacyjnej pracowników). Priorytetem będzie także wspieranie odtwarzania i propagowania nauki zawodów zamierających.</i>			i Promocji, Podhalańska Lokalna Grupa Działania
II.1.4. Rozwój wychowania sportowego	<i>Zdrowie i dobra kondycja fizyczna są jednymi z najważniejszych wartości społecznych. Wśród kluczowych działań w ramach niniejszego kierunku przewidziano rozwój ogólnie pojętego wychowania fizycznego w szkołach na terenie gminy. Poza tym, wspierane będą wszelkie działania sprzyjające rozwojowi fizycznemu m.in. poprzez udostępnianie obiektów sportowych, organizowanie rozgrywek i zajęć dla osób w różnym wieku.</i>	Placówki oświatowe, organizacje pozarządowe, kluby sportowe	Gminne Centrum Kultury i Promocji	Urząd Gminy, Ministerstwo Sportu i Turystyki
II.1.5. Modernizacja bazy sportowej szkół, funkcjonujących na terenie gminy, oraz zrównoważony rozwój infrastruktury kulturalnej i rekreacyjno-sportowej, w tym m.in. modernizacja i budowa boisk, placów zabaw	<i>Dla rozwijania talentów sportowych, utrzymania kondycji, sprawności, dobrego stanu zdrowia mieszkańców ważnym jest stwarzanie odpowiednich warunków dla aktywności rekreacyjno-sportowej. Zakłada się zatem modernizację obecnych obiektów,</i>	Urząd Gminy	Urząd Gminy	Gminny Zespół Oświatowy, placówki oświatowe, organizacje pozarządowe, kluby sportowe, sponsorzy,

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

	<i>aby służyły one zarówno rozwijaniu pasji sportowych, jak i aktywnemu wypoczynkowi i spędzaniu czasu wolnego. Poza tym, w ramach niniejszego kierunku interwencji zakłada się tworzenie optymalnych warunków dla rozwoju kultury i aktywności obywatelskiej w tym zakresie.</i>			Podhalańska Lokalna Grupa Działania, Centrum Kultury i Promocji
II.1.6 Rozwój oferty rekreacyjnej i sportowej dla mieszkańców	<i>W ramach propagowania zdrowego stylu życia oraz poszerzania oferty czasu wolnego, w szczególności rekreacyjnej i sportowej, planuje się m.in. organizowanie rozgrywek, udostępnianie obiektów sportowych, tworzenie miejsc wypoczynku, placów zabaw, siłowni zewnętrznych, itp. Działania te realizowane będą nade wszystko przez podmioty pozarządowe, w tym kluby, reprezentujące różne dyscypliny sportowe.</i>	Organizacje pozarządowe, kluby sportowe	Urząd Gminy	Centrum Kultury i Promocji, sponsorzy
II.1.7 Rozwój wychowania kultywującego lokalne oraz regionalne tradycje, w tym m.in. poszerzenie oferty Centrum Kultury i Promocji np. o stosowne warsztaty	<i>Zgodnie z nowym podejściem do zarządzania zasobami dziedzictwa kulturowego, szczególna uwaga kierowana jest na przywracanie i kultywowanie tradycji, zwyczajów czy obrzędów lokalnych i regionalnych. Stąd, w oparciu o Centrum Kultury i Promocji, jak również działające w obszarze kultury organizacje pozarządowe, np. Związek Podhalań, rozwijane będą projekty dotyczące kultury i tradycji góralskich, folkloru, powrotu do korzeni poprzez m.in. organizowanie warsztatów, „żywych lekcji” i prezentacji artystycznych.</i>	Centrum Kultury i Promocji, organizacje pozarządowe, Związek Podhalań	Centrum Kultury i Promocji	Placówki oświatowe, środowisko artystyczne i twórcze, instytucje kultury, Podhalańska Lokalna Grupa Działania, Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego

II.1.8 Wymiana kulturalna i sportowo-rekreacyjna dzieci i młodzieży w ramach Euroregionu „Tatry”	<i>Współpraca zagraniczna może stanowić istotną przewagę Gminy Czarny Dunajec, gwarantująca korzyści ekonomiczne, ale również społeczno-kulturowe. Działania międzynarodowe będą skupiać się m.in. na organizowaniu wspólnych wydarzeń kulturalnych i sportowych, wyjazdów dla dzieci i młodzieży oraz na wymianie doświadczeń i dobrych praktyk.</i>	Urząd Gminy, placówki oświatowe, organizacje pozarządowe	Gminny Zespół Oświatowy	Centrum Kultury i Promocji, partnerzy zagraniczni, sąsiednie gminy, sponsorzy, instytucje kultury, kluby sportowe, środowisko artystyczne i twórcze
Cel Operacyjny II.2. Wysoki poziom bezpieczeństwa mieszkańców w wymiarze zdrowotnym i społecznym				
Kierunki interwencji	Strategia postępowania	Jednostka realizująca	Jednostka monitorująca	Partnerzy
II.2.1. Kształtowanie, promocja postaw, aktywna edukacja na rzecz zdrowego stylu życia	<i>By zapobiec negatywnym skutkom wynikających ze złego stanu zdrowia, konieczna jest promocja oraz edukacja na rzecz aktywnego i zdrowego stylu życia. Wszelkie działania, które będą zmierzać do zmniejszenia zagrożeń zdrowotnych (np. organizowanie czasu wolnego dzieci i młodzieży – rozgrywki międzyszkolne i międzygminne, udostępnianie obiektów sportowych), przyczynią się do wydłużenia życia mieszkańców gminy i polepszenia jego komfortu, jak również do zmniejszenia kosztów leczenia.</i>	Placówki oświatowe, organizacje pozarządowe, zakłady opieki zdrowotnej	Urząd Gminy	Gminny Zespół Oświatowy, Centrum Kultury i Promocji, kluby sportowe
II.2.2. Doskonalenie bazy infrastrukturalnej, wyposażenia oraz standardu obsługi w placówkach zdrowia	<i>Dostęp do profesjonalnych usług medycznych stanowi jeden z wyznaczników rozwoju cywilizacyjnego. By sprostać nowoczesnym standardom i rosnącym oczekiwaniom pacjentów, konieczne jest permanentne doskonalenie bazy</i>	Urząd Gminy, zakłady opieki zdrowotnej	Urząd Gminy	Szpital, Narodowy Fundusz Zdrowia

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

	<i>infrastrukturalnej, wyposażenia oraz standardu obsługi w placówkach zdrowia. Przyczyni się to do poprawy jakości wykonywanych usług medycznych, a w konsekwencji zwiększenia długości i komfortu życia mieszkańców.</i>			
II.2.3. Organizowanie i wspieranie akcji oraz programów ochrony zdrowia, w tym profilaktyki, badań i konsultacji medycznych dla mieszkańców gminy	<i>Jakość życia mieszkańców zależy w dużej mierze od świadomości prozdrowotnej i profilaktyki zdrowotnej. Aby podnieść poziom bezpieczeństwa mieszkańców gminy w wymiarze zdrowotnym, należy tworzyć oraz wspierać programy badań profilaktycznych i konsultacji medycznych, skierowane do mieszkańców. Prowadzone będą zatem cykliczne działania z zakresu profilaktyki zdrowia, badania i konsultacje medyczne dla mieszkańców oraz akcje informacyjne, uświadamiające mieszkańcom konieczność stałego dbania o zdrowie i kondycję fizyczną.</i>	Urząd Gminy, zakłady opieki zdrowotnej, organizacje pozarządowe	Urząd Gminy	Placówki oświatowe, Centrum Kultury i Promocji
II.2.4. Realizacja programów objęcia opieką dzieci z rodzin patologicznych	<i>Rodzina stanowi podstawową jednostkę życia społecznego, jak i naturalne środowisko wychowawcze. Rozluźnienie więzi rodzinnych, zła sytuacja materialno-ekonomiczna czy brak wsparcia w społeczności lokalnej prowadzą często do powstawania problemów i dysfunkcji w funkcjonowaniu rodzin, które dotyczą w szczególności dzieci. Zakłada się realizację programów objęcia opieką dzieci z rodzin patologicznych – w celu zagwarantowania im bezpieczeństwa oraz pomocy i wsparcia w zakresie</i>	Punkt Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej	Placówki oświatowe, organizacje pozarządowe, Policja, parafie, instytucje polityki społecznej, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

	<i>rozwoju (m.in. możliwości edukacji w warunkach do tego optymalnych). Tworzenie i realizacja programów pozwoli rozwiązywać problem systemowo, a nie jednorazowo.</i>			
II.2.5. Opracowanie i realizacja programu aktywizacji społecznej i zawodowej Romów, mieszkających na terenie gminy	<i>Włączanie społeczne Romów jest jedną ze strategii przygotowanych i realizowanych przez Unię Europejską. Również w skali występującej w Gminie Czarny Dunajec, problem ten wymaga specjalnego traktowania. W ramach niniejszego kierunku interwencji, zakłada się stworzenie warunków do asymilacji i włączania Romów do aktywnego uczestnictwa w życiu społeczności – m.in. poprzez podnoszenie poziomu ich wykształcenia, pomoc materialną i wsparcie zatrudnienie. Realizacja tych działań pozwoli na zwiększenie spójności i integracji społecznej całej wspólnoty samorządowej gminy.</i>	Urząd Gminy, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej	Organizacje pozarządowe, instytucje polityki społecznej
II.2.6. Wykorzystanie potencjału gospodarczego ludzi starszych poprzez np. organizowanie spotkań, prelekcji (integracja międzypokoleniowa, kultywowanie tradycji)	<i>W odpowiedzi na konsekwencje postępujących zmian struktury demograficznej konieczne będzie podjęcie szerokich działań dostosowawczych w obszarze usług publicznych i rynku pracy, ale proces ten może być również istotną szansą na integrację społeczną oraz wzrost ekonomiczny. Zakłada się zatem odpowiednie zagospodarowanie wiedzy, doświadczenia i umiejętności osób starszych w Gminie Czarny Dunajec – m.in. przy organizacji wydarzeń i zajęć dotyczących tradycji, historii i twórczości. Dla osób starszych będzie to możliwość realizacji osobistej, wypełnienia czasu wolnego oraz</i>	Urząd Gminy, organizacje pozarządowe, Centrum Kultury i Promocji	Centrum Kultury i Promocji	Związek Podhalan, środowisko artystyczne i twórcze, parafie, instytucje kultury, placówki oświatowe

	<i>nawiązania nowych więzi, a dla gminy nieoceniona korzyść.</i>			
II.2.7. Rozwój usług opiekuńczych dla osób starszych na terenie gminy i organizacja bazy w tym zakresie	<i>Postępujący proces starzenia się społeczeństwa (i wydłużanie się długości życia) powoduje konieczność przeformułowania systemu wsparcia i opieki nad osobami starszymi. Potrzebne są działania systemowe, które w sposób komplementarny tyczyć będą pomoc dla rodzin potrzebujących wsparcia, jak i samych osób starszych. W ramach niniejszego kierunku interwencji zakłada się rozwój usług opiekuńczych dla osób starszych na terenie gminy i organizację bazy w tym zakresie Przyczyni się do poprawy warunków życia osób starszych.</i>	Urząd Gminy, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, placówki opiekuńcze	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej	Powiat nowotarski, organizacje pozarządowe, podmioty prywatne, zakłady opieki zdrowotnej
II.2.8. Opracowanie i realizacja programu włączenia społecznego i zawodowego osób niepełnosprawnych z terenu gminy	<i>Niepełnosprawność stanowi nadal ogromną barierę uniemożliwiającą normalne funkcjonowanie społeczne – ze względu na ograniczenia infrastrukturalne, jak i społeczno-mentalne. Aby spowodować pełniejsze, łatwiejsze i wydajniejsze działanie osób niepełnosprawnych w społeczności lokalnej, w celu wyrównywania szans, konieczne jest stworzenie długookresowego programu wsparcia społecznego i zawodowego, dającego szansę na eliminację (lub przynajmniej ograniczenie) wykluczenia niepełnosprawnych mieszkańców Gminy Czarny Dunajec. Zakłada się również doskonalenie systemu kształcenia osób niepełnosprawnych, mieszkających na terenie gminy.</i>	Urząd Gminy, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej	PFRON, powiat nowotarski, organizacje pozarządowe, instytucje polityki społecznej, placówki oświatowe, Powiatowy Urząd Pracy, Gminny Zespół Oświatowy

Cel Operacyjny II.3. Rozwój infrastruktury wodno-kanalizacyjnej, ochrony środowiska i energii odnawialnej

Kierunki interwencji	Strategia postępowania	Jednostka realizująca	Jednostka monitorująca	Partnerzy
II.3.1. Rozwój infrastruktury wodociągowej.	<i>Rozbudowa sieci wodociągowej oraz modernizacja sieci istniejącej jest potrzebą wynikającą z podnoszenia standardów infrastrukturalnych na terenie gminy oraz zabezpieczania potrzeb wodociągowych wszystkich mieszkańców oraz przedsiębiorców.</i>	Urząd Gminy	Urząd Gminy	WFOŚiGW, NFOŚiGW, rady sołeckie, spółki wodne, mieszkańcy i przedsiębiorcy
II.3.2. Budowa kanalizacji sanitarnej na terenie gminy Czarny Dunajec	<i>Celem kierunku interwencji jest zwiększenie atrakcyjności osadniczej gminy oraz ochrona środowiska naturalnego - poprzez rozbudowę sieci kanalizacyjnej na jej terenie. Tworzenie systemu kanalizacji zagwarantuje bezpieczeństwo sanitarne i uchroni rzeki przed zanieczyszczeniami (przed wypuszczaniem ścieków do wód). Ponadto, dzięki uzbrajaniu terenów w podstawową infrastrukturę umożliwia się ich zagospodarowanie i zaktywizowanie.</i>	Urząd Gminy, Podhalańskie Przedsiębiorstwo Komunalne	Urząd Gminy	WFOŚiGW, NFOŚiGW, rady sołeckie, spółki wodne, mieszkańcy i przedsiębiorcy
II.3.3. Propagowanie budowy przydomowych oczyszczalni ścieków na terenach trudnodostępnych	<i>Niniejszy kierunek interwencji ma na celu zabezpieczenie, unieszkodliwienie ścieków na obszarach, gdzie rozproszenie zabudowy lub ukształtowanie terenu nie pozwala (nie jest to uzasadnione ekonomicznie) na budowę kanalizacji sieciowe – poprzez propagowanie budowy przydomowych oczyszczalni ścieków. Powinno się to odbywać przez edukację, wsparcie informacyjne,</i>	Urząd Gminy, mieszkańcy	Urząd Gminy	Podhalańskie Przedsiębiorstwo Komunalne, WFOŚiGW, NFOŚiGW, rady sołeckie, spółki wodne, mieszkańcy i przedsiębiorcy, Urząd Marszałkowski Województwa

	<i>pomoc przy łączeniu się gospodarstw i uruchamianiu przydomowych oczyszczalni ścieków. Działania te służą poprawie jakości życia, jak również ochronie środowiska naturalnego.</i>			Małopolskiego, media lokalne i regionalne
II.3.4. Propagowanie i wdrażanie konkretnych działań w zakresie odnawialnych źródeł energii, ze szczególnym uwzględnieniem energii geotermalnej, solarnej, biopaliw, biomasy, itp.	<i>Rozwój alternatywnych źródeł pozyskiwania energii ma ogromny wpływ na możliwość rozwoju turystyki i rekreacji, jak również komfort życia mieszkańców, dla których jakość środowiska ma zasadnicze znaczenie. Poza tym, zwiększanie wykorzystania OZE w ogólnym zużyciu energii stanowi jedno z zobowiązań Polski wobec Unii Europejskiej. Działania całej wspólnoty samorządowej Gminy Czarny Dunajec powinny być zatem skierowane na wykorzystanie warunków panujących na terenie gminy dla rozwoju OZE, np. ogniw fotowoltaicznych, produkcji biomasy, elektrowni wiatrowych, wodnych i geotermii. Wszelkie działania powinny być zintegrowane z edukacją proekologiczną prowadzoną na terenie gminy. W ramach niniejszego kierunku interwencji chodzi nade wszystko o rozwijanie programów wykorzystania OZE przy wykorzystaniu środków zewnętrznych.</i>	Urząd Gminy, Mieszkańcy, przedsiębiorcy	Urząd Gminy	WFOŚiGW, NFOŚiGW, uczelnie wyższe, Euroregion Tatry, Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego, media lokalne i regionalne
II.3.5. Dalsze usprawnianie systemu gospodarki odpadami	<i>Zmiany wprowadzone ustawą śmieciową mają na celu wdrożenie prawidłowej gospodarki odpadami i ochronę środowiska naturalnego przed degradacją. Gmina powinna edukować, wskazywać dobre wzorce oraz ułatwiać wykonywanie obowiązków wynikających z ustawy. Doskonalenie gminnego</i>	Urząd Gminy, podmiot odpowiedzialny za gospodarkę odpadami na terenie gminy	Urząd Gminy	Rady sołeckie, mieszkańcy i przedsiębiorcy

	<i>systemu selektywnego gromadzenia i odbioru odpadów w korelacji z edukacyjnymi działaniami proekologicznymi pozwoli na efektywną ochronę krajobrazu przyrodniczego Gminy Czarny Dunajec.</i>			
II.3.6. Rozwój edukacji przyrodniczej, ekologicznej	<i>Zgodnie z założeniami Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020, dbałość o stan środowiska naturalnego stanowić powinna elementarne zobowiązanie każdego mieszkańca Małopolski. Świadomość ekologiczna i przyrodnicza powinna być kształtowana i wpajana od najmłodszych lat. Polityka ochrony środowiska naturalnego i dziedzictwa przyrodniczego Gminy Czarny Dunajec realizowana będzie m.in. poprzez stosowne programy nauczania w szkołach, organizowanie spotkań z mieszkańcami, informujących o stanie środowiska i promujących zachowania proekologiczne czy organizowanie konkursów w zakresie wiedzy o środowisku i jego ochronie.</i>	Urząd Gminy, placówki oświatowe	Gminny Zespół Oświatowy	WFOŚiGW, NFOŚiGW, organizacje pozarządowe, Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego, media lokalne i regionalne
II.3.7. Realizacja projektu Kompleksowa gospodarka wodno-ściekowa w zlewni rzeki Czarna Orawa i Jeziora Orawskiego	<i>Celem niniejszego kierunku interwencji jest poprawa stanu środowiska naturalnego poprzez redukcję zanieczyszczeń odprowadzanych na tereny obszarów chronionych: a. Jezioro Orawskie leżące na terenie Obszaru Chronionego Górna Orawa (Republika Słowacka) b. rzeka Czarna Orawa - Obszar Natura 2000 PLH120002 Czarna Orawa (Rzeczpospolita Polska) Zakłada się następujące działania: budowa sieci</i>	Urząd Gminy	Urząd Gminy	Gminy partycypujące w projekcie, powiat nowotarski, Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego, WFOŚiGW, NFOŚiGW, Nadleśnictwo Nowy Targ, RDOŚ Kraków

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

	kanalizacyjnej oraz oczyszczalni ścieków dla aglomeracji Piekelnik; dokończenie budowy kanalizacji oraz przeprowadzenie rekanalizacji w Gminie Jabłonka; dokończenie budowy kanalizacji oraz przeprowadzenie modernizacji istniejącej sieci w Gminie Lipnica Wielka. Projekt zakłada przeprowadzenie kompleksowej inwestycji w zakresie całkowitego skanalizowania obszarów o bezpośrednim oddziaływaniu na zlewnię Jeziora Orawskiego i w rezultacie Morza Czarnego. Realizacja powyższego przedsięwzięcia jest ostatnim etapem wieloletnich działań mających na celu poprawę jakości wód, podniesienie jakości życia i zwiększenie bezpieczeństwa ekologicznego na terenie Podhala oraz Orawy - obszaru o bardzo bogatej różnorodności gatunków fauny i flory, objętych ścisłą ochroną.			
II.3.8. Ochrona wód w zlewni Dunajca i Jeziora Czorszyńskiego – kompleksowa gospodarka ściekowa	Celem niniejszego kierunku interwencji jest poprawa stanu środowiska naturalnego poprzez redukcję zanieczyszczeń odprowadzanych na tereny obszarów chronionych: a. Jezioro Czorszyńskie leżące na terenie Obszaru Chronionego Pieniński Park Narodowy b. rzeka Górny Dunajec - Obszar Natura 2000 PLH120086 c. Torfowiska Orawsko-Nowotarskie PLH120016 d. Środkowy Dunajec z dopływem PLH120088	Urząd Gminy	Urząd Gminy	Gminy partycypujące w projekcie, powiat nowotarski, Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego, WFOŚiGW, NFOŚiGW, Nadleśnictwo Nowy Targ, RDOŚ Kraków

	<i>e. Dolina Białki PLH120024.</i> <i>Zakłada się budowę kompleksowej sieci kanalizacyjnej oraz usystematyzowanie gospodarki ściekowej na terenie całego powiatu nowotarskiego z wszystkimi gminami zlewni rzeki Dunajec i Jeziora Czorszyńskiego. Pozwoli to na poprawę jakości wód, polepszenie warunków bytowych i sanitarnych, ochronę środowiska (w tym obszarów chronionych o szczególnych walorach przyrodniczych) oraz wzmocni pozycję Podhala na mapie obszarów przyjaznych turystyce i zagospodarowaniu czasu wolnego.</i>			
Cel Operacyjny II.4. Sprawność administracyjna i rozwój współpracy z partnerami (społecznymi, gospodarczymi, samorządowymi i zagranicznymi)				
Kierunki interwencji	Strategia postępowania	Jednostka realizująca	Jednostka monitorująca	Partnerzy
II.4.1. Wdrażanie nowoczesnych instrumentów zarządzania publicznego i doskonalenie kadr samorządowych	<i>Niniejszy kierunek interwencji stanowi odpowiedź na rosnące oczekiwania klientów względem organów administracji publicznej. Mając na celu podnoszenie jakości usług publicznych, świadczonych na rzecz mieszkańców i gości Gminy Czarny Dunajec, planuje się wdrożenie sprawnego i efektywnego systemu zarządzania publicznego, bazującego na nowoczesnych instrumentach zarządczych i doskonaleniu kadr samorządowych (doskonalenie kompetencji pracowników samorządowych należy postrzegać jako proces stały).</i>	Urząd Gminy	Wójt	Odbiorcy usług publicznych, mieszkańcy, przedsiębiorcy, organizacje szkoleniowe, uczelnie wyższe, organizacje pozarządowe, Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji

II.4.2. Funkcjonalne zarządzanie przestrzeni na poziomie lokalnym, w tym rewitalizacja przestrzeni gminnej i odnowa centrów wsi	<i>Niniejszy kierunek interwencji nawiązuje do zapisów Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020, w szczególności w obszarze 5. Rozwój miast i terenów wiejskich (5.3 Funkcjonalne zarządzanie przestrzenią na poziomie lokalnym). Dążąc do podnoszenia jakości życia mieszkańców oraz zwiększenia funkcjonalności przestrzeni publicznych (np. centrów wsi), planuje się działania rewitalizacyjne oraz podnoszące estetykę miejscowości, w tym m.in.:</i> • Opracowanie lub aktualizację Planów Odnowy Miejscowości dla sołectw z terenu gminy, • Realizację projektów w ramach Planów Odnowy Miejscowości w centrach wsi na terenie gminy, • Rewitalizację Rynku w Czarnym Dunajcu.	Urząd Gminy	Urząd Gminy	Mieszkańcy i przedsiębiorcy, rady sołeckie, organizacje pozarządowe, Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego
II.4.3. Wspieranie działalności organizacji pozarządowych i rozwój współpracy międzysektorowej	<i>Niniejszy kierunek interwencji nawiązuje do średniookresowej Strategii Rozwoju Kraju 2020. Aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka, sprawne państwo, której jednym z priorytetów jest sprawne i efektywne państwo, oraz do strategii „Sprawne Państwo 2020”, która ma doprowadzić do zwiększenia skuteczności i efektywności państwa otwartego na współpracę z obywatelami. Współpraca JST z organizacjami pozarządowymi to nie tylko obowiązek wynikający z ustawy, lecz również rekomendowana praktyka zarządcza. Współpraca międzysektorowa, będąc jednym z najlepszych sposobów realizacji zasady</i>	Urząd Gminy	Urząd Gminy	Organizacje pozarządowe, Związek Podhalań, placówki oświatowe, podmioty prywatne

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

	<i>pomocniczości i partnerstwa, promowanych przez Unię Europejską, pozwala na uprawdopodobnienie efektu synergii i spełnienie rosnących oczekiwań społecznych w zakresie rozwoju lokalnego.</i>			
II.4.4. Społeczna i obywatelska aktywizacja młodzieży poprzez promocję wolontariatu, organizowanie konkursów z wiedzy o gminie, itd.	<i>Poziom zainteresowania Polaków sprawami publicznymi od wielu lat pozostaje na raczej stabilnym, niskim poziomie. Sytuacja ta często dotyczy również młodzieży. Mając na celu integrację społeczności lokalnej oraz zrównoważony rozwój gminy, w Strategii wyszczególniono cel dotyczący społecznej i obywatelskiej aktywizacji młodzieży, m.in. poprzez promocję i wspieranie wolontariatu. Zaangażowanie w pomoc innym uczy postaw obywatelskich jako jednej z kluczowych kompetencji człowieka. Wolontariat uwrażliwia, daje szansę poznania wielu nieznanych problemów, kształtuje postawę tolerancji, otwartości, wyrozumiałości i wrażliwości oraz pozwala zdobyć niezbędne doświadczenie na rynku pracy. Uczy działania, zaradności i przedsiębiorczości. Wszystkie te cechy mają niebagatelne znaczenie dla rozwoju gminy jako jednostki społeczno-gospodarczej, ale nade wszystko jako wspólnoty mieszkańców.</i>	Urząd Gminy, organizacje pozarządowe	Urząd Gminy	Centrum Kultury i Promocji, placówki oświatowe, parafie, jednostki OSP, Związek Podhalan
II.4.5. Intensyfikacja współpracy z jednostkami samorządu terytorialnego – Starostwem Powiatowym i sąsiadującymi gminami	<i>W nowej perspektywie finansowej Unii Europejskiej na lata 2014 -2020 konieczna będzie intensyfikacja współpracy zarówno z partnerami prywatnymi (w tym pozarządowymi), jak i samorządowymi, m.in. z sąsiednimi gminami czy właściwymi</i>	Urząd Gminy	Wójt	Euroregion „Tatry”, powiat nowotarski, sąsiednie gminy, Urząd Marszałkowski Województwa

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

	<i>powiatami, co ma przyczynić się do podniesienia spójności i konkurencyjności regionów. Wszelkie działania w ramach niniejszego celu opierać się będą na zasadzie partnerstwa, otwartości, zaangażowania, dążąc do osiągnięcia efektu synergii.</i>			Małopolskiego
II.4.6. Intensyfikacja współpracy z samorządowymi partnerami zagranicznymi, np. w ramach Euroregionu „Tatry”	<i>Intensyfikacja współpracy powinna dotyczyć także działań podejmowanych z partnerami zagranicznymi, w tym w ramach transgranicznego stowarzyszenia samorządów lokalnych polsko-słowackiego pogranicza Euroregion „Tatry”. Potrzeba jeszcze większego zbliżenia i wszechstronnego współdziałania pomiędzy mieszkańcami, instytucjami i władzami pogranicza.</i>	Urząd Gminy, Centrum Kultury i Promocji	Urząd Gminy	Partnerzy zagraniczni, organizacje pozarządowe, instytucje kultury, placówki oświatowe, sąsiednie gminy, powiat nowotarski, Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego, Euroregion „Tatry”
II.4.7. Kontynuacja działań podejmowanych przez Podhalańską Lokalną Grupę Działania	<i>LGD stanowi rodzaj partnerstwa terytorialnego, zrzeszającego lokalnych przedstawicieli sektora publicznego, prywatnego i pozarządowego, celem zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego obszarów wiejskich. Podstawowymi celami Podhalańskiej Lokalnej Grupy Działania są: ochrona, udostępniania i efektywne wykorzystywanie unikalnych walorów Podhala oraz poprawa pozycji konkurencyjnej i warunków życia na Podhalu. W ramach niniejszego celu zakłada się kontynuację dotychczasowych działań podejmowanych przez i w ramach PLDG, w tym m.in. wszelkich działań,</i>	Podhalańska Lokalna Grupa Działania	Urząd Gminy	Organizacje pozarządowe, Centrum Kultury i Promocji, środowisko artystyczne i twórcze, instytucje kultury, placówki oświatowe, sąsiednie gminy, powiat nowotarski

	<i>które przyczyniają się do wzrostu lokalnej tożsamości i rozwoju więzi społecznych, promocji regionu, wsparcia lokalnych inicjatyw i rozwoju turystyki. W nowym okresie programowania, którego priorytetem będzie poszukiwanie wspólnych celów i realizacja inicjatyw wraz z wieloma partnerami w regionie, doświadczenie LGD stanowić będzie przewagę konkurencyjną jego członków i z pewnością przyniesie wiele korzyści.</i>			
II.4.8. Doinwestowanie remiz strażackich i doposażenie sprzętowe Ochotniczych Straży Pożarnych	<i>Zagwarantowanie bezpieczeństwa przeciwpożarowego jest istotnym wyzwaniem dla Gminy Czarny Dunajec. Jednostki OSP należą do jednych z najważniejszych formacji dbających o ochronę bezpieczeństwa mieszkańców. Zakłada się zatem wspieranie Ochotniczych Straży Pożarnych w zakresie modernizacji strażnic oraz stałe doposażenie poszczególnych jednostek OSP w nowoczesny i wydajny sprzęt. Warto zaznaczyć, że cel ten ma również wymiar społeczny, gdyż OSP działają dla społeczności lokalnej także w zakresie animacji życia kulturalnego i rekreacyjnego, np. poprzez pomoc przy organizacji imprez gminnych.</i>	Urząd Gminy	Urząd Gminy	Jednostki OSP, powiat nowotarski, Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego

Cel Operacyjny II.5. Rozwój społeczeństwa informacyjnego

Kierunki interwencji	Strategia postępowania	Jednostka realizująca	Jednostka monitorująca	Partnerzy
II.5.1. Wsparcie procesu tworzenia bezpiecznych sieci szerokopasmowych, w szczególności na obszarach objętych wykluczeniem cyfrowym	<i>Rozwój infrastruktury dla społeczeństwa informacyjnego, w tym rozwój regionalnej sieci szerokopasmowej, szczególnie na obszarach wykluczenia cyfrowego, jest jednym z priorytetów Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020. Celem niniejszego kierunku interwencji jest wsparcie procesu tworzenia bezpiecznych sieci szerokopasmowych na terenie Gminy Czarny Dunajec.</i>	Urząd Gminy, Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego	Urząd Gminy	Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji, mieszkańcy i przedsiębiorcy, instytucje publiczne, operatorzy teleinformatyczni
II.5.2. Wsparcie rozwoju nowoczesnej infrastruktury teleinformatycznej niezbędnej dla rozwoju mieszkańców (Punkty Publicznego Dostępu do Internetu) i przedsiębiorstw	<i>Informacja jest dzisiaj szczególnym dobrem niematerialnym (porównywalnym lub bardziej wartościowym nawet od dóbr materialnych) a dostępność i poziom rozwoju technologii teleinformatycznych stanowią jeden z podstawowych warunków rozwojowych. Stąd działania ułatwiające dostęp do Internetu – zakłada się wsparcie rozwoju nowoczesnej infrastruktury teleinformatycznej niezbędnej dla rozwoju mieszkańców i przedsiębiorstw. Przyczyni się to m.in. do poprawy konkurencyjności i atrakcyjności gospodarczo-inwestycyjnej gminy, w tym wzmocnienia przedsiębiorstw wykorzystujących rozwiązania teleinformatyczne, a w konsekwencji poprawy jakości życia mieszkańców.</i>	Urząd Gminy, Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego	Urząd Gminy	Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji, mieszkańcy i przedsiębiorcy, instytucje publiczne, operatorzy teleinformatyczni

II.5.3. Rozbudowa infrastruktury teleinformatycznej i interoperacyjnych platform cyfrowych dla instytucji publicznych i samorządu	<i>Z uwagi na postępujący proces cyfryzacji administracji w Unii Europejskiej oraz na terenie całego kraju, zaplanowano działania mające na celu rozwój infrastruktury teleinformatycznej i interoperacyjnych platform cyfrowych dla instytucji publicznych i samorządu dla zastosowań takich, jak np.: gospodarka komunalna, administracja, oświata, zdrowie, bezpieczeństwo publiczne czy geodezja.</i>	Urząd Gminy, Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego, operatorzy teleinformatyczni	Urząd Gminy	Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji, mieszkańcy i przedsiębiorcy, instytucje publiczne
II.5.4. Tworzenie zintegrowanych usług publicznych, dostępnych na różnych platformach cyfrowych	<i>W nawiązaniu do rosnących oczekiwań społecznych względem administracji publicznej, zakłada się tworzenie zintegrowanych usług publicznych (kierowanych do mieszkańców gminy, przedsiębiorców, inwestorów, turystów), dostępnych na różnych platformach cyfrowych oraz stworzenie narzędzi i aplikacji pozwalających na szybki i łatwy kontakt z JST. Pozwoli to na zbudowanie zaufania do administracji oraz podniesienie jakości i szybkości świadczonych usług.</i>	Urząd Gminy, Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego, Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji	Urząd Gminy	Mieszkańcy i przedsiębiorcy, instytucje publiczne, operatorzy teleinformatyczni
II.5.5. Tworzenie systemów usług edukacyjnych (szkolenia dla różnych grup społecznych, e-learning), mających poprawić umiejętności stosowania technologii informacyjnych przez mieszkańców gminy	<i>Administracja, w tym gmina, udostępniając usługi online, chce by mieszkańcy korzystali z nich jak najpełniej. W związku z rozwojem technologii i społeczeństwa informacyjnego, niezbędne jest przygotowanie mieszkańców i instytucji do korzystania z nowych możliwości. Stąd zakłada się stworzenie systemu szkoleń i warsztatów, mających poprawić umiejętności stosowania technologii informacyjnych przez mieszkańców gminy.</i>	Urząd Gminy, instytucje szkoleniowe, organizacje pozarządowe	Urząd Gminy	Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji, Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego, mieszkańcy i przedsiębiorcy, instytucje publiczne, operatorzy teleinformatyczni

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

II.5.6. Stworzenie systemu szkoleń dla pracowników instytucji publicznych i edukacyjnych, zajmujących się promocją społeczeństwa informacyjnego w środowisku lokalnym	<i>Sprawne zarządzanie i obsługa mieszkańców wymaga kompetentnych kadr. Edukacja i doskonalenie jest procesem ciągłym. W związku z rozwojem technologii i społeczeństwa informacyjnego, zakłada się stworzenie systemu szkoleń dla pracowników instytucji publicznych i edukacyjnych (nauczyciele, pracownicy bibliotek, domów kultury, centrów informacyjnych, urzędów, itd.), zajmujących się promocją społeczeństwa informacyjnego w środowisku lokalnym.</i>	Urząd Gminy	Urząd Gminy	Placówki oświatowe, instytucje kultury, instytucje polityki społecznej, pracownicy samorządowi, instytucje szkoleniowe, organizacje pozarządowe, Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji
---	--	-------------	-------------	--

Proponowane mierniki realizacji w obszarze II JAKOŚĆ ŻYCIA I AKTYWNOŚĆ MIESZKAŃCÓW

Cel operacyjny	Mienniki realizacji	Źródło danych
Cel Operacyjny II.1. Rozwój oferty edukacyjnej, kulturalnej i rekreacyjno-sportowej	Suma środków publicznych przeznaczonych na modernizację bazy edukacyjnej i doposażenie szkół funkcjonujących na terenie gminy	Gminny Zespół Oświatowy, Urząd Gminy
	Liczba ćwiczących ogółem przypadająca na 10 tys. mieszkańców	Bank Danych Lokalnych GUS
	Liczba imprez kulturalnych organizowanych przez instytucje kultury na 1 tys. mieszkańców	Bank Danych Lokalnych GUS
Cel Operacyjny II.2. Wysoki poziom bezpieczeństwa mieszkańców w wymiarze zdrowotnym i społecznym	Liczba akcji oraz programów profilaktycznych, badań i konsultacji medycznych organizowanych dla mieszkańców gminy	Urząd Gminy, ośrodki zdrowia
	Wskaźnik zatrudnienia osób niepełnosprawnych na terenie gminy	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Urząd Gminy
Cel Operacyjny II.3. Rozwój infrastruktury wodno-kanalizacyjnej, ochrony środowiska i energii odnawialnej	Korzystający z instalacji wodociągowej w ludności ogółem	Bank Danych Lokalnych GUS
	Korzystający z instalacji kanalizacyjnej w ludności ogółem	Bank Danych Lokalnych GUS
	Liczba przyznanych dotacji dla podmiotów prywatnych wdrażających technologie OZE na terenie gminy	Urząd Gminy
Cel Operacyjny II.4. Sprawność administracyjna i rozwój współpracy z partnerami (społecznymi, gospodarczymi, samorządowymi i zagranicznymi)	Przeciętny czas oczekiwania na wydanie decyzji w Urzędzie Gminy	Urząd Gminy
	Liczba zadań publicznych, zleczanych organizacjom pozarządowym	Urząd Gminy
	Liczba zrealizowanych wspólnych projektów rozwojowych w ramach Euroregionu „Tatry”	Urząd Gminy
Cel Operacyjny II.5. Rozwój społeczeństwa informacyjnego	Odsetek miejscowości na terenie gminy bez dostępu do Internetu szerokopasmowego	Urzędu Komunikacji Elektronicznej
	Liczba osób przeszkolonych w zakresie stosowania technologii informacyjnych	Urząd Gminy, ośrodki szkoleniowe

OBSZAR PRIORYTETOWY III: TURYSTYKA I DZIEDZICTWO PRZYRODNICZO-KULTUROWE

Cel strategiczny: **Rozwój potencjału turystycznego gminy i wzrost liczby turystów**

Założenia niniejszego obszaru priorytetowego korespondują z celami oraz kierunkami polityki Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020:

Obszar 2. Dziedzictwo i przemysłu czasu wolnego – Wysoka atrakcyjność Małopolski w obszarze przemysłów czasu wolnego dzięki wykorzystaniu potencjału dziedzictwa regionalnego i kultury – kierunki polityki:

2.1 Ochrona małopolskiej przestrzeni kulturowej

2.2 Zrównoważony rozwój infrastruktury oraz komercjalizacja usług czasu wolnego

2.4 Wzmocnienie promocji dziedzictwa regionalnego oraz oferty przemysłów czasu wolnego

Obszar 4. Krakowski Obszar Metropolitalny i inne subregiony – Silna pozycja konkurencyjna krakowskiego obszaru metropolitalnego w przestrzeni europejskiej oraz wzrost potencjału ekonomicznego subregionów w wymiarze regionalnym i krajowym – 4.4 Rozwoju subregionu podhalańskiego

Obszar 5. Rozwój miast i terenów wiejskich – Aktywne ośrodki usług publicznych i gospodarczych zapewniające szanse na rozwój mieszkańców małych i średnich miast oraz terenów wiejskich – 5.2 Rozwój gospodarczy małych i średnich miast oraz terenów wiejskich

Obszar 6. Bezpieczeństwo ekologiczne, zdrowotne i społeczne – Wysoki poziom bezpieczeństwa mieszkańców Małopolski w wymiarze środowiskowym, zdrowotnym i społecznym – 6.1 Poprawa bezpieczeństwa ekologicznego oraz wykorzystanie ekologii dla rozwoju Małopolski

Obszar 7. Zarządzanie rozwojem województwa – Efektywnie zarządzane województwo, którego rozwój oparty jest na współpracy i mobilizowaniu zasobów – 7.4 Budowa i promocja marki Małopolski na arenie krajowej oraz międzynarodowej

Cel Operacyjny III.1. Rozwój infrastruktury turystycznej				
Kierunki interwencji	Strategia postępowania	Jednostka realizująca	Jednostka monitorująca	Partnerzy
III.1.1. Promocja i wspieranie gospodarstw agroturystycznych funkcjonujących na terenie gminy	<i>W ostatnich latach wzrasta liczba osób preferujących turystykę wiejską, którzy poszukują wyspecjalizowanych gospodarstw agroturystycznych i coraz lepiej wyposażonych kwater. Na terenie Gminy Czarny Dunajec funkcjonuje co najmniej kilka gospodarstw agroturystycznych. Istniejące miejsca to przede wszystkim miejsca noclegowe i pokoje gościnne. Rozwój agroturystyki – z wykorzystaniem tradycyjnego rolnictwa, lokalnych produktów rolnych, obrzędów związanych z cyklem prac rolniczych, stanowi ważny czynnik rozwojowy gminy. Jej rolą jest wsparcie przede wszystkim informacyjno-promocyjne oraz zapewnienie doradztwa w zakresie specjalizacji gospodarstw agroturystycznych.</i>	Lokalna Organizacja Turystyczna, Urząd Gminy	Urząd Gminy	Gospodarstwa agroturystyczne, Centrum Kultury i Promocji, organizacje pozarządowe, media lokalne i regionalne, Podhalańska Lokalna Grupa Działania
III.1.2. Utworzenie Obszaru Ochrony Uzdrowiskowej na terenie gminy	<i>Jednym z priorytetów społeczności gminnej jest przekształcenie Czarnego Dunajca w uzdrowisko. Kwestie te reguluje Ustawa o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz gminach uzdrowiskowych. Na terenie Gminy Czarny Dunajec istnieją złoża torfu, który może służyć jako borowina o bardzo dobrych właściwościach leczniczych. Rola gminy są działania ukierunkowane na utworzenie obszaru ochrony uzdrowiskowej. Rozwój infrastruktury przyszłego</i>	Urząd Gminy	Urząd Gminy	Ministerstwo Zdrowia, Lokalna Organizacja Turystyczna, organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy, Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego, zakłady opieki zdrowotnej

	<i>uzdrowiska będzie zależał od inicjatywy przedsiębiorców.</i>			
III.1.3. Wsparcie rozwoju funkcji wypoczynkowo-leczniczych gminy w oparciu o torfowiska wysokie	<i>Jednym z bardziej charakterystycznych elementów krajobrazu Gminy Czarny Dunajec są torfowiska wysokie. Są one środowiskiem wielu unikalnych gatunków flory – np. rosiczka, mech torfowiec, storczyki, żurawiny, wełnianka, borówka bagienna, kosówka, jak i fauny – np. bocian czarny, błotniaki, cietrzewie, dzikie gęsi, puszczyk, myszołów, pszczołojad i sowa pójdzka, łosie, wilki, jelenie, lisy, dziki. Rolą gminy jest ochrona tego terenu, jak również wykorzystanie jego potencjału rozwojowego. Zakłada się zatem wsparcie rozwoju funkcji wypoczynkowo-leczniczych gminy w oparciu o torfowiska wysokie, np. poprzez budowę kompleksu, ośrodka leczniczego.</i>	Urząd Gminy	Urząd Gminy	Lokalna Organizacja Turystyczna, Podhalańska Lokalna Grupa Działania, Nadleśnictwo Nowy Targ, organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy z branży turystycznej, NFZ, PFRON, RDOŚ Kraków
III.1.4. Turystyczne i gospodarcze wykorzystanie potencjału wód geotermalnych występujących na terenie gminy	<i>Odwierty wykonane na terenie gminy potwierdzają istnienie dużych zasobów wód geotermalnych. Rolą gminy jest ich gospodarcze wykorzystanie, np. poprzez system ogrzewania, z którego mogliby skorzystać mieszkańcy. Ponadto, wyzwaniem dla gminy jest spożytkowanie potencjału turystycznego wód geotermalnych, co pozwoli na wzmocnienie pozycji Czarnego Dunajca jako atrakcyjnego miejsca wypoczynku i rekreacji, służących poprawie zdrowia i kondycji.</i>	Urząd Gminy, podmioty prywatne	Urząd Gminy	Lokalna Organizacja Turystyczna, organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy z branży turystycznej, RDOŚ Kraków, Nadleśnictwo Nowy Targ

Cel Operacyjny III.2. Uatrakcyjnienie i zintegrowanie oferty turystycznej gminy

Kierunki interwencji	Strategia postępowania	Jednostka realizująca	Jednostka monitorująca	Partnerzy
III.2.1. Rozwój oferty dla zainteresowanych bogactwem flory i fauny na terenie gminy	<i>Osobliwością Gminy Czarny Dunajec jest wielość oraz różnorodność flory i fauny, w tym unikalna bioróżnorodności torfowisk wysokich. Spotykać można tutaj wiele gatunków roślin i zwierząt, które nie występują w innych regionach kraju. Niniejszy kierunek interwencji zakłada wykorzystanie tej przewagi na potrzeby wzmocnienia potencjału turystycznego gminy poprzez m.in. rozwój stosownej oferty dla osób zainteresowanych walorami środowiskowymi gminy.</i>	Organizacje pozarządowe	Urząd Gminy	Lokalna Organizacja Turystyczna, Podhalańska Lokalna Grupa Działania, Nadleśnictwo Nowy Targ, przedsiębiorcy z branży turystycznej, RDOŚ Kraków
III.2.2. Jednolite oznakowanie tras turystycznych i atrakcji turystycznych gminy	<i>Niniejszy kierunek interwencji służy podwyższeniu atrakcyjności gminy (i jej okolicy) przez wprowadzenie jednolitego oznakowania tras i atrakcji turystycznych na jej terenie. Intensywność ruchu turystycznego warunkuje konieczność wprowadzenia spójnego systemu wizualnego, który służyć będzie gościom gminy.</i>	Urząd Gminy, Lokalna Organizacja Turystyczna	Urząd Gminy	Związek Podhalań, organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy z branży turystycznej, PTTK, Centrum Kultury i Promocji, Podhalańska Lokalna Grupa Działania
III.2.3. Rozwój szlaków komunikacyjnych o charakterze sportowo-rekreacyjnym i turystycznym	<i>Mając na celu rozwój funkcji rekreacyjno-turystycznej Gminy Czarny Dunajec, zakłada się bardziej efektywne wykorzystanie jej naturalnych przewag konkurencyjnych, jak: bogate walory przyrodniczo-krajobrazowe i obszary prawnie chronione m.in. poprzez rozwój szlaków komunikacyjnych o charakterze sportowo-</i>	Urząd Gminy	Urząd Gminy	Lokalna Organizacja Turystyczna, Podhalańska Lokalna Grupa Działania, Nadleśnictwo Nowy Targ, organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy z branży turystycznej, RDOŚ

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

	<i>rekreacyjnym i turystycznym, w tym wielofunkcyjnych tras rekreacyjnych, tras biegowych – letnich i zimowych, tras nordic walking, tras dla rolkarzy, ścieżek rowerowych, itp. Ważnym działaniem będzie zintegrowanie szlaków gminnych z infrastrukturą sąsiednich gmin. Szlaki, poza funkcją komunikacyjną, mają stanowić także narzędzie promocji rekreacyjno-turystycznej gminy.</i>			Kraków, Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego, PTTK
III.2.4. Włączenie się w system szlaków turystycznych prowadzących dookoła Tatr	<i>Na tatrzańskich szlakach panuje bardzo duży ruch turystyczny. Jednym z priorytetów gminy jest włączenie się w system szlaków turystycznych, prowadzących przez najpopularniejsze i najpiękniejsze tatrzańskie miejsca, czyniących dostępniejszymi dla turystów ciekawostki przyrodnicze, historyczne oraz zabytki architektury krajobrazu Podtatrza. Przyczyni się to do podniesienia atrakcyjności gminy w skali całego regionu.</i>	Urząd Gminy	Urząd Gminy	Euroregionu "Tatry", sąsiednie gminy, powiat nowotarski, Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego, Lokalna Organizacja Turystyczna, Podhalańska Lokalna Grupa Działania, PTTK
III.2.5. Wykorzystanie rolnictwa do funkcji turystycznej i agroturystycznej (m.in. odbudowa pasterstwa)	<i>Rozwijanie turystycznej i agroturystycznej funkcji rolnictwa stanowi ogromną szansę na pozyskiwanie dodatkowych źródeł dochodu dla rolników i ich rodzin, wpływając jednocześnie na zwiększanie atrakcyjności gminy i ożywienie gospodarki lokalnej. Wspólna gospodarka rolna UE promuje działania w zakresie powrotu do gospodarowania w zgodzie ze środowiskiem naturalnym czy też hodowli ras lokalnych. Niniejszy kierunek interwencji ma na celu realizację projektów łączących rolnictwo i turystykę</i>	Urząd Gminy, prowadzący działalność rolniczą	Urząd Gminy	Lokalna Organizacja Turystyczna, Podhalańska Lokalna Grupa Działania, organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy z branży turystycznej, Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego, Centrum Kultury i Promocji

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

	<i>oraz agroturystykę, w szczególności ze wsparciem środków zewnętrznych.</i>			
III.2.6. Podtrzymywanie tradycji handlowych Czarnego Dunajca	<i>Jednym z atutów Gminy Czarny Dunajec są długie tradycje handlowe. Globalizacja, konkurencja ze strony hipermarketów, rozwój e-zakupów i e-usług, itp. sprawiają, że coraz trudniej o ich kultywowanie. Ambicją wspólnoty samorządowej gminy jest podtrzymywanie tradycji handlowych np. poprzez organizację jarmarków czy stworzenie punktu zbytu produktów lokalnych i regionalnych oraz wspieranie produkcji zdrowej żywności na terenie gminy.</i>	Urząd Gminy, prowadzący działalność rolniczą i gospodarczą	Urząd Gminy	Lokalna Organizacja Turystyczna, Podhalańska Lokalna Grupa Działania, organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy z branży turystycznej, powiat nowotarski, Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego
III.2.7. Organizowanie „zielonych szkół” z wykorzystaniem bazy lokalowej placówek oświatowych z terenu gminy	<i>Wykorzystując walory krajobrazowo-przyrodnicze gminy (a w przyszłości ewentualnie także uzdrowiskowe), planuje się organizowanie „zielonych szkół” z wykorzystaniem bazy lokalowej placówek oświatowych z terenu gminy. Wdrożenie takich form realizacji programu nauczania (kilkudniowy pobyt klasy bądź klas wraz z nauczycielami jako kontynuacja zajęć prowadzonych w trakcie normalnego toku nauczania), pozwoli na upowszechnienie i wypromowanie naturalnych atutów środowiskowych Gminy Czarny Dunajec.</i>	Placówki oświatowe	Gminny Zespół Oświatowy	Urząd Gminy, organizacje pozarządowe, Centrum Kultury i Promocji, Lokalna Organizacja Turystyczna
III.2.8. Opracowanie planu zagospodarowania przyrodniczo-turystycznego torfowisk	<i>Torfowiska Orawsko-Nowotarskie należą do szczególnie atrakcyjnych turystycznie miejsc w gminie. Zakłada się zatem opracowanie koncepcji ich rozwoju i zagospodarowania turystycznego – przygotowanie i udostępnienie oferty turystyczno-</i>	Urząd Gminy	Urząd Gminy	Prowadzący działalność turystyczną, Podhalańska Lokalna Grupa Działania, organizacje pozarządowe, Euroregion „Tatry”, RDOŚ

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

	<i>edukacyjno-szkoleniowej (muzeum, zaplecze konferencyjne, kolej wąskotorowa, itp.)</i>			Kraków
III.2.9. Realizacja projektu Torfowiska Orawsko-Nowotarskie – pomiędzy Babią Górą a Tatrami	<i>Celem projektu jest kompleksowe zagospodarowanie turystyczne cennych przyrodniczo terenów Gminy Czarny Dunajec oraz gmin: Nowy Targ, Jabłonka i Lipnica. Zakłada się stworzenie kompleksowej infrastruktury turystycznej (system ścieżek i szlaków pieszo-rowerowych, tematyczne ścieżki edukacyjne, centra informacji o torfowiskach i inne) pozwalającej na wykorzystanie w pełni walorów przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych tego obszaru dla potrzeb aktywnej turystyki połączonej z edukacją przyrodniczą. W ramach projektu zostaną przeprowadzone, we współpracy ze służbami i instytucjami ochrony przyrody, działania związane z czynną ochroną cennych siedlisk i gatunków, co wpłynie będzie korzystnie na rozwój turystyczny.</i>	Urząd Gminy	Urząd Gminy	Gminy: Nowy Targ, Jabłonka i Lipnica, powiat nowotarski, Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego
III.2.10. Realizacja projektu Podhalańskie Szlaki Rowerowe	<i>Głównym celem projektu będzie stworzenie oznakowanych tras rowerowo-piesznych po najbardziej atrakcyjnych pod względem przyrodniczym, kulturowym, historycznym i widokowym terenach Podhala. Cała trasa będzie stanowiła zintegrowany produkt turystyczny o unikatowych walorach, bogaty w atrakcje, bazę noclegową, gastronomiczną, serwisową i historyczno-kulturową. Pozwoli to m.in. na: wzrost atrakcyjności turystycznej gminy i regionu, wzrost aktywności i zaangażowania mieszkańców,</i>	Urząd Gminy	Urząd Gminy	Gminy partnerskie, powiat nowotarski i tatrzański, Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego

	<i>wzbogacenie oferty turystycznej subregionu podhalańskiego, podniesienie konkurencyjności obecnej oferty oraz powstanie nowych miejsc pracy</i>			
Cel Operacyjny III.3. Promocja turystyczna gminy				
Kierunki interwencji	Strategia postępowania	Jednostka realizująca	Jednostka monitorująca	Partnerzy
III.3.1. Spójny system informacji turystycznej (m.in. na podstawie LOTu)	<i>Celem wzmocnienia atrakcyjności turystyczno-rekreacyjnej gminy, dla lepszej obsługi ruchu turystycznego, zakłada się wdrożenie systemu informacji turystycznej – rozumianego jako „zespół działań polegający na zapewnieniu konsumentom i organizatorom usług turystycznych łatwego i pełnego dostępu do informacji turystycznej, czyli uporządkowanego zbioru danych w dowolnym miejscu lub czasie”¹.</i>	Lokalna Organizacja Turystyczna, Urząd Gminy, Centrum Kultury i Promocji	Lokalna Organizacja Turystyczna	Związek Podhalań, organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy z branży turystycznej, PTTK, Podhalańska Lokalna Grupa Działania
III.3.2. Opracowanie i upowszechnienie spójnych z wizerunkiem gminy materiałów i akcesoriów promocyjnych	<i>W ramach budowy strategii komunikacji wizerunkowej gminy, planuje się m.in. opracowanie i upowszechnienie spójnych z wizerunkiem gminy materiałów (wydawnictwa drukowane np. albumy, foldery, ulotki, broszury, informatory, plany gminy, plakaty, kalendarze, lub multimedialne np. filmy, DVD, strony www) i akcesoriów (koszulki, czapeczki, znaczki, kubki, długopisy, maskotki, notesy, notatniki itp.) promocyjnych, w tym utworzenie i druk mapy</i>	Lokalna Organizacja Turystyczna, Urząd Gminy, Centrum Kultury i Promocji	Centrum Kultury i Promocji	Związek Podhalań, organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy z branży turystycznej, PTTK, Podhalańska Lokalna Grupa Działania

¹ System Informacji Turystycznej, <http://www.pot.gov.pl/system-informacji-turystycznej/>

	<i>atrakcji turystycznych gminy oraz opracowanie stosownej aplikacji na urządzenia typu tablety, smartphony, nawigacje GPS, itp.</i>			
III.3.3. Rozwój imprez o zasięgu gminnym i powiatowym, stanowiących swoistą „wizytówkę” gminy	<i>Zadanie ma na celu kontynuację i rozwijanie istniejących imprez organizowanych na terenie Gminy Czarny Dunajec, które stanowią jej swoistą „wizytówkę”. Realizacja tych imprez w formule ponadlokalnej będzie sprzyjać promocji i popularyzacji innych atrakcji kulturalnych oraz turystyczno-rekreacyjnych gminy.</i>	Urząd Gminy, Centrum Kultury i Promocji	Centrum Kultury i Promocji	Związek Podhalań, Lokalna Organizacja Turystyczna, Podhalańska Lokalna Grupa Działania, organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy z branży turystycznej, powiat nowotarski, Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego
III.3.4. Współpraca międzysamorządowa w zakresie organizowania imprez o zasięgu ponadnarodowym, wykorzystujących kuchnię góralską, rękodzieło z promocją ginących zawodów	<i>Podhale jest miejscem o bogatej tradycji i folklorze, który stanowi odzwierciedlenie wielu aspektów życia górali. Sztuka ludowa (stroje, rzemiosło, potrawy, pieśni ludowe i taniec, itd.) powinna stanowić jeden z głównych motywów organizowanych i promowanych przez gminę wydarzeń. Imprezy powinny uwzględniać współpracę z innymi samorządami, w tym zagranicznymi – np. poprzez prezentację dorobku artystycznego zespołów i twórców słowackich na wielu wspólnych festynach, przybliżenie i konfrontację na wspólnych występach tradycji Górnej Orawy i Podhala.</i>	Urząd Gminy, Centrum Kultury i Promocji	Centrum Kultury i Promocji	Euroregion „Tatry”, partnerzy samorządowi - krajowi i zagraniczni, Związek Podhalań, Lokalna Organizacja Turystyczna, Podhalańska Lokalna Grupa Działania, organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy z branży turystycznej, powiat nowotarski, Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

III.3.5. Rozwój kontaktów partnerskich z jednostkami samorządu terytorialnego na Słowacji w celu promowania turystycznych walorów gminy	<i>Współpraca transgraniczna ze Słowacją, oprócz organizacji wspólnych imprez, wykorzystujących folklor i sztukę ludową, powinna zawierać w sobie również szerokie działania promocyjne, zachęcające gości z zagranicy do odwiedzenia Gminy Czarny Dunajec. Sprawna i efektywna współpraca w zakresie wzajemnej promocji pozwoli na intensyfikację ruchu turystycznego i przyniesie korzyści dla każdego z partnerów.</i>	Urząd Gminy, Centrum Kultury i Promocji, Lokalna Organizacja Turystyczna	Urząd Gminy	Euroregion „Tatry”, partnerzy zagraniczni, Związek Podhalań, Podhalańska Lokalna Grupa Działania, organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy z branży turystycznej, powiat nowotarski
III.3.6. Uczestnictwo w targach turystycznych	<i>Współczesne targi to swego rodzaju wydarzenia targowe, obejmujące obok tradycyjnej ekspozycji, także szereg wydarzeń okołotargowych, jak np. konferencje, seminaria czy happeningi. Dzięki temu stają się stosunkowo prostym, ale bardzo efektywnym narzędziem marketingu, pozwalającym na budowanie relacji z dotychczasowymi i potencjalnymi klientami (turystami). W związku z rosnącą rolą targów jako narzędzia komunikacji i promocji, zakłada się uczestnictwo w tego typu wystawach.</i>	Lokalna Organizacja Turystyczna, Urząd Gminy	Lokalna Organizacja Turystyczna	Związek Podhalań, organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy z branży turystycznej, Centrum Kultury i Promocji, Podhalańska Lokalna Grupa Działania, powiat nowotarski, Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego
III.3.7. Utworzenie punktu informacji turystycznej na terenie gminy w oparciu o LOT	<i>Centra i punkty informacji turystycznej (tworzące sieć zintegrowaną) stanowią element system informacji turystycznej. Zakłada się utworzenie na terenie Gminy Czarny Dunajec punktu, wyposażonego w kompletne, najbardziej aktualne materiały o atrakcjach kulturalnych i turystyczno-rekreacyjnych w gminie - w kilku wersjach językowych.</i>	Lokalna Organizacja Turystyczna, Urząd Gminy	Lokalna Organizacja Turystyczna	Związek Podhalań, organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy z branży turystycznej, Centrum Kultury i Promocji, Podhalańska Lokalna Grupa Działania

III.3.8. Współpraca z mediami lokalnymi i regionalnymi w zakresie promocji gminy.	<i>Dziennikarze i publicyści stanowią dziś dla ludzi jedno z podstawowych źródeł informacji o świecie, w znacznym stopniu determinując sposób jego postrzegania przez społeczeństwa (kształtowanie opinii publicznej). Wiąże się to m.in. z przemianami w sposobie funkcjonowania środków masowego przekazu - dzięki nowym możliwościom technicznym stały się o one wiele szybsze, a także interaktywne. W związku z tym, w ramach promocji turystycznej gminy, nie można zapomnieć o współpracy z mediami lokalnymi i regionalnymi.</i>	Centrum Kultury i Promocji, Lokalna Organizacja Turystyczna, Urząd Gminy	Centrum Kultury i Promocji	Media lokalne i regionalne
---	--	--	----------------------------	----------------------------

Cel Operacyjny III.4. Dbłość o dziedzictwo przyrodniczo-kulturowe gminy zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju

Kierunki interwencji	Strategia postępowania	Jednostka realizująca	Jednostka monitorująca	Partnerzy
III.4.1. Aktualizacja gminnej ewidencji zabytków oraz gminnego programu opieki nad zabytkami	<i>Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. oraz Ustawa z dnia 18 marca 2010 r. o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz o zmianie niektórych innych ustaw określają obowiązki gminy w zakresie ewidencjonowania i ochrony zabytków. Aktualizacja gminnej ewidencji zabytków oraz gminnego programu opieki nad zabytkami, stanowiąca element strategii wzmacniania zdolności JST w zakresie stanowienia aktów prawa miejscowego i aktów administracyjnych, pozwoli na wdrożenie bardziej efektywnego systemu zarządzania dziedzictwem kulturowym gminy i regionu.</i>	Urząd Gminy	Urząd Gminy	Właściciele i zarządcy zabytków, konserwator zabytków, organizacje pozarządowe, Centrum Kultury i Promocji, Podhalańska Lokalna Grupa Działania

III.4.2. Ochrona i restauracja zabytków na terenie gminy	<i>Bogactwo kultury i dziedzictwa regionu Podhala stanowi jeden z kluczowych atutów Gminy Czarny Dunajec. Zakłada się działania w zakresie opieki nad regionalnym dziedzictwem kulturowym, obejmujące m.in. działania konserwatorskie, modernizacyjne, rewitalizacyjne, rewaloryzacyjne itp., których głównym celem będzie kompleksowa ochrona i zachowanie zasobów dziedzictwa kulturowego dla wzmacniania poczucia tożsamości lokalnej oraz atrakcyjności turystycznej gminy.</i>	Urząd Gminy, właściciele i zarządcy zabytków	Urząd Gminy	Konserwator zabytków, organizacje pozarządowe, Centrum Kultury i Promocji, Podhalańska Lokalna Grupa Działania, Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego
III.4.3. Opracowanie koncepcji rozwoju i zagospodarowania turystycznego miejsc szczególnie atrakcyjnych turystycznie w gminie np. Chochołowa, torfowisk Orawsko-Nowotarskich i innych	<i>Budowa wizerunku Gminy Czarny Dunajec jako atrakcyjnego miejsca wypoczynku i rekreacji będzie możliwa dzięki opracowaniu koncepcji rozwoju i zagospodarowania turystycznego miejsc szczególnie atrakcyjnych turystycznie w gminie np. Chochołowa, torfowisk Orawsko-Nowotarskich i innych.</i>	Urząd Gminy, Lokalna Organizacja Turystyczna	Urząd Gminy	Związek Podhalań, organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy z branży turystycznej, Centrum Kultury i Promocji, Podhalańska Lokalna Grupa Działania, sąsiednie gminy, powiat nowotarski
III.4.4. Wykonanie dojazdów przeciwpożarowych do torfowisk oraz wykonanie zbiorników przeciwpożarowych	<i>Dbając o bezpieczeństwo mieszkańców gminy i turystów, jak również mając na uwadze znaczenie torfowisk dla rozwoju społeczno-gospodarczego gminy, zakłada się wykonanie dojazdów przeciwpożarowych do torfowisk oraz wykonanie zbiorników przeciwpożarowych. Przyczyni się do zwiększenia sprawności i efektywności działań służb odpowiedzialnych za bezpieczeństwo przeciwpożarowe.</i>	Urząd Gminy	Urząd Gminy	Jednostki OSP i PSP, RDOŚ Kraków, Nadleśnictwo Nowy Targ, powiat nowotarski, Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego, służby odpowiedzialne za bezpieczeństwo

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

III.4.5. Utrzymanie wielokulturowego bogactwa oraz tożsamości lokalnej i regionalnej	<i>Ochrona gminnej przestrzeni kulturowej, stanowiącej o specyfice i wartości Gminy Czarny Dunajec jako miejsca życia, pracy oraz wypoczynku i rekreacji, wymaga aktywnych działań w zakresie opieki nad lokalnym i regionalnym dziedzictwem kulturowym oraz ochrony i kształtowania tożsamości. W ramach niniejszego kierunku planuje się m.in. wspieranie folkloru, tradycji góralskich i sztuki ludowej oraz badanie i dokumentowanie lokalnego i regionalnego dziedzictwa kulturowego, w tym wspieranie działalności zespołów folklorystycznych.</i>	Centrum Kultury i Promocji, Związek Podhalań	Centrum Kultury i Promocji	Urząd Gminy, organizacje pozarządowe, Podhalańska Lokalna Grupa Działania, Lokalna Organizacja Turystyczna, przedsiębiorcy z branży turystycznej, Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego, Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, środowisko artystyczne i twórcze, placówki oświatowe
III.4.6. Wdrożenie mechanizmów włączających wartości dziedzictwa w obieg gospodarczy	<i>Kultura jako istotny czynnik rozwoju ekonomicznego: wpływa na atrakcyjność osiedleńczą, lokalizacyjną i inwestycyjną, stanowi determinantę rozwoju turystyki, tworzy szeroki i zróżnicowany rynek pracy, kreuje przemysły kulturowe, wzbudza mnożnikowe procesy gospodarcze, współokreślone rozwojem infrastruktury społecznej oraz sprzyja alokacji zasobów ludzkich w sektorach innowacyjnych i rozwojowych². W ramach niniejszego kierunku interwencji zakłada się odejście od pasywnej ochrony na rzecz efektywnego i racjonalnego zarządzania</i>	Urząd Gminy, właściciele i zarządcy zabytków	Urząd Gminy	Konserwator zabytków, organizacje pozarządowe, Centrum Kultury i Promocji, Podhalańska Lokalna Grupa Działania, Związek Podhalań, przedsiębiorcy z branży turystycznej, Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego,

² Zob. Ministerstwo Kultury, *Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004-2013*, s.6.

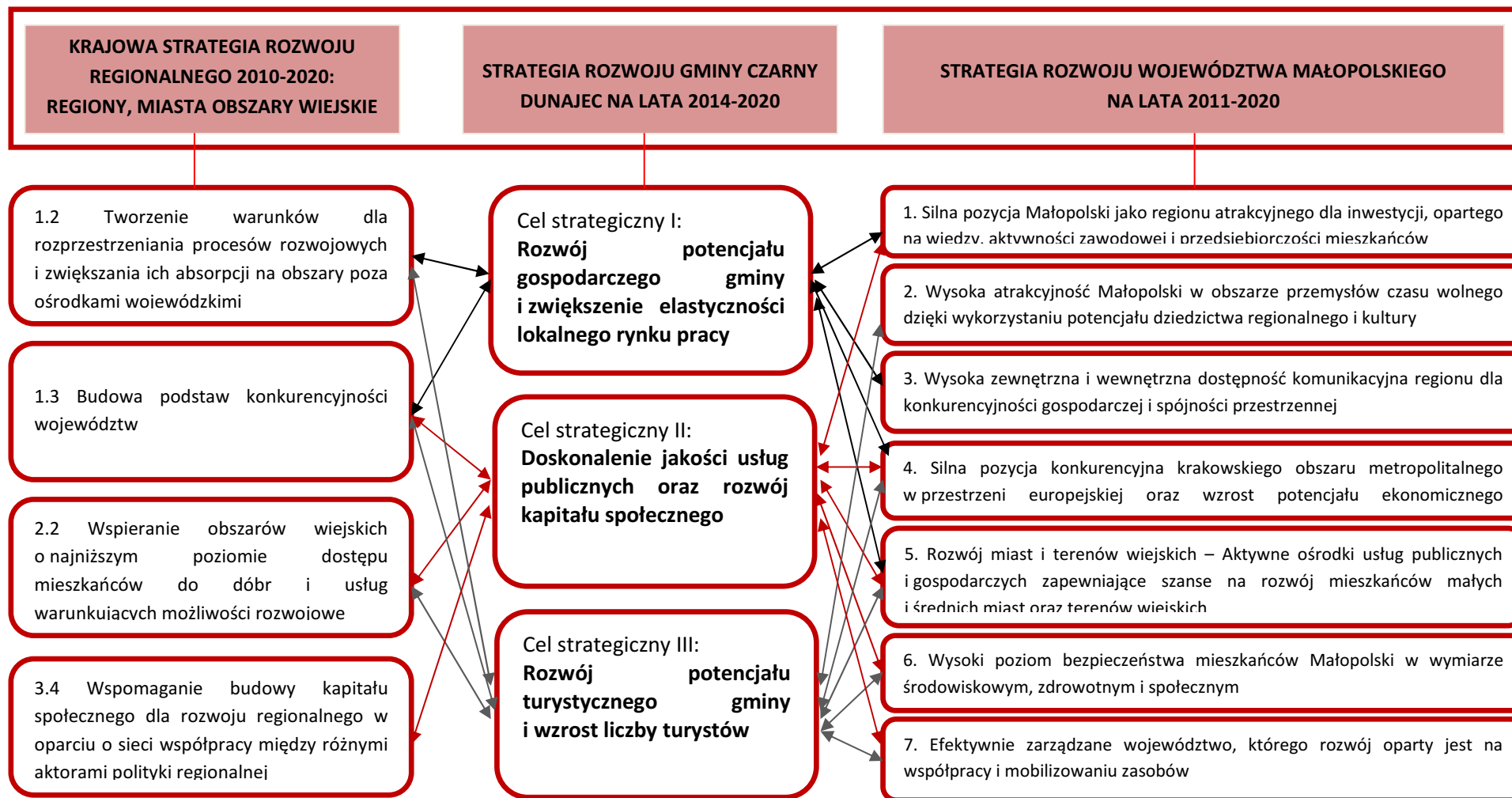
	<i>kulturą i zasobami dziedzictwa kulturowego poprzez m.in. włączających wartości dziedzictwa w obieg gospodarczy.</i>			Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego
III.4.7. Zintegrowana ochrona krajobrazu kulturowego i środowiska przyrodniczego, szczególnie w zakresie wysokiego poziomu estetycznego otoczenia i ładu przestrzennego	<i>Zintegrowana ochrona i właściwe wykorzystanie zasobów lokalnego i regionalnego dziedzictwa kulturowo-przyrodniczego jest warunkiem wzmocnienia konkurencyjności gminy oraz poprawy jej atrakcyjności jako miejsca zamieszkania i spędzania czasu wolnego. Przedsięwzięcia w ramach niniejszego kierunku interwencji służyć będą osiągnięciu spójnej i estetycznej wizji gminy m.in. poprzez edukację, promocję oraz kształtowanie postaw związanych z estetyką otoczenia oraz ładem przestrzennym.</i>	Urząd Gminy	Urząd Gminy	Konserwator zabytków, konserwator przyrody, RDOŚ Kraków, Nadleśnictwo Nowy Targ, właściciele i zarządcy nieruchomości, w tym zabytków, organizacje pozarządowe, placówki oświatowe, Centrum Kultury i Promocji, Podhalańska Lokalna Grupa Działania, Urząd Marszałkowski
III.4.8. Zapobieganie degradacji i ochrona zasobów dziedzictwa przyrodniczego	<i>Ochrona i wykorzystanie bogactwa dziedzictwa przyrodniczego stanowią jedno z ważniejszych wyzwań rozwojowych Gminy Czarny Dunajec. Zakłada się działania w zakresie opieki nad środowiskiem naturalnym oraz ochronę i kształtowanie krajobrazu, obejmujące m.in. ochronę, rozwój i uporządkowanie systemu obszarów chronionych oraz stworzenie systemu wdrożenie procedur zarządzania dziedzictwem przyrodniczym.</i>	Urząd Gminy	Urząd Gminy	Konserwator przyrody, RDOŚ Kraków, Nadleśnictwo Nowy Targ, Podhalańska Lokalna Grupa Działania, Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego

Proponowane mierniki realizacji w obszarze III TURYSTYKA I DZIEDZICTWO
PRZYRODNICZO-KULTUROWE

Cel operacyjny	Mierniki realizacji	Źródło danych
Cel Operacyjny II.1. Rozwój infrastruktury turystycznej	Liczba gospodarstw agroturystycznych na terenie gminy	Urząd Gminy, Centrum Kultury i Promocji
	Liczba mieszkańców gminy korzystających z ogrzewania wykorzystującego potencjał wód geotermalnych	Urząd Gminy
Cel Operacyjny II.2. Uatrakcyjnienie i zintegrowanie oferty turystycznej gminy	Długość urządzonych i oznakowanych wielofunkcyjnych tras turystycznych na terenie gminy (rowerowe, biegowe, przyrodnicze, tematyczne, itp.)	Urząd Gminy
	Liczba uczniów odwiedzających gminę w ramach realizacji programu „zielonych szkół” z wykorzystaniem bazy lokalowej placówek oświatowych z terenu gminy	Urząd Gminy, placówki oświatowe
Cel Operacyjny II.3. Promocja turystyczna gminy	Liczba uczestników imprez kulturalnych organizowanych przez instytucje kultury na 1 tys. mieszkańców	Bank Danych Lokalnych GUS, Centrum Kultury i Promocji
	Liczba wydanych, spójnych z wizerunkiem gminy materiałów i akcesoriów promocyjnych	Urząd Gminy, Centrum Kultury i Promocji, Lokalna Organizacja Turystyczna
	Wykorzystanie potencjału noclegowego (liczba noclegów na 1 miejsce noclegowe)	Bank Danych Lokalnych GUS
	Intensywność ruchu turystycznego (korzystający z noclegów na 1 tys. mieszkańców)	Bank Danych Lokalnych GUS
Cel Operacyjny II.4. Dbłość o dziedzictwo przyrodniczo-kulturowe gminy zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju	Liczba obiektów objętych działaniami konserwatorskimi i ochronnymi	Urząd Gminy, właściciele i zarządcy zabytków, konserwator
	Udział wydatków na kulturę i ochronę dziedzictwa w budżecie gminy	Urząd Gminy
	Nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska	Bank Danych Lokalnych GUS

Schemat 5 Matryca oddziaływań i zależności pomiędzy Strategią Rozwoju Gminy Czarny Dunajec na lata 2014-2020 a nadrzędnymi dokumentami strategicznymi.

System monitorowania i ewaluacji Strategii Rozwoju Gminy

Procedury wdrażania, monitorowania i aktualizacji zawierają listę działań, których podjęcie ma na celu ułatwienie realizacji Strategii Rozwoju Gminy Czarny Dunajec na lata 2014-2020 oraz umożliwienie stałego monitorowania i dostosowywania zapisów Strategii do zmieniających się warunków otoczenia społeczno-gospodarczego. Proces wdrażania Strategii jest rozpatrywany na trzech głównych poziomach: organizacyjnym, merytorycznym i społecznym.

Poziom organizacyjny

Strategia proponuje przede wszystkim zadania, które stanowią wyzwania dla całej społeczności lokalnej i wszystkich instytucji działających na polu aktywizacji mieszkańców gminy, które mogą być partnerami administracji samorządowej w procesie wdrażania. Tak realizowana zasada partnerstwa jest jednym z fundamentalnych elementów polityki strukturalnej Unii Europejskiej.

Koordinacja procesu wdrażania i aktualizacji Strategii będzie odbywać się poprzez wykorzystanie samorządowego modelu zarządzania Strategią. Model ten przekazuje proces zarządzania Strategią w ręce przedstawicieli władz jednostek samorządowych, a więc w tym przypadku – Wójta Gminy Czarny Dunajec oraz Rady Gminy. Decyzje, podejmowane w porozumieniu tych organów, oparte na kompleksowym podejściu do uwarunkowań społeczno-gospodarczych, będą w bardzo istotny sposób wpływały na rozwój lokalny Gminy Czarny Dunajec.

Wdrażanie Strategii Rozwoju Gminy Czarny Dunajec na lata 2014-2020, zawierającej zadania będące w kompetencjach wielu podmiotów, wymaga ścisłej koordynacji i współpracy pomiędzy zainteresowanymi stronami. Celem wystąpienia efektu synergii w odniesieniu do działań władz samorządowych w zakresie stymulowania rozwoju gminy, zostanie utworzony ośrodek koordynacji podejmowanych decyzji – **Zespół Koordynacyjny ds. Wdrażania Strategii**. Jego podstawowymi zadaniami powinny być:

- 1) koordynacja współpracy z innymi jednostkami samorządu terytorialnego, organizacjami pozarządowymi i przedsiębiorstwami,
- 2) harmonizacja realizacji działań zapisanych w Strategii i innych dokumentach branżowych,
- 3) przedstawianie informacji o realizacji Strategii,
- 4) pozyskiwanie partnerów do realizacji zadań zapisanych w Strategii.

Wszyscy partnerzy realizujący zadania w Strategii Rozwoju Gminy Czarny Dunajec będą proszeni o aktywną współpracę z Zespołem. W tym celu u każdej jednostki koordynującej zadania w Strategii powinna zostać wyznaczona osoba do kontaktu z Zespołem, szczególnie

w kontekście aktualizacji i monitorowania strategii. Utworzenie takiej sieci współpracy na terenie gminy z pewnością przyczyni się do koordynacji zadań w zakresie wspierania rozwoju lokalnego, efektywniejszego generowania pomysłów na wspólne projekty oraz realnego zarządzania Strategią Rozwoju Gminy Czarny Dunajec na lata 2014-2020.

Sprawozdawczość z monitoringu i ewaluacji oraz aktualizacja Strategii Rozwoju Gminy Czarny Dunajec na lata 2014-2020 dokonywane będą **w okresach rocznych**. Zespół Koordynacyjny dokonuje okresowej oceny stopnia realizacji Strategii w oparciu o dwa elementy podsystemu monitorowania i ewaluacji:

- 1) analizę wskaźnikową, opracowywaną przez Zespół Koordynacyjny na podstawie informacji otrzymanych od samodzielnych stanowisk, referatów Urzędu Gminy oraz jednostek gminy, bazującą na miernikach wyznaczonych dla każdego celu operacyjnego;
- 2) raport z realizacji kierunków interwencji Strategii Rozwoju, przygotowywany przez Zespół Koordynacyjny na podstawie informacji otrzymanych od samodzielnych stanowisk, referatów Urzędu Gminy oraz jednostek gminy.

Analiza wskaźnikowa, bazująca na miernikach wyznaczonych dla każdego celu operacyjnego Strategii Rozwoju, będzie przygotowywana przez Zespół Koordynacyjny w oparciu o pozyskane dane statystyczne i informacje, w skład których wchodzi następujące źródła informacji:

- statystyka publiczna – generowana przez Główny Urząd Statystyczny w ramach Banku Danych Lokalnych, dostępna pod adresem www.stat.gov.pl – z uwzględnieniem opóźnienia w zamieszczaniu aktualnych danych statystycznych w Banku Danych Lokalnych;
- statystyka prowadzona przez samorząd gminny – generowana i gromadzona przez poszczególne stanowiska i referaty Urzędu Gminy oraz jednostki gminne, zobowiązane do terminowego przekazywania danych i informacji do Zespołu;
- statystyka prowadzona przez podmioty prywatne, pozarządowe, samorząd powiatowy, samorząd regionalny i administrację rządową dot. działań zbieżnych merytorycznie z badanym celem operacyjnym (informacje i dane pozyskiwane przez Zespół Koordynacyjny).

Mierniki pochodzące ze statystyki publicznej (BDL GUS) mogą zostać przedstawione w układach porównawczych, tj. np. w porównaniach względnych do innych gmin i średniej dla powiatu, województwa małopolskiego oraz kraju. Zakres czasowy analizy powinien obejmować zmiany w stosunku do roku bazowego (2013 r.) i roku ostatniego badania (dynamika). Analiza wskaźnikowa może przedstawiać dostępne wskaźniki w układzie gminnym. Pomocnicza tabela do przekazywania danych statystycznych do Zespołu wygląda następująco:

CEL OPERACYJNY NR			
Nazwa miernika	Źródło danych i jednostka miary	Wartość dla roku bazowego (2013 r.)	Wartość dla roku badanego (..... r.)
1.			
2.			
3.			

Raport z realizacji kierunków interwencji, przygotowywany przez Zespół Koordynacyjny, opiera się na informacjach dotyczących stanu realizacji danego kierunku interwencji, przekazywanych przez poszczególne samodzielne stanowiska, referaty oraz jednostki gminne zbieżne merytorycznie z badanym celem operacyjnym. Konkretnie stanowisko, referat lub jednostka gminy składa co roku sprawozdanie do Zespołu. Na podstawie złożonych sprawozdań, Zespół Koordynacyjny opracowuje raport z realizacji kierunków interwencji, który wraz z analizą wskaźnikową jest podstawą dla władz samorządowych Gminy Czarny Dunajec do podejmowania oceny realizacji Strategii Rozwoju, wprowadzania uzupełnień oraz dokonywania niezbędnych i uzasadnionych zmian (reagowanie na zmieniające się uwarunkowania społeczno-gospodarcze w otoczeniu gminy). Dla zwiększenia efektywności procesu sprawozdawczego z realizacji kierunków interwencji Strategii Rozwoju, samodzielne stanowiska, referaty oraz jednostki gminne składają sprawozdania na ujednoliconym formularzu sprawozdawczym, wg następującego wzoru:

KIERUNEK INTERWENCJI:			
Cel strategiczny	Cel operacyjny	Jednostka monitorująca ze strony gminy:	Jednostka realizująca (jeśli dotyczy):
OPIS STANU REALIZACJI KIERUNKU INTERWENCJI (m.in.: zrealizowane przedsięwzięcia w danym okresie, stopień realizacji kierunku interwencji, skuteczność zastosowanych instrumentów realizacyjnych, ocena partnerów realizacyjnych, sukcesy realizacyjne, uzyskane efekty)			
OPIS POWSTAŁYCH TRUDNOŚCI REALIZACYJNYCH (m.in.: problemy powstałe na etapie realizacji, opóźnienia i ich przyczyny, środki podjęte w celu przezwyciężenia trudności, rekomendacje dotyczące zmian w realizacji kierunku interwencji, możliwe usprawnienia)			
OPIS ŹRÓDEŁ FINANSOWANIA (wielkość środków finansowych wydatkowanych na realizację kierunku interwencji w danym okresie w podziale na źródła finansowania)			
Budżet gminy	(kwota w zł)	(% kwoty ogółem)	
Budżet jednostki realizującej	(kwota w zł)	(% kwoty ogółem)	
Środki zewnętrzne	(kwota w zł)	(% kwoty ogółem)	
Ogółem	(kwota w zł)	(% kwoty ogółem)	

Poziom merytoryczny

Poziom merytoryczny obejmuje wdrażanie i monitorowanie realizacji celów zapisanych w Strategii Rozwoju Gminy Czarny Dunajec na lata 2014-2020 oraz przegląd zapisów Strategii i ich aktualizację. W konsekwencji systematycznych działań wdrożeniowych i monitorujących, osiągnięte zostaną cele operacyjne (średniookresowe) i strategiczne (długookresowe). Strategia Rozwoju Gminy Czarny Dunajec określona została na lata 2014-2020. Okres ten odzwierciedla kolejny okres budżetowy Unii Europejskiej oraz działania aktualizacyjne dokumentów regionalnych i krajowych.

Na poziomie merytorycznym ważną rolę przypisuje się Radzie Gminy, reprezentującej różnorodne środowiska lokalne. Tym samym Rada będzie wsparciem merytorycznym dla Zespołu Koordynacyjnego ds. Wdrażania Strategii. Monitoring, ewaluacja i aktualizacja Strategii będą dokonywane zgodnie z poniższą procedurą.

Procedura monitorowania, ewaluacji i aktualizacji Strategii Rozwoju Gminy Czarny Dunajec na lata 2014-2020

1. Zadania związane z monitoringiem, ewaluacją i aktualizacją Strategii Rozwoju Gminy Czarny Dunajec na lata 2014-2020 powierza się Wójtowi Gminy Czarny Dunajec.
2. Odpowiedzialność za zwoływanie posiedzeń Rady Gminy w zakresie ewaluacji i aktualizacji Strategii powierza się Przewodniczącemu Rady Gminy, na wniosek Wójta Gminy Czarny Dunajec.
3. Odpowiedzialność za obsługę techniczną i organizacyjną prac ewaluacyjnych i aktualizacyjnych Rady Gminy powierza się Zespołowi Koordynacyjnemu ds. Wdrażania Strategii.
4. Wójt Gminy Czarny Dunajec może zaprosić do prac Rady Gminy w zakresie ewaluacji i aktualizacji Strategii przedstawicieli innych organizacji i/lub instytucji.
5. Każdego roku realizacji Strategii, w terminie do końca lutego danego roku, wyznaczony kierownik Zespołu Koordynacyjnego będzie składał Wójtowi Gminy Czarny Dunajec raport z realizacji kierunków interwencji oraz analizę wskaźnikową realizacji celów Strategii za dany okres sprawozdawczy.
6. Zakres raportu z realizacji kierunków interwencji obejmuje:
 - skrótowe przedstawienie aktualnego stanu realizacji poszczególnych kierunków interwencji,
 - skrótowe przedstawienie ewentualnych trudności realizacyjnych dla poszczególnych kierunków interwencji, z uwzględnieniem proponowanych działań naprawczych,
 - wielkość środków finansowych wydatkowanych na realizację kierunków interwencji w badanym okresie, w podziale na źródła finansowania.
7. Zakres analizy wskaźnikowej realizacji celów strategii obejmuje:
 - porównanie wskaźników bazowych (dla roku 2013) ze wskaźnikami dla badanego okresu realizacji Strategii,
 - wskazanie tendencji wzrostowych i malejących w poszczególnych celach operacyjnych Strategii.
8. Raport z realizacji kierunków interwencji oraz analiza wskaźnikowa są przygotowywane przez Zespół Koordynacyjny w oparciu o informacje i dane statystyczne przesłane przez jednostki realizujące lub jednostki monitorujące ze strony gminy.
9. Na specjalnym posiedzeniu Rada Gminy dokonuje ewaluacji i (ewentualnie) aktualizacji Strategii.
10. Przewodniczący Rady Gminy, na wniosek Wójta Gminy Czarny Dunajec, zwołuje posiedzenie ewaluacyjne i aktualizujące w październiku lub listopadzie każdego roku realizacji Strategii.

11. Przewodniczący Rady Gminy, na wniosek Wójta Gminy Czarny Dunajec, może zwołać dodatkowe posiedzenia monitorujące i aktualizacyjne.
12. Rada Gminy na posiedzeniu ewaluacyjnym i aktualizującym dokonuje:
 - oceny realizacji celów Strategii na podstawie materiałów przygotowanych przez Zespół Koordynacyjny ds. Wdrażania Strategii (stan osiągnięcia wskaźników przyjętych dla poszczególnych celów operacyjnych Strategii),
 - identyfikacji problemów, które ograniczyły bądź uniemożliwiły realizację wyznaczonych celów,
 - opracowania propozycji niezbędnych zmian w zakresie realizowanych celów i kierunków interwencji.
13. Propozycje niezbędnych zmian w zakresie realizowanych celów Rada Gminy przedstawia Wójtowi Gminy Czarny Dunajec, który podejmuje decyzję o ich ewentualnym uwzględnieniu w Strategii.
14. Prace Rady Gminy na specjalnym posiedzeniu ewaluacyjnym i aktualizacyjnym są protokołowane. Efektem posiedzeń jest sprawozdanie z posiedzeń Rady Gminy, przygotowywane przez Zespół Koordynacyjny ds. Wdrażania Strategii.

Poziom społeczny

Poziom społeczny dotyczy upowszechniania zapisów Strategii Rozwoju Gminy Czarny Dunajec wśród społeczności lokalnej oraz pozyskiwania partnerów (lokalnych i zewnętrznych) dla realizacji zadań Strategii. Głównym adresatem zapisów Strategii są mieszkańcy gminy, a w szczególności:

1. Radni, pracownicy Urzędu Gminy i gminnych jednostek organizacyjnych;
2. Posłowie i senatorowie reprezentujący w Parlamencie subregion podhalański oraz radni Sejmiku Wojewódzkiego, związani z subregionem;
3. Przedsiębiorcy, przedstawiciele sektora gospodarczego, instytucje otoczenia biznesu, instytucje szkoleniowe z regionu;
4. Sektor finansowy – banki, instytucje pożyczkowe i kredytowe;
5. Wyższe uczelnie z terenu subregionu;
6. Organizacje pozarządowe z terenu gminy, Powiatowy Urząd Pracy, placówki edukacyjne.

Upowszechnienie zapisów Strategii Rozwoju Gminy Czarny Dunajec wśród społeczności lokalnej ma na celu:

1. Poinformowanie o zakończeniu prac nad opracowaniem Strategii Rozwoju Gminy Czarny Dunajec na lata 2014-2020;

2. Objaśnienie dalszych etapów procesu planowania rozwoju społeczno-gospodarczego w gminie – realizacja zapisów Strategii, zaproszenie partnerów do współpracy;
3. Prezentację lokalnego potencjału społeczno-gospodarczego Gminy Czarny Dunajec, priorytetów i kierunków jego rozwoju w najbliższych latach (obszary priorytetowe i cele strategiczne, cele operacyjne, kierunki interwencji);
4. Objaśnienie roli funduszy strukturalnych Unii Europejskiej w finansowaniu rozwoju lokalnego i sposobu ich pozyskiwania poprzez przygotowanie projektów wynikających ze Strategii Rozwoju – z kierunków interwencji.
5. Zachęcenie do wzięcia udziału w realizacji zapisów Strategii Rozwoju Gminy Czarny Dunajec.

W celu upowszechnienia treści Strategii Rozwoju Gminy proponuje się realizację następujących działań:

1. Opracowanie krótkiego materiału przybliżającego mieszkańcom Strategię Rozwoju Gminy Czarny Dunajec na lata 2014-2020;
2. Umieszczenie do pobrania w wersji elektronicznej na stronie internetowej gminy i w Biuletynie Informacji Publicznej (BIP) materiału przybliżającego zainteresowanym Strategię Rozwoju Gminy Czarny Dunajec;
3. Udzielanie przez władze samorządowe gminy wywiadów dla prasy lokalnej i regionalnej oraz lokalnych rozgłośni radiowych na temat zakończenia prac nad Strategią Rozwoju Gminy oraz sposobów realizacji jej zapisów;
4. Przekazanie bibliotekom publicznym oraz szkołom z terenu gminy wydrukowanego egzemplarza tekstu Strategii Rozwoju Gminy Czarny Dunajec na lata 2014-2020 wraz z nagraniem płytą CD, zawierającą materiał informacyjny przybliżający Strategię oraz jej pełny tekst.

Ważnym adresatem Strategii Rozwoju Gminy Czarny Dunajec jest również otoczenie jednostki, szczególnie:

1. Sąsiednie gminy;
2. Powiat nowotarski;
3. Zarząd Województwa Małopolskiego;
4. Wojewoda Małopolski;
5. Organizacje samorządu gospodarczego o ponadlokalnym zasięgu;
6. Organizacje rządowe, samorządowe i pozarządowe o ponadlokalnym zasięgu (regionalnym i krajowym);
7. Potencjalni inwestorzy zainteresowani inwestycjami w gminie;

8. Zagraniczni partnerzy samorządowi Gminy Czarny Dunajec.

Ramy współpracy międzysektorowej i międzygminnej w zakresie realizacji Strategii Rozwoju Gminy Czarny Dunajec na lata 2014-2020

Partnerów, biorących udział w realizacji Strategii Rozwoju Gminy Czarny Dunajec, można podzielić na trzy główne grupy (zgodnie z zasadą „trójkąta współpracy”):

1. instytucje publiczne (władze samorządowe, instytucje użyteczności publicznej, agendy rządowe, przedsiębiorstwa komunalne),
2. prywatni przedsiębiorcy i organizacje otoczenia biznesu (firmy, spółdzielnie, instytucje finansowe, izby gospodarcze, cechy rzemiosł, fundacje, stowarzyszenia gospodarcze),
3. organizacje pozarządowe (towarzystwa i stowarzyszenia, fundacje, związki zawodowe, grupy nieformalne).

Praca zespołowa, partnerska na rzecz rozwoju gminy wymaga od osób i organizacji pełnego zaangażowania i wiąże się z podejmowaniem ryzyka. Być „partnerem” oznacza w pełni odpowiadać za działania własne i tych, z którymi wspólnie podejmujemy decyzje.

Niezależnie od tego, czym zajmuje się partnerstwo lokalne, można określić zestaw zasad, ram postępowania, którymi powinno się ono kierować, jeśli jego działania mają być skuteczne:

- **realizm** – cele i terminy ich realizacji ustalane przez partnerów muszą być możliwe do osiągnięcia;
- **pragmatyzm** – zdając sobie sprawę z wagi dalekosiężnych planów, partnerstwo powinno poszukiwać wymiernych i szybko osiągalnych rozwiązań, jasno zdefiniowanych problemów;
- **stosowność** – metody pracy i zasoby muszą być dostosowane do wymogów konkretnych działań, partnerstwo musi umożliwiać osiąganie postępu w rozwoju lokalnym, przewyższanie kryzysów i osiąganie akceptowalnych rozwiązań;
- **podzielanie wspólnej wizji przyszłości gminy**, która rozwija się i wzbogaca wraz z realizacją projektów na rzecz rozwoju;
- **otwartość i elastyczność** pozwalające uczestniczyć jak największej liczbie osób w partnerstwie i gwarantujące jego zróżnicowany skład, to warunek jego pomysłowości i innowacyjności;
- **wysłuchiwanie, szacunek i zaufanie**, dzięki którym można przełamać potencjalne konflikty, uwzględnić różne punkty widzenia i osiągnąć prawdziwe porozumienie w miejsce pozornego konsensusu;

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

- **wzajemne zrozumienie** umożliwiające poznanie umiejętności i możliwości różnych partnerów i szybkie osiągnięcie najlepszej formy współdziałania i podziału obowiązków w konkretnych sytuacjach;
- **zrozumienie i dostosowanie się do potrzeb różnych grup społecznych** w celu zmobilizowania i uczynienia odpowiedzialnymi wszystkich mieszkańców gminy;
- **przejrzystość działań i troska o informowanie**, tak by wszyscy mogli uczestniczyć w działaniu i przez to zmieniać swoją mentalność;
- **dyskusja nad rolą, funkcją i działaniami każdego z partnerów** w celu wzmocnienia jego poparcia i zaangażowania;
- **determinacja** (na ogół ze strony kilku kluczowych osób) gwarantująca spójność Strategii jako całości i uniemożliwiająca rozpraszanie działań.

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

WIZJA „GMINA CZARNY DUNAJEC 2020”

Czarny Dunajec w 2020 roku jest gminą przyjazną i atrakcyjną do życia, pracy oraz wypoczynku i rekreacji, w pełni wykorzystującą swój turystyczny potencjał poprzez łączenie walorów krajobrazowo-przyrodniczych oraz bogactwa regionalnej kultury i tradycji, dbającą o rozwój trwały i zrównoważony, stwarzającą dogodne warunki dla swoich mieszkańców oraz gości

